

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์ชุมชนคีรีวง อําเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

คณะผู้วิจัย

1. นางรัชภา ทองศรีเกตุ
2. นายณิพัทธ์ บุญพิชาร
3. นายวิวัฒน์สาสั่น นุ่นสุข

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
ชุดโครงการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์ชุมชนคีรีวง อําเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

คณะผู้วิจัย

1. นางรัชภา ทองศรีเกตุ
2. นายณิพัทธ์ บุญพิง
3. นายวิมลแสนรัมย์ นุ่นสุข

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ชุดโครงการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

คำนำ

รายงานวิจัยเรื่อง "โครงการพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช" มุ่งเน้นศึกษาสภาพปัญหาการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนคีรีวงที่ผ่านมา ศึกษาประวัติศาสตร์ของชุมชน และศึกษาหาแนวทางในการพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการที่เหมาะสมกับชุมชน ซึ่งการวิจัยได้อธิบายแนวทางในการศึกษาที่เอาปัจจัยชุมชนเป็นหลักในการศึกษา ทั้งความพร้อมและความต้องการของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสมต่อชุมชน

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากหน่วยงาน และบุคคลจำนวนมาก ทั้งจากองค์การบริหารส่วนตำบลท่าโลง ป่าไม้จังหวัดนครศรีธรรมราช อุทยานแห่งชาติเขาหลวง สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช ปลัดอำเภอลานสกา กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และชาวคีรีวง นอกจากนี้งานวิจัยชิ้นนี้จะสำเร็จลงมิได้เลยหากไม่ได้รับการทำ อนุเคราะห์การทำวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ซึ่งคณะผู้วิจัยขอกราบ ขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัยหวังว่ารายงานการวิจัยฉบับนี้คงมีประโยชน์สำหรับการศึกษา การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนคีรีวงบ้างไม่มากก็น้อย และหากมีข้อผิดพลาดประการใด คณะผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่ผู้เดียว

คณะผู้จัดทำ

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “โครงการพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช มุ่งเน้นศึกษาสภาพปัญหาการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนคีรีวงที่ผ่านมา ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน และศึกษาแนวทางในการพัฒนาระบบมาตรฐาน คุณภาพการจัดการที่เหมาะสมกับชุมชนโดยยึดชุมชนเป็นหลักในการศึกษา ทั้งความพร้อมและความต้องการของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับชุมชน

พื้นที่ในการวิจัยคือ ชุมชนคีรีวง ตำบลท่าโตน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช และบางส่วนของเขตอุทยานแห่งชาติเขานางทอง จังหวัดนครศรีธรรมราช วิธีการรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการวิจัยหลายวิธีเป็นวิธีศึกษาทางประวัติศาสตร์ วิธีการวิจัยภาคสนาม และการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ระบบการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1 กันยายน 2544 – 30 มีนาคม 2545 ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. ปัญหาการจัดการท่องเที่ยวในอดีตขาดการประสานงานที่ดี จึงทำให้มีปัญหาในการควบคุมระเบียบและความรับผิดชอบในการดูแลสภาพป่าธรรมชาติ และการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง ไม่มีเอกภาพในการจัดการท่องเที่ยว

2. ค้นพบความรู้ท้องถิ่น ซึ่งมีการตั้งถิ่นฐานตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ราวพุทธศตวรรษที่ 20 – 23 ปรากฏหลักฐานการมีชุมชนในบริเวณวัดคีรีวงเนื่องจากพบซากเจดีย์เก่าและอิฐก่อสร้าง จากการศึกษาประวัติศาสตร์โดยการบอกเล่า มีการกล่าวถึงบรรพบุรุษและการเข้ามาในชุมชนหลายกระแส

3. พบข้อมูลในการวางแผนงานวิจัยเพื่อพัฒนาระบบมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของชุมชนคีรีวง 3 แผนงาน แผนงานพัฒนาศักยภาพของผู้นำองค์กรในชุมชนคีรีวง แผนงานการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และแผนงานจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชน

Abstract

This research Developing Management Standards for Community Based Eco-tourism in Kiriwong Village had three objectives : examine past eco-tourism management problems, study community history that will affect tourism development, assist the community to develop standards for sustainable community based eco-tourism management.

The area of the study was Kiriwong Village in Kamlone Sub-district, LanSaka District, Nakhon Si Thammarat and parts of Khao Luang National Park, Nakhon Si Thammarat. The results of the research were as follows:

1. Past problems in Kiriwong Village concerning the management of Eco-tourism products, distribution of benefits, and natural resources stemmed from a lack of unity and cooperation within the community.

2. Through historical research it was discovered that there have been settlements in the area since pre-historic times. From the 20-23rd century BE there is evidence that there were settlements in the area that in now What Kiriwong. Oral histories from the community tell various stories about the origins of the current community.

3. Through community meetings the researchers assisted the villagers to create a master plan for Community Based Eco-tourism Management in Kiriwong Village. The plan is divided into three areas of focus. Re-development, implementation, and marketing of package Eco-tours, including guide training. Training of local leaders to prepare them to manage Community Based Eco-tourism in Kiriwong Village in a sustainable, just, and transparent manner. Setting sustainable community standards for natural resource management, sanitation, homestays, and tourist infrastructure, which include programs for research, assessment, and monitoring and address issues of carrying capacity.

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่วิจัย	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
	กรอบคำถามหลักของการวิจัย	2
	กรอบแนวคิดในการวิจัย	2
	นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	3
	ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย	6
	งบประมาณที่ใช้ในการวิจัย	6
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	7
	เชิงอรรถบทที่ 1	8
2	บททวนเอกสารงานวิจัยและงานพัฒนาที่ผ่านมา	9
	เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	9
	เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนศรีวง	12
	เชิงอรรถบทที่ 2	17
3	วิธีดำเนินการวิจัย	19
	ขอบเขตของการวิจัย	19
	พื้นที่ในการวิจัย	19
	กลุ่มคนเป้าหมาย นักวิจัย และคณะผู้ร่วมวิจัย	19
	แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	21
	การวิเคราะห์และการประเมินผลข้อมูล	23

บทที่		หน้า
4	ผลการวิจัย	24
	ผลที่เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์	24
	สิ่งที่เกิดขึ้น	24
	การตรวจสอบข้อมูล	52
	เชิงอรรถบทที่ 4	53
5	สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ	54
	สรุปผลการวิจัย	54
	อภิปรายผล	57
	ปัญหาที่จะเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จ ในการวิจัยและพัฒนา	60
	ข้อเสนอแนะ	60
	เชิงอรรถบทที่ 5	63
	บรรณานุกรม	64
	ภาคผนวก	66
	ผนวก ก โครงการตามแผนงานการพัฒนา	67
	ผนวก ข แผนที่ประกอบ	74
	ผนวก ค ภาพประกอบ	80

บทที่ I

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่วิจัย

ชุมชนคีรีวง ตำบลท่าโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในหุบเขาของเทือกเขาหลวง มีแม่น้ำไหลผ่านหลายสาย ซึ่งแม่น้ำเหล่านี้ได้เป็นต้นน้ำของแม่น้ำสายสำคัญของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่จะไหลออกทะเลที่อ่าวไทย ในทางทิศตะวันออกของคาบสมุทรไทยหรือคาบสมุทรสยาม (Thai or Siam Peninsula)

ในครั้งที่เริ่มตั้งชุมชนใหม่ๆ คีรีวงเป็นเพียงหมู่บ้านเล็กๆ มีประชากรไม่กี่หลังคาเรือน ด้วยสภาพภูมิศาสตร์ที่อยู่ห่างไกลตัวเมือง ทำให้ชาวคีรีวงมีสภาพชีวิตที่ค่อนข้างโดดเดี่ยวจากโลกภายนอก การติดต่อกับโลกภายนอกในการแลกเปลี่ยนทรัพยากรที่สะดวกและรวดเร็วที่สุดคือการล่องเรือจากลำธารต้นน้ำไปสู่แม่น้ำใหญ่ ซึ่งเป็นที่ตั้งของเมืองและชุมชนต่างๆ ที่ทำการเพาะปลูกข้าวได้ในปริมาณมาก เรือที่ใช้ล่องนั้นเป็นเรือซุงที่เรียกกันว่า "เรือเหนือ" การติดต่อกับพื้นที่ของชุมชนคีรีวงกับชุมชนที่ราบปากอ่าวนครศรีธรรมราชนั้น ได้ทำให้ชุมชนคีรีวงสามารถดำรงอยู่ได้โดยไม่ขาดแคลนแต่ประการใด

จากสภาพภูมิศาสตร์ที่มีภูเขาล้อมอยู่โดยรอบ และจากความสามารถของชาวคีรีวงในการปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติ ได้ทำให้ชุมชนคีรีวงมีสภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิตที่รวมเรียกว่าวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ และเข้มแข็ง ทั้งยังสามารถปลูกฝังให้ลูกหลานดำรงวัฒนธรรมของตนเองได้อย่างเหนียวแน่น ทำให้คีรีวงเป็นที่ยอมรับและสนใจแก่คนภายนอก เมื่อเทียบกับชุมชนอื่นในยุคหลังเศรษฐกิจฟองสบู่ในปัจจุบัน

สภาพธรรมชาติของบ้านคีรีวง มีความเหมาะสมในการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยเป็นจุดเริ่มต้นของการเดินทางขึ้นสู่อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช อีกทั้งชาวบ้านยังมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีชื่อเสียงในด้านการพึ่งตนเอง และการบริหารจัดการชุมชนอย่างเป็นระบบ ทำให้มีผู้สนใจเข้าไปศึกษาริเริ่มวิถีชีวิต วัฒนธรรม และการจัดการในชุมชนแห่งนี้เป็นจำนวนมาก กระทั่งมีการริเริ่มการจัดการท่องเที่ยวขึ้น

โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตำบลกำโลน อำเภอ
 ภูพาน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีทั้งการเดินป่าขึ้นยอด
 เขาหลวง และการจัดที่พักรับรองนักท่องเที่ยวแบบนอนบ้าน (Home Stay)

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานดังกล่าวได้ก่อผลกระทบต่อชุมชนในด้านต่าง ๆ
 ทั้งผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและปัญหาในการจัดการ จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อ
 ทบทวนถึงสภาพปัญหาการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมา และแสวงหาแนวทางการจัดการ
 ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับท้องถิ่น โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ
 ปัญหา และได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนศิ่วงที่ผ่านมา
- 2.2 เพื่อศึกษาความรู้ท้องถิ่นและประวัติศาสตร์สังคมที่จำเป็นสำหรับการพัฒนา
 การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนศิ่วง
- 2.3 เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวที่
 เหมาะสมกับชุมชนศิ่วง

3. กรอบคำถามหลักในการวิจัย

การวิจัย เรื่อง "โครงการพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิง
 อนุรักษ์ของชุมชนศิ่วง อำเภอภูพาน จังหวัดนครราชสีมา" มีกรอบคำถามหลัก
 ในการวิจัยที่สำคัญดังนี้ คือ รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วมของ
 บ้านศิ่วงควรเป็นอย่างไร โดยให้ชุมชนสามารถประเมินสภาพปัญหาและผลกระทบจาก
 การจัดการท่องเที่ยว และสามารถพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวโดย
 ชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ชุมชนศิ่วง ตำบลกำโลน อำเภอภูพาน จังหวัดนครราชสีมา เป็นชุมชน
 ตัวอย่างที่แสดงถึงการพึ่งพาตนเองจนสามารถสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของคนไว้ได้
 และชาวบ้าน ได้อยู่ร่วมกัน โดยใช้ตามวิถีธรรมเป็นหลักทำให้สามารถผ่านวิกฤติการณ์และ

ปฏิบัติการทางธรรมชาติได้ทุกครั้ง โดยที่สภาพสังคมของชุมชนมิได้สูญสลายคามสิ่งก่อสร้างและเรือกสวนที่ถูกดีธรรมชาติทำลายไป นอกจากนี้ชุมชนก็วิ่งยังเต็มไปด้วยสภาพธรรมชาติที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างอิ่ง โดยเป็นจุดเริ่มต้นของการเดินทางขึ้นสู่อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช อีกทั้งวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์และทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้ศิวิลเป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวที่เพียบพร้อมสำหรับนักท่องเที่ยวและผู้ทีสนใจศึกษาที่หลังไหลเข้ามาเป็นจำนวนมาก โดยการพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขึ้นรองรับและเตรียมความพร้อมสำหรับปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวนี้ จะเอื้อประโยชน์ต่อชุมชน ท้องถิ่น สังคม รวมถึงสภาพธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์สืบไป โดยการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยท้องถิ่นดังกล่าวนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของกรอบแนวคิดดังนี้ คือ

- 1) ชุมชนเป็นเจ้าของและเป็นผู้จัดการ
- 2) มีการคืนกำไรไปสู่การรักษาสภาพแวดล้อม
- 3) ชุมชนเป็นผู้ดูแลรักษาสภาพแวดล้อมเพื่อการจัดการท่องเที่ยว จึงนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี
- 4) เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน ทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม

5. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

5.1 ท้องถิ่น หมายถึง พื้นที่ทางกายภาพหรือสภาพแวดล้อมแบบหนึ่งที่มีคนหลายกลุ่มอาศัยอยู่ร่วมกัน มีการจัดสรรและการใช้ทรัพยากรบางอย่างร่วมกัน รวมทั้งการมีความสัมพันธ์ทางสังคม เช่น การแต่งงาน การเป็นเครือญาติ และการเป็นกลุ่มความร่วมมือในการผลิต เป็นต้น ตลอดจนการมีประเพณีหรือพิธีกรรมร่วมกันในพื้นที่นั้น ส่วนขอบเขตของความเป็นท้องถิ่นหรือพื้นที่ของความสัมพันธ์นั้น จะเป็นที่รับรู้ร่วมกันของคนภายในท้องถิ่นเดียวกัน

กระบวนการในการศึกษา "อัตลักษณ์ของท้องถิ่น" เป็นกระบวนการในการศึกษาว่าท้องถิ่นนั้นเป็นอย่างไร โดยจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาข้อมูลจากภายในว่าชาวบ้านบอกว่าตนเป็นใคร มาจากไหน มีประวัติความเป็นมาและมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร มีการใช้และการจัดการทรัพยากรร่วมกันอย่างไร มีประเพณีหรือพิธีกรรมและ

ภูมิปัญญาที่เป็นศักยภาพและองค์ความรู้ของท้องถิ่นอย่างไรบ้าง เป็นต้น ที่เหล่านี้คือ ความรู้ท้องถิ่นที่สามารถจะนำมาใช้ในการวางแผนพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนได้ และที่สำคัญคือ กระบวนการศึกษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สามารถกระทำได้ผ่านการศึกษาประวัติศาสตร์สังคม เป็นการช่วยกระตุ้นให้ชาวบ้านเกิด ตำนีกร่วมและความภาคภูมิใจในตนเอง

การศึกษาประวัติศาสตร์สังคมหรือการศึกษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นกับการสร้าง ตำนีกร่วมมีความสำคัญมาก เพราะว่า "ตำนานร่วม" เป็นการที่ชาวบ้านหรือคนกลุ่มหนึ่ง เชื่อและมีความรู้สึกร่วมกันว่าเขาเป็นคนกลุ่มเดียวกัน มีความสัมพันธ์และมีการใช้ ทรัพยากรร่วมกัน มีความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม และประวัติศาสตร์หรือความเป็นมา ร่วมกัน เป็นต้น ส่วน "กระบวนการมีส่วนร่วม" นั้น เป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน เข้าถึงกิจกรรมการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ และการเสริมสร้างศักยภาพในการจัดการ ทรัพยากร การตัดสินใจ และการควบคุมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อชีวิต ของตนเอง ระดับของการมีส่วนร่วมของผู้คนในท้องถิ่น จึงมีความเกี่ยวข้องกับ ประเด็นที่เกี่ยวกับสิทธิ อำนาจ และการจัดการทรัพยากร ความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ และบทบาทระหว่างเพศภายในชุมชนของตน

ในการจัดกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นภายในชุมชน ชาวบ้านทั้งหมดจะ ไม่สามารถเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นหรือเข้าร่วมในการตัดสินใจได้ทั้งหมด กลุ่มคนที่ได้ รับมอบอำนาจในรูปกรรมการชุมชนจึงมักจะเป็นผู้ตัดสินใจแทน ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึง มีสองระดับด้วยกัน คือ ระดับแรก ได้แก่ กลุ่มที่มีส่วนร่วมโดยตรง อันประกอบด้วย กลุ่มกรรมการที่รับผิดชอบการจัดการทรัพยากรและการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ และระดับที่ สอง ได้แก่ กลุ่มที่มีส่วนร่วมทางอ้อม อันประกอบด้วยชาวบ้านทั่วไปในชุมชน การมี ส่วนร่วมทางอ้อมของชาวบ้านวงกว้างของชุมชน คือ การที่ชาวบ้านสามารถมีส่วนร่วม ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องได้อย่างเป็นอิสระ²

5.2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยท้องถิ่น (Community - Based Ecotourism)
หมายถึง การบริหารจัดการในการท่องเที่ยว โดยชุมชนเป็นเจ้าของและเป็นผู้ดูแลรักษา สภาพแวดล้อม เพื่อการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี และเกิด กระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม อาทิ การมีส่วนร่วมโดย ทางอ้อม ได้แก่ การที่ชาวบ้านสามารถนำสินค้า อาหาร และผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ มาบริการ

ให้กับนักท่องเที่ยวได้โดยปราศจากคนกลาง ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมเหล่านี้จะเป็นไป
 ภายได้ "กติกาส่งเป็นที่ยอมรับกันของคนในชุมชน" โดยกลุ่มที่เป็นกรรมการชุมชน ซึ่งมี
 ส่วนในการตัดสินใจโดยตรง ต้องสามารถกระจายรายได้และความเป็นธรรมในการจัด
 สรรผลประโยชน์และการใช้ทรัพยากรให้กับชาวบ้านทุกกลุ่ม โดยให้ชาวบ้านทุกกลุ่มได้
 รับอย่างเท่าเทียมกัน ตลอดจนมีความโปร่งใส โดยที่ชาวบ้านสามารถที่จะตรวจสอบได้
 ดังนั้นการกระจายการมีส่วนร่วมโดยทางอ้อมได้มาก จึงเป็นดัชนีที่สำคัญที่ชี้ให้เห็นถึง
 ความเข้มแข็งของชุมชนด้วย³

5.3 สวนสมรม หมายถึง สวนที่มีทั้งผลไม้และพืชผักนานาชนิดปลูกรวมกัน
 โดยอาศัยทำเลบริเวณเชิงเขาเพื่อให้สภาพป่าธรรมชาติเกื้อหนุนผลผลิตที่ปลูกด้วย แรก
 เริ่มในการทำสวนสมรมนั้น คือการถากถางป่าเชิงเขาแล้วจึงนำพืชผลไม้ป่ามาปลูกแล้ว
 เก็บดอกผลมาศึกษาแลกเปลี่ยน ต่อมาคนรุ่นหลังที่สืบทอดสวนสมรมต่อมาได้คัดเลือก
 เขามล็ดจากผลที่สมบูรณ์ที่สุดของต้นไม้พันธุ์ดีที่สุดหรือปัจจุบันได้เขามล็ดจากพืชพันธุ์ดี
 ภายนอกมาปลูกขยายพันธุ์ต่อไป โดยทั้งปลูกแทรกลงในสวนที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ก่อน
 แล้วและขยายพื้นที่ปลูกออกไปโดยรอบสวนเดิมหรือเริ่มถากถางที่ปลูกแปลงใหม่ พืชที่
 คัดเลือกมาปลูกลงในสวนสมรมนั้นมีนานาชนิด โดยผู้ปลูกคำนึงถึงการลดหลั่นกันลงมา
 ของเนื้อที่แผ่ขยายของต้นไม้และใบของพืชแต่ละพันธุ์ และการพึ่งพากันและกันระหว่างพืชที่
 ปลูกลงในสวนสมรมและพืชพันธุ์ของป่าโดยรอบ เช่น ปลูกตะคอกไว้กับต้นมังคุด เพราะ
 ตะคอกมีลำต้นที่สูงเนื้อที่แผ่ขยายของกิ่งก้านสาขาจึงอยู่สูง ใบมีลักษณะโปร่งห่าง ๆ กัน จึง
 ทำให้แสงส่องผ่านมายังต้นมังคุดที่อยู่เบื้องล่างได้อย่างพอเพียง ซึ่งต้นมังคุดนั้นมีลักษณะ
 ต้นไม้สูงนัก ใบหนาทึบจึงเหมาะแก่การปลูกร่วมกับตะคอก เป็นต้น จากการที่ชาวสวน
 สมรมได้ปลูกพืชพันธุ์ประเภทลงในแปลงเดียวกันมาหลายชั่วอายุคนทำให้สภาพของสวนมี
 ทั้งพืชต้นใหญ่และพืชต้นเล็ก พืชที่อายุมากและพืชอายุน้อยประเภทประสานกันคล้าย
 ธรรมชาติของป่า จะทำให้มองไปคล้ายกับป่าธรรมชาติ ดินที่ดีของสวนสมรมและธรรม-
 ชาติป่าโดยรอบที่อุดมสมบูรณ์ทำให้สวนนี้ให้ผลผลิตดีโดยมิต้องอาศัยการใช้ปุ๋ยเคมี เพียง
 แค่ให้ความสนใจบำรุงดิน โดยปลูกพืชคลุมดินที่ให้ประโยชน์แก่ดิน และดูแลสภาพป่าให้
 มีความชุ่มชื้น การทำสวนสมรมนี้ถือเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่สามารถปรับตัวให้ดำรงชีวิต
 อยู่กับธรรมชาติรอบรอบได้อย่างสอดคล้อง

5.4 ป่าต้นน้ำ หมายถึง ป่าไม้ที่เป็นแหล่งที่มาของน้ำที่ค่อย ๆ รวมตัวกันซึม ไหลลงสู่ลำธาร น้ำตก จนไปถึงแม่น้ำใหญ่ในที่สุด หากปราศจากป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ และชุ่มชื้นซึ่งสามารถรวบรวมไอน้ำให้กลั่นตัวเป็นน้ำไหลลงสู่ลำธารแล้วนั้น แม่น้ำทุกสายก็คงจะแห้งเหือด และผู้คนก็คงจะอาศัยอยู่ไม่ได้ในที่สุด นอกจากนี้ป่าต้นน้ำยังควบคุมสมดุลในธรรมชาติ และยังคอยต้านทานและยับยั้งความเร็วของน้ำเมื่อน้ำในป่ามีปริมาณมาก จึงถือว่าป่าต้นน้ำมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับสังคมมนุษย์

6. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยตามโครงการนี้เป็นโครงการต่อเนื่อง โดยรายงานการวิจัยฉบับนี้เป็นรายงานการวิจัยสำหรับการวิจัยในระยะแรกของปีแรก ซึ่งใช้ระยะเวลาในการวิจัย 6 เดือน โดยเริ่มการวิจัยในวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ.2544 และสิ้นสุดการวิจัยวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2545 โดยมีแผนการดำเนินงานในระยะแรกดังนี้

กิจกรรม / ขั้นตอนการดำเนินงาน	ปีที่ 1					
	เดือน					
	1	2	3	4	5	6
1. ชั้นเตรียมการและการศึกษาเอกสาร	x					
2. ชั้นเก็บรวบรวมข้อมูล		x	x	x		
3. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล				x	x	
4. ชั้นจัดทำรายงานวิจัย					x	x
5. ชั้นประเมินผล						x

7. งบประมาณที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยตามโครงการนี้เป็นโครงการต่อเนื่อง สำหรับงบประมาณที่ใช้ในการวิจัยในระยะแรกของปีแรก ซึ่งใช้ระยะเวลา 6 เดือน ได้มีการใช้งบประมาณในการวิจัย ดังนี้ คือ

7.1 ค่าตอบแทน	เป็นเงิน	10,000 บาท
7.2 ค่าใช้สอย	เป็นเงิน	34,400 บาท
	รวมเงิน	44,400 บาท

8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

8.1 คาดว่าจะสามารถทราบถึงสภาพปัญหาการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนคีรีวงที่ผ่านมา

8.2 คาดว่าจะสามารถทราบถึงความรู้ท้องถิ่นและประวัติศาสตร์สังคม ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนคีรีวง

8.3 คาดว่าจะสามารถหาแนวทางในการพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชนคีรีวง

เชิงอรรถ

บทที่ 1

¹พรทิไธ เติศวิชา, คีรีวง จากโพร่หนีนายอึงนายธนาการแห่งขุนเขา
(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมู่บ้าน, 2532), หน้า 17.

²สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ประเด็นร่วมในงานวิจัยการท่องเที่ยวมเชิง
นิเวศ (กรุงเทพมหานคร : สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2544) หน้า 1 – 3.

³เรื่องเดียวกัน.

บทที่ 2

บททวนเอกสารงานวิจัยและงานพัฒนาที่ผ่านมา

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนคีรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยและงานพัฒนาที่ผ่านมาแล้วนำมาเสนอโดยแยกประเด็นเป็นดังนี้

1. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
2. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนคีรีวง
3. งานพัฒนาในชุมชนคีรีวง

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1. ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นศัพท์ที่แปลมาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Ecotourism ซึ่งการบัญญัติศัพท์ Ecotourism เป็นภาษาไทยได้มีการเสนอและประยุกต์ใช้หลายคำอาทิเช่น นิเวศสัญจร การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ การท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และนิเวศการท่องเที่ยว¹ ซึ่งผู้วิจัยขอใช้คำว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในการวิจัยฉบับนี้

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) นั้นมีผู้ให้คำจำกัดความอย่างหลากหลาย เช่น

“คือการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน”² หรือ

“การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาชื่นชมและเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ”³ เป็นต้น

แม้จะมีคำจำกัดความที่หลากหลาย แต่ทั้งหมดได้เน้นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (Responsible) ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (Natural-based) เป็นหลัก มีการรักษาสิ่งแวดล้อม (Environmentally Management) และการให้การศึกษา (Education) แก่ผู้เกี่ยวข้อง

2. องค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ก็เช่นเดียวกับการหาความหมายของศัพท์ Ecotourism ที่มีนักวิชาการและองค์กรต่าง ๆ ได้บัญญัติไว้แตกต่างกันไป ยกตัวอย่างเช่น

นายอนุชา เล็กสกุลค็อก ได้กำหนดให้ขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ * กล่าวคือ

1) องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติเป็นหลัก มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unigue) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco-system) ในพื้นที่ของแหล่งนั้น ดังนั้นองค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature-based Tourism)

2) องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) โดยมีการให้การศึกษา (Education) เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศการท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ประสบการณ์ (Experience) ความประทับใจ (Appreciation) เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Education-based Tourism)

3) องค์ประกอบด้านองค์กร เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน และประชาชนท้องถิ่น (Involvement of local community or People participation) ที่มีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น (Local benefit) โดยประโยชน์ต่อท้องถิ่นที่ได้มาจากรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่าง

มีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี้เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (grass root) จนถึงการเวียนรู้ร่วมกัน จึงเป็น "การท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation-based Tourism)"

4) องค์ประกอบด้านการจัดการเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (Responsible Travel) ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม (no or low impact) มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การใช้ประโยชน์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็น "การท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainable Managed Tourism)"

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเสนอว่าเป้าหมายที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือ ความพยายามที่จะก่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ซึ่งจะพิจารณาได้จากองค์ประกอบหลัก 4 ประการ คือ

- 1) ต้องคำนึงการในขอบเขตความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีค่านิยมการท่องเที่ยว
- 2) ต้องตระหนักต่อการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีค่านิยมการท่องเที่ยว
- 3) ต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน
- 4) ต้องชี้วัดความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่น และชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงถือว่าเป็นแนวทางหรือวิธีหนึ่งที่พยายามจะก้าวไปสู่เป้าหมายสำคัญ คือ การพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้น "การท่องเที่ยวจึงมีองค์ประกอบสำคัญที่ควรพิจารณา 3 ประการ คือ การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและการกระจายรายได้"

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนศิรีวง

1. สภาพภูมิศาสตร์

ชุมชนศิรีวงตั้งอยู่บริเวณที่ราบเชิงเขาหลวง ซึ่งเป็นภูเขาที่สูงที่สุดในเทือกเขานครศรีธรรมราช และอยู่ในอุทยานแห่งชาติป่าท้าว-ขุนน้ำ-เขารัง อันเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญที่ใช้ในการเพาะปลูกและอุปโภคบริโภคของประชากรในพื้นที่ด้านตะวันออกของตัวเมืองนครศรีธรรมราชพื้นที่มีความลาดเฉลี่ยประมาณ 2-5 เปอร์เซ็นต์ ภูเขาที่สำคัญในพื้นที่ได้แก่ เขาใหญ่ เขาหน้าถอน เขาโนนไฮ เขาปลาบึง และเขาต้นสวรรค์ ลักษณะดินส่วนใหญ่ในพื้นที่เป็นดินร่วนปนทรายซึ่งเหมาะต่อการเพาะปลูกพืชสวน เนื้อดินอาจมีดินน้ำคาล ดินเหนียวหรือดินแดง ซึ่งเกิดจากวัสดุต้นกำเนิดดินในตะกอนแม่น้ำในคลองท่าดี และการสลายตัวของหินเมื่อหอบจากเขาหลวง ดินมีการระบายน้ำดี แต่มักจะมีปัญหาน้ำชะล้างพังทลายหน้าดินอยู่เสมอ โดยเฉพาะในบริเวณที่มีความลาดชันสูง

องค์ประกอบหนึ่งทางภูมิศาสตร์ของชุมชนศิรีวงที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อผู้คนในชุมชนคือ แหล่งน้ำ ชุมชนศิรีวงได้รับน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาหลวงได้แก่ คลองถ้ำมา และคลองท่าชาย (ไหลผ่านหมู่ที่ 8 บ้านศิรีทอง) ไหลมาบรรจบกันกลายเป็น "คลองใหญ่" (คลองขุนน้ำไหลผ่านหมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ) และน้ำจากคลองใหญ่ไหลไปบรรจบกับคลองปง (ไหลผ่านหมู่ที่ 10 บ้านศิรีธรรม) เป็นคลองท่าดี ซึ่งเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญของชุมชน แต่เมื่อชุมชนศิรีวงประสบอุทกภัยในปี พ.ศ. 2531 ถ้าคลองเหล่านี้ได้เปลี่ยนแปลงไปจากลักษณะเดิมด้วย นอกจากนี้ชาวศิรีวงยังมีการใช้น้ำฝน น้ำบ่อบาด และบาดาลผิวดินในการบริโภค ส่วนน้ำอุปโภคภายในครัวเรือนและน้ำที่ใช้การเกษตร จะมาจากน้ำฝนและน้ำจากลำคลองธรรมชาติเป็นหลัก

ชุมชนศิรีวงก็เช่นเดียวกับชุมชนอื่นในภาคใต้ที่มีสภาพภูมิอากาศแบบคาบสมุทร โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมจากทั้งสองฝั่งทะเล จึงทำให้มีฤดูกาล 2 ฤดู คือฤดูร้อนและฤดูฝน ซึ่งฤดูร้อนจะอยู่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน และฤดูฝนสามารถแบ่งได้เป็น 2 ช่วง คือช่วงแรก เดือนพฤษภาคมถึงตุลาคมจะมีฝนตกไม่มาก และช่วงที่สอง เดือนพฤศจิกายนถึงมกราคมจะมีฝนตกหนัก อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 27-28 องศาเซลเซียส แต่บริเวณยอดเขาหลวงอาจลดลงเหลือเพียง 5 องศาเซลเซียส

2. ประวัติความเป็นมา

หมู่บ้านศิริวงเป็นชุมชนเล็ก ๆ ตั้งอยู่ในที่ราบหุบเขาของเทือกเขานครศรีธรรมราช ในตำบลท่าโลน อำเภอสถานตาก จังหวัดนครศรีธรรมราช มีประวัติศาสตร์เก่าแก่่าภูมิใจในความเป็นมา ความกล้าหาญ ความอดทน และการต่อสู้ของบรรพบุรุษที่นับย้อนกลับไปได้กว่า 200 ปีที่แล้วมา'

เดิมหมู่บ้านนี้มีชื่อเรียกว่า "บ้านขุนน้ำ" เพราะเหตุที่บ้านศิริวงอยู่ใกล้ต้นน้ำจากยอดเขาหลวงเทือกเขานครศรีธรรมราช จึงมีลำคลองผ่ากลางหมู่บ้านถึง 3 สาย คือ คลองปง คลองท่าหา และคลองท่าชาย ซึ่งมีน้ำตลอดปี คลองทั้ง 3 สายไหลมาบรรจบรวมกันที่หน้าหมู่บ้านมีชื่อว่า "คลองท่าดี" ไหลไปสู่เมืองนครศรีธรรมราช และออกสู่ทะเลที่ปากนคร มีระดับน้ำลึกพอจะใช้เป็นเส้นทางขนส่งไปมาได้ ซึ่งหมู่บ้านอื่น ๆ ที่ตั้งอยู่บนเทือกเขาใกล้ต้นน้ำก็มีชื่อเรียกว่า "ขุนน้ำ" เหมือนกันและใช้คำว่า "ขุนน้ำ" นำหน้าชื่อบ้าน เช่น ขุนน้ำเขาแก้ว ขุนน้ำท่าดี ขุนน้ำท่าจิว ขุนน้ำท่าโลน เป็นต้น เพราะเป็นหมู่บ้านที่อยู่ต้นน้ำ ต่อมาหมู่บ้านนี้ถูกเปลี่ยนเป็น "บ้านศิริวง" ซึ่งมีความหมายว่า "บ้านที่อยู่ภายในวงล้อม (วง) ของภูเขา (ศิริ)" ตามชื่อวัดที่สร้างขึ้นมา แบ่งเขตการปกครองท้องถิ่นของตำบลท่าโลนสืบมาจากกระทั่งปัจจุบัน¹⁰

การเล่าสืบต่อกันมาโดยคนในหมู่บ้านหลาย ๆ รุ่น จนถึงลูกหลานชาวศิริวงในปัจจุบันได้เห็นถึงการต่อสู้ของบรรพบุรุษว่า มีทหารกลุ่มหนึ่งได้เลื่องเกณท์ให้ไปรบที่เมืองไทรบุรี โดยทหารกลุ่มนี้ได้มุ่งหน้าสู่เทือกเขานครศรีธรรมราช หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าเขาหลวง ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของเมืองนครศรีธรรมราช จนกระทั่งมาถึงที่ราบเล็ก ๆ เจิงเสา เห็นว่าอุดมสมบูรณ์ดีจึงพร้อมใจกันสร้างที่พักจนเป็นหมู่บ้านขึ้นในปัจจุบัน "

เรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมานี้ ส่วนหนึ่งสอดคล้องกับประวัติศาสตร์ของเมืองนครศรีธรรมราชในช่วงคัมภีร์คนโกสินทร์ หรือในสมัยของรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 2 ที่ปรากฏว่าได้มีไพร่พลทหารเกณฑ์ทัพ เพื่อไปรบที่เมืองไทรบุรีถึง 400 คน และในปี พ.ศ. 2355 ก็มีหลักฐานปรากฏว่าได้มีไพร่หนีนายจากเมืองสงขลาและพัทลุง ประมาณ 800 คน โดยไพร่เหล่านี้หนีการเกณฑ์เข้ารับใช้หลวงเพราะหากไพร่คนใดไม่ต้องการเข้ารับใช้หลวงก็ต้องเสียเงินปีละ 18 บาท¹²

หากเรื่องราวทั้งสองสอดคล้องกันก็สันนิษฐานได้ว่า หมู่บ้านศิริวงเกิดจากไพร่หนีนาหรือทหารหนีทัพ เมื่อ 200 กว่าปีที่ผ่านมา¹³

3. สภาพสังคมและวัฒนธรรม

ชุมชนศิวิลมีระบบสังคมแบบปิด ความสัมพันธ์ของชุมชนเป็นแบบเครือญาติ มีความสามัคคีในหมู่คณะ ซึ่งถือเป็นลักษณะเด่นทางสังคม วัฒนธรรมของชุมชนแห่งนี้ แยกชุมชนออกมาเป็นอิสระ มีการปกครองแบบพึ่งพาตนเอง และสถาปนาผู้สูงอายุมีบทบาทอย่างสูงด้านการจัดระเบียบกำหนดแนวปฏิบัติของสมาชิกในชุมชน ในปัจจุบันก็ยังคงไว้ซึ่งคุณลักษณะเช่นนี้อยู่ หากมีกรณีพิพาทระหว่างครัวเรือน ญาติพี่น้อง หรือในระดับสูงขึ้นไป จนเชิญผู้สูงอายุของชุมชนนี้ทั้งสองฝ่ายให้การยอมรับมาจำนวนหนึ่งทำหน้าที่ตัดสินความ แนวทางในการแก้ไขปัญหามุมชนก็มีวิธีการเช่นเดียวกัน หลังเหตุการณ์นี้ท่อมใหญ่ได้มีการระดมความคิดจากคนรุ่นเก่า เพื่อช่วยกันวิเคราะห์ปัญหาและหาทางออก ซึ่งถือปฏิบัติเช่นนี้มาเป็นระยะเวลาาน¹⁴

ทางด้านประเพณีและวัฒนธรรมนั้น ชาวศิวิลทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ ฉะนั้นประเพณีและวัฒนธรรมก็ไม่แตกต่างไปจากพุทธศาสนิกชนทั่วไป ที่มีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน แต่ภายหลังมีองค์กรอื่นเข้ามาทำหน้าที่นี้มากขึ้น มีกระแสวิวัฒนาการภายนอกแพร่เข้ามา และขาดการสานต่อทางบุคลากรทำให้สถาบันศาสนาลดบทบาทลง ส่วนงานบุญที่ถือเป็นประเพณีที่ชาวศิวิลต้องปฏิบัติอยู่เป็นประจำ ได้แก่ งานทำบุญอาหาร (บุญเดือน 3) งานทำบุญอาบน้ำคนแก่ (บุญเดือน 5, สงกรานต์) งานเข้าพรรษา (บุญเดือน 8) งานบุญวันสารท (บุญเดือน 10) งานบุญออกพรรษา (บุญเดือน 11)¹⁵

4. งานพัฒนาในชุมชนศิวิลที่ผ่านมา

ชุมชนชาวศิวิลได้รับการพัฒนาอย่างจริงจังอย่างต่อเนื่องยาวนาน ทั้งจากความกระตือรือร้นของชาวบ้านเอง และประกอบกับความช่วยเหลือของหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ของทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งอาจจะเรียงลำดับได้ตามเวลาการเริ่มงานพัฒนา ดังนี้¹⁶

ปี 2518 ดำรวจตระเวนชายแดน ได้เข้ามาจัดโครงการฝึกลูกเสือชาวบ้าน 700 - 800 คน ฝึกเยาวชน รวมทั้งฝึกไทอาสาป้องกันชาติ

ปี 2523 กรมพัฒนาชุมชน ได้เข้ามาส่งเสริมและให้แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์โดยผ่านทางพัฒนาการจังหวัด พัฒนากรอำเภอ และในนิเดียวกันผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช ร่วมกับนายอำเภอลานสกา ได้มีโครงการให้ทาง

องค์การบริหารส่วนจังหวัดพัฒนาถนนหนทาง และให้แนวคิดเรื่องชุมชนพึ่งตนเองแก่ บ้านคีรีวง

ปี 2528-2529 หมู่บ้านคีรีวงโค้งค้งที่สุด เนื่องมาจากการได้รับคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อ.พ.ป.) อันดับ 1 ทั้งในการประกวดของ จังหวัดและภาค และได้รับรางวัลชมเชยพิเศษในระดับประเทศ ได้เงินรางวัล 100,000 บาท เพื่อนำมาพัฒนาหมู่บ้าน โดยทางชุมชนคีรีวงได้ฝากเงินจำนวนนี้ไว้กับกลุ่มออมทรัพย์ ในปีเดียวกันหมู่บ้านคีรีวงได้รับรางวัลหมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองอีกด้วย เนื่องมาจากพระครูนิเทศธรรมวิทย์ พระสงฆ์สายธรรมบุตรได้อบรมและพัฒนาจิตใจชาว คีรีวงให้ลด ละ เลิกอบายมุข พร้อมทั้งให้ตั้งใจทำงานและประพฤติดีในทางที่ดี นอกจากนี้ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสมทบกับชาวบ้านในการนำไฟฟ้าจากตัวอำเภอลานสกาเข้ามาสู่ชุมชน

อุทกภัยในปี 2531 ถือว่าเป็นภัยธรรมชาติครั้งร้ายแรงที่สุด เท่าที่ชาวคีรีวงเคยประสบมา ในครั้งนั้นชีวิตและทรัพย์สินของชาวคีรีวงเสียหายเป็นจำนวนมาก การพัฒนาในช่วงนั้นจึงเป็นการพัฒนาและช่วยเหลือชาวคีรีวงและชุมชนคีรีวงที่ประสบอุทกภัยเป็นหลัก

ปี 2532 มีโครงการฟื้นฟูและบรรเทาอุทกภัยที่บ้านคีรีวง โดยกรมชลประทาน เป็นโครงการตามแนวพระราชดำริให้ขุดลอกคลองและป้องกันคั้ง เพื่อแก้ปัญหาการกักเสาะและลดแรงปะทะของน้ำในคลองซึ่งงบประมาณราว 300 ล้านบาท นอกจากนี้ในปีเดียวกัน มูลนิธิศุภนิมิต มาสร้างที่พักพิงชั่วคราวประมาณ 300 หลัง ให้กับชาวบ้านที่บ้านถูกอุทกภัยทำลายไป ก่อนที่ชาวบ้านเหล่านี้จะสร้างบ้านใหม่ และมูลนิธิหมู่บ้าน ได้เข้ามาให้ความรู้ด้านการประกอบอาชีพ

ปี 2533 กรมชลประทานได้ทำโครงการประปนาเพื่อใช้ในการเกษตร ใช้งบประมาณราว 14 ล้านบาท โดยสร้างและวางท่อประปมาจากน้ำตกวางไม้ปีกเข้ามาสู่ชุมชนคีรีวง

ปี 2534 กรมโยธาธิการได้ทำโครงการสร้างสะพานข้ามคลองมาสู่ชุมชนคีรีวง สะพาน นี้มีความยาวประมาณ 100 เมตร ใช้งบประมาณ 8 ล้านบาท

ปี 2535 ได้มีโครงการอบรมและสร้างผู้นำ ซึ่งดำเนินการโดยมูลนิธิโกมลคีมทอง โครงการก่อสร้างโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 74 (ชุมชนคีรีวง) โดยการสนับสนุนจาก

มูลนิธิหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ นอกจากนี้วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช ได้เข้ามาให้ความรู้ทางด้านการประกอบอาชีพและช่วยฝึกผู้นำเช่นกัน

ปี 2536 องค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้ทำโครงการก่อสร้างสะพานข้ามคลองปงเข้ามาสู่ชุมชนคีรีวง

ปี 2537 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ร่วมกับสถานทูตออสเตรเลียได้สนับสนุนในการทำโครงการพัฒนาอาชีพเสริมเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ เพื่อให้ชาวบ้านลดการทำลายธรรมชาติ และให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ในการจัดการอาชีพรวมถึงธุรกิจชุมชน

ปี 2538 ชุมชนคีรีวงได้รับการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว โดยทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในการมอบรางวัลกินรีทองคำให้กับชุมชน

ปี 2543 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ทำโครงการก่อสร้างถนนในชุมชนระยะทาง 10 กิโลเมตร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

ปี 2544 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ทำโครงการสร้างป้ายสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในชุมชนคีรีวง

ข้อคิดเห็น

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเอกสารงานวิจัยส่วนมากที่กล่าวถึงชุมชนคีรีวงนั้นยังขาดความสมบูรณ์อยู่บางส่วน เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของชุมชนคีรีวงในปัจจุบันหลังจากอุทกภัยครั้งใหญ่ในปี 2531 เป็นอย่างไร ทางน้ำ และที่ตั้งบ้านเรือน เปลี่ยนแปลงเป็นเช่นไร ประวัติความเป็นมาของชุมชนคีรีวงควรมีการศึกษาถึงความถูกต้องชัดเจนและมีรายละเอียดมากกว่านี้ รวมถึงประวัติงานพัฒนาในหมู่บ้านที่ผ่านมาควรมีการรวบรวมโดยท้องถิ่นเป็นรูปเล่มหนังสือเพื่อชาวคีรีวงรุ่นถัดไป หรือผู้ที่สนใจจะสามารถใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งบางส่วนของข้อคิดเห็นนี้ผู้วิจัยจะขอกกล่าวถึงในบทที่ว่าด้วยผลการวิจัย

เชิงอรรถ

บทที่ 2

¹การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, สรุปนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, (กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540) หน้า 15.

²เรื่องเดียวกัน.

³การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ปี พ.ศ. 2538-2539 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, นปป)

⁴อนุชา เล็กสกุลคิลิก, “แนวความคิด นโยบาย และแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)” เอกสารประกอบการบรรยายโครงการจัดเสวนา เรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ในจังหวัดน่าน, นปท : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2541) หน้า 3 - 6.

⁵การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, นโยบายแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ปี พ.ศ. 2538 - 2539 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, หน้า 12-13.

⁶การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, รายงานความก้าวหน้าผลการศึกษาโครงการเพื่อจัดทำแผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ตำบลกำโลน อำเภออานสงกา และพื้นที่ตำบลกรุงชิง ตำบลนบพิตำ กิ่งอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช (เพิ่มเติม), 2544, หน้า 48 - 49.

⁷เรื่องเดียวกัน.

⁸เรื่องเดียวกัน.

⁹การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, รายงานความก้าวหน้าผลการศึกษาโครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ตำบลกำโลน อำเภออานสงกา และพื้นที่ตำบลกรุงชิง ตำบลนบพิตำ กิ่งอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช (เพิ่มเติม), 2544, หน้า 51-52.

¹⁰เรื่องเดียวกัน.

¹¹นพรัตน์ มณีรัตน์, การสื่อสารในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศิวิ-
ล อ.อานสงกา จ.นครศรีธรรมราช, วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2541, หน้า 119.

¹²เรื่องเดียวกัน.

¹³เรื่องเดียวกัน.

¹⁴การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, รายงานความก้าว
หน้าผลการศึกษาโครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน
พื้นที่ตำบลท่าไอ อําเภอลานสกา และพื้นที่ตำบลกรุงชิง ตำบลอนนพิศำ ถึงอําเภอนบพิ-
ศำ จังหวัดนครศรีธรรมราช (เพิ่มเติม), 2544, หน้า 60.

¹⁵นพรัตน์ มณีรัตน์, การสื่อสารในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศิวิ-
ล อ.อานสงกา จ.นครศรีธรรมราช, วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาตรีศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2541, หน้า 123.

¹⁶สัมภาษณ์ ธนิน สุขลจิต, ปลัดอําเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช, 2
มกราคม 2545.

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “โครงการพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช” มีขอบเขตในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1.1 การศึกษาถึงสภาพปัญหาการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนคีรีวงที่ผ่านมา

1.2 การศึกษาความรู้ท้องถิ่นและประวัติศาสตร์สังคมที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนคีรีวง

1.3 การหาแนวทางในการพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชนคีรีวง เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินตามโครงการวิจัยในระยะต่อไป

2. พื้นที่ในการวิจัย

2.1 บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.2 บางส่วนของเขตอุทยานแห่งชาติ เขาลวดง จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. กลุ่มคนเป้าหมาย นักวิจัย และคณะผู้ร่วมวิจัย

3.1 นักวิจัยและคณะผู้ร่วมวิจัย

3.1.1 นักวิจัย : นางนัยนา ทองศรีเกตุ คุณวุฒิปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาอังกฤษ (ศศ.ม. การสอนภาษาอังกฤษ) อาจารย์ประจำการตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7 สถานที่ทำงานคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280 หัวหน้าโครงการวิจัย

3.1.2 คณะผู้ร่วมวิจัย

1) นายนิพนธ์ บุญเพชร คุณวุฒิปริญญาตรีวิทยาศาสตร์บัณฑิต ตำแหน่งประธานคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลท่าโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

2) นายวิมลเสถียร มุ่นสุข คุณวุฒิปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาโบราณคดี (ศษ.บ. โบราณคดี) (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) ปัจจุบันกำลังศึกษาต่อใน หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ (ศษ.ม. โบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์) ณ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตวังท่าพระ กรุงเทพมหานคร 10200

3.2 กลุ่มคนที่ร่วมดำเนินการ

3.2.1 คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลท่าโลน อำเภอ ลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.2.2 กลุ่มอาชีพและกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ภายในชุมชนศิรีวง ตำบลท่าโลน อำเภอ ลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.2.3 คณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ตำบลท่าโลน อำเภอ ลานสกา จังหวัด นครศรีธรรมราช

3.2.4 ชาวบ้านชุมชนศิรีวง ตำบลท่าโลน อำเภอ ลานสกา จังหวัดนคร- ศรีธรรมราช

3.3 คณะวิทยากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการเสริมความรู้หรือประสบการณ์

3.3.1 รองศาสตราจารย์ศรีศักร วัลลิโภคม ข้าราชการบำนาญ ภาควิชา มานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพมหานคร

3.3.2 รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา มุ่นสุข ประธานคณะกรรมการ บริหารโปรแกรมวิชาวัฒนธรรมศึกษา และประธานคณะกรรมการบริหารโปรแกรมวิชา ไทยคดีศึกษา (ระดับบัณฑิตศึกษา) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏ นครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.4 ผู้สํานักงานหรือองค์กรสํานักงาน

3.4.1 นายสมิณ สุขตจิต ปลัดอำเภอถานตกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.4.2 โปรแกรมวิชาภาษาอังกฤษสายศิลปศาสตร สถาบันราชภัฏ

นครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.4.3 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้เขต 2 สนามหน้าเมืองนครศรีธรรมราช ถนนราชดำเนิน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.4.4 อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.4.5 สำนักงานป่าไม้ จังหวัดนครศรีธรรมราช

4. แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ประเภทของข้อมูล

4.1.1 ข้อมูลเอกสาร ประกอบด้วยผลงานการศึกษาค้นคว้าและวิจัยและบันทึกในระยะเวลาที่ผ่านมาทุกชนิด เช่น บทความ รายงานการวิจัย ผลงานการศึกษาค้นคว้า และเอกสารประเภทจดหมายเหตุและตำนานประวัติศาสตร์ที่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

4.1.2 ข้อมูลมุขปาฐะหรือจารีตบอกล่า ประกอบด้วยข้อมูลที่ได้มาจากการบอกล่า การให้สัมภาษณ์ การแสดงความคิดเห็น และการประชุม เป็นต้น ของบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกาวิจัย

4.1.3 ข้อมูลจากการสังเกต ประกอบด้วยข้อมูลที่ได้จากการสังเกตวิถีชีวิต กิจกรรม พิธีกรรม เป็นต้น ของผู้คนที่อยู่ในชุมชนสิริวง

4.1.4 ข้อมูลจากสภาพแวดล้อม ประกอบด้วยข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพแวดล้อม พืชพันธุ์ ธารน้ำ เทือกเขา ที่ราบ รวมถึงสถานที่ตั้งถิ่นฐานและเรือสวนต่าง ๆ ในชุมชนสิริวง

4.1.5 สถาปัตยกรรม ประกอบด้วยข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทัศนเรือนอาคารสิ่งปลูกสร้างรวมถึงวัดวาอารามที่บางส่วนอาจจะเป็นโบราณสถานด้วย ในชุมชนสิริวงและชุมชนอื่นเพื่อศึกษาเปรียบเทียบ

4.1.6 โบราณวัตถุ ประกอบด้วยโบราณวัตถุนานาชาติที่ค้นพบในชุมชน ศีร์วง เช่น เครื่องมือหินขัดและภาชนะดินเผา เป็นต้น ซึ่งข้อมูลประเภทนี้อาจจะมีการ ค้นพบในชุมชนศีร์วงเพียงจำนวนเล็กน้อย

4.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยตามโครงการนี้ได้อาศัยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประสม ประสานกันของวิธีการวิจัยหลายวิธี เช่น วิธีการวิจัยทางประวัติศาสตร์ (Historical Research) วิธีการวิจัยภาคสนาม (Field Research) และวิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR-Participatory Action Research) เป็นต้น โดยแต่ละวิธีได้มีการประยุกต์ใช้ใน บริบทที่เหมาะสม กล่าวคือ

4.2.1 ในกรณีของการเก็บข้อมูลประเภทข้อมูลเอกสาร ได้อาศัยวิธีการวิจัย ทางประวัติศาสตร์เป็นหลัก โดยการสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งในส่วน ของหอสมุดและหน่วยงานต่าง ๆ แล้วศึกษาและเก็บรวบรวมเอกสารเหล่านั้นในรูปของ การถ่ายเอกสาร การคัดลอก และการบันทึกสาระสำคัญ เป็นต้น

4.2.2 ในกรณีของข้อมูลมุขปาฐะหรือจารีตบอกเล่า มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

4.2.2.1 ข้อมูลจากการสังเกตได้อาศัยวิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นหลัก โดยการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร บันทึกโดยใช้แถบบันทึกเสียงและถ่ายภาพ 2 ครั้ง

4.2.2.2 ในส่วนของการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยตรง เช่น การจัดเวที ร่วมกับชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 3 ครั้ง เพื่อทบทวนสภาพปัญหาการจัดการท่องเที่ยวในระแวกที่ผ่านมา และเพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาระบบมาตรฐาน คุณภาพการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนแห่งนี้

4.2.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยอ้อมจากการสังเกต พูดคุย สัม- ภาษณ์กลุ่มย่อยตลอดระยะเวลา 3 เดือน อาทิตย์ละ 1 ครั้ง ทุกวันพุธ

4.2.3 ในกรณีของการเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทข้อมูลสภาพแวดล้อม สถาปัตยกรรมและ โบราณวัตถุได้อาศัยวิธีการวิจัยภาคสนามเป็นหลัก โดยการค้นคว้าที่ ภูมิศาสตร์ การบันทึกพันธุ์พืชและสัตว์ และการถ่ายภาพ เป็นต้น และโดยใช้วิธีการ สำรวจทางโบราณคดี (Archaeological Survey) ในแหล่งอันเป็นที่ตั้งของโบราณวัตถุ

สถานที่เกี่ยวข้องในการวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจดังกล่าวโดยวิธีการ
บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร บันทึกภาพ และภาพเขียนอย่างละเอียดตามหลักวิชา

5. การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล

ด้วยเหตุที่การวิจัยนี้ได้อาศัยข้อมูลหลายประเภท รวมทั้งได้อาศัยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการที่หลากหลาย ดังได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้น ในการวิเคราะห์ข้อมูลจึงต้องมีการประสานประสานด้วยวิธีการต่าง ๆ หลายวิธีเช่นเดียวกัน อาทิ

5.1 ในกรณีของข้อมูลประเภทข้อมูลเอกสาร จะมีการประเมินค่าเอกสาร แล้วนำมาตีความและเรียบเรียง พร้อมด้วยการตรวจสอบร่วมกันกับหลักฐานข้อมูลประเภทอื่น การอธิบาย การวิพากษ์ การวิจารณ์ การแสดงความคิดเห็น และการหาข้อสรุป

5.2 ในกรณีของข้อมูลประเภทข้อมูลมุขปาฐะหรือจารีตประเพณีและการสังเกต จะมีการจัดกระทำข้อมูลแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกันกับข้อมูลที่ได้มาด้วยวิธีอื่น ๆ เช่น จากข้อมูลประเภทข้อมูลเอกสารและข้อมูลที่ได้มาจากการสำรวจสภาพแวดล้อม เป็นต้น แล้วมีการเรียบเรียงเป็นฉบับร่าง นำเข้าสู่กระบวนการสัมมนาทางวิชาการหลาย ๆ ครั้ง รวมทั้งการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ

5.3 ในกรณีของข้อมูลประเภทสภาพแวดล้อม จะมีการวิเคราะห์ถึงสภาพภูมิศาสตร์ และการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในชุมชน แล้วนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลอื่นๆ เช่น ข้อมูลจากการสังเกตและสถาปัตยกรรม เพื่อให้เข้าใจถึงสภาพแวดล้อมที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมรวมถึงวิถีชีวิตในชุมชน

5.4 ในกรณีของข้อมูลประเภทสถาปัตยกรรมและโบราณวัตถุ จะมีการจำแนกประเภทของโบราณวัตถุและสถาปัตยกรรมออกเป็นอายุสมัยและหน้าที่การใช้งาน และมีการตีความและเรียบเรียง พร้อมด้วยการตรวจสอบร่วมกันกับหลักฐานอื่น ๆ การอธิบาย การวิพากษ์ การวิจารณ์ การแสดงความคิดเห็น และการหาข้อสรุป

บทที่ 4

ผลการวิจัย

1. ผลที่เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์

1.1 สิ่งที่เกิดขึ้น

1.1.1 การถอดบทเรียนจากชุมชน

งานวิจัยฉบับนี้มีจุดประสงค์ประการหนึ่งที่มุ่งเน้น ไปสู่การถอดบทเรียนจากชุมชน เพื่อเรียนรู้ถึงประสบการณ์ที่ผ่านมาของชุมชน โดยคณะวิจัยจะขอแบ่งการถอดบทเรียนนี้ออกเป็น 3 ประการ กล่าวคือ

1) บทเรียนเรื่องสภาพแวดล้อม

ชุมชนศิรวังเป็นชุมชนที่พึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นชุมชนที่อยู่ในวงล้อมของขุนเขาที่มีสภาพป่าธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ชาวศิรวังในอดีตได้ดำรงชีวิตด้วยการอาศัยความสมบูรณ์ของสภาพแวดล้อมเหล่านี้ โดยการโค่น ตากตาก และเผาป่า แล้วจึงปลูกพืชสวนขึ้นทดแทนลงบนดินที่อุดมสมบูรณ์เคยเป็นป่ามาก่อน แต่ต่อมาการโค่นทำลายป่าไม้ที่มีมากขึ้น ได้นำไปสู่บทเรียนที่ประมาธคามิได้ของชาวศิรวัง

ในปี พ.ศ. 2505 คราวเกิดพายุไต้ฝุ่นแอเรียคและ พ.ศ. 2518 คราวเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ที่น้ำป่าไหลทะลักเข้าสู่ชุมชน เป็นภัยธรรมชาติครั้งร้ายแรงของชุมชนศิรวัง เหตุการณ์ทั้งสองนี้ได้นำมาสู่ความสูญเสียบ้านเรือน ทรัพย์สิน และชีวิตของชาวศิรวังเป็นจำนวนมาก สาเหตุของหายนะนี้มาจากการทำลายป่าไม้และสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่อยู่รอบชุมชนแห่งนี้ บทเรียนเหล่านี้ได้ทำให้ชาวศิรวังเริ่มหันมาตระหนักถึงความจำเป็นในการอนุรักษ์สภาพธรรมชาติของป่าไม้ของชุมชน

อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ. 2531 ได้เกิดเหตุการณ์ซึ่งเป็นประจักษ์พยานอย่างดีในความล้มเหลวของความพยายามที่จะอนุรักษ์สภาพป่าไม้ของชุมชนศิรวัง และยิ่งปรากฏว่าชาวบ้านร้อยละ 60 ยังเผาป่าเพื่อทำสวน เหตุการณ์ครั้งนั้นคืออุทกภัย

ครึ่งร้อยแรง ที่คว่ำชีวิต ทรัพย์สิน บ้านเรือนของชาวศิริวงเป็นจำนวนมากหลาย จนบางราย ต้องสิ้นเนื้อประดาตัวไปในพริบตา และยังเปลี่ยนสภาพแวดล้อมในชุมชน ไปอย่างมหันต์

บทเรียนครั้งนี้ทำให้ชาวศิริวงหันมาตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ป่าอย่างจริงจัง มีการจัดกิจกรรมฟื้นฟูและป้องกันป่ารอบ ๆ ชุมชน มีการปลูก ป่าตั้งแต่พื้นราบในหุบเขาจนถึงยอดเขา ร่วมกันปลูกต้นไม้ประจูดลอดแนวคลองท่าหา คลองป่า คลองท่าราช คลองท่าดี เพื่อกันคลื่นพัง เป็นการปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์ป่าให้ แก่ชาวบ้าน องค์การที่โดดเด่นที่สุดในการอนุรักษ์นี้คือ "องค์กรเต็มสี่เขียวให้เขาหลวง" ซึ่งเกิดจากชาวบ้านและผู้นำชุมชนรุ่นใหม่ร่วมมือร่วมใจกันรณรงค์จนประสบผล แนวคิด เรื่องการอนุรักษ์ป่าของชาวศิริวงนี้ ได้ถูกเน้นย้ำอีกครั้งเมื่อมีการกำเนิดขึ้นของ "ชมรมการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์" ในชุมชนศิริวง ซึ่งทางชมรมนี้ได้เข้ามารณรงค์ในเรื่องนี้อย่างค่อ เนื่อง จนปัจจุบันสถานการณ์การทำลายป่าไม่ได้ลดน้อยลง ไปอย่างมากและชุมชนได้ ตระหนักถึงคุณค่าของป่าธรรมชาติจนเข้าร่วมในโครงการอนุรักษ์ต่าง ๆ อยู่เป็นนิจ

2) บทเรียนเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ชุมชนศิริวงมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายในสมัยอดีต ฐานะของ แต่ละคนก็ไม่แตกต่างกันมากนัก และผู้ที่ดูแลความเป็นอยู่ของบ้านของครอบครัวหรือ คัดสนใจเรื่องต่าง ๆ คือ ผู้ใหญ่ที่ตระกูลนั้นหรือบ้านนั้นให้ความเคารพยำเกรง พระสงฆ์ เป็นผู้นำทางสังคมที่ผู้คนต่างศรัทธา สังคมมีความจับข้อมือกัน มีความสามัคคีเป็นพลังสู่ ความสำเร็จในชุมชน

ต่อมาเมื่อผู้นำชุมชนรุ่นใหม่ที่มีตำแหน่งหน้าที่เป็นกำนัน ผู้ใหญ่ บ้าน หรือ อบต. เข้ามามีบทบาทที่สอดคล้องกับสภาพสังคมที่มีคนมากขึ้น สังคมจับข้อมือ กัน มีอาชีพหลากหลายมากขึ้น และมีผลประโยชน์มากขึ้น ทำให้ปัญหาในชุมชนนั้นมีความหลากหลายและมากขึ้นกว่าเดิม การจัดการทางสังคมที่อาศัยผู้นำหลายคนหลายหน้าที่เข้ามาช่วยประสานงานและดูแลจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยตามสังคม

3) บทเรียนเรื่องการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามความเข้าใจของชุมชนศิริวงก็คือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยมีความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในมิติที่หลากหลายดังนี้

- การท่องเที่ยวที่ไม่ทำลาย
- การท่องเที่ยวที่ใช้ชีวิตกับชาวบ้าน

- การท่องเที่ยวที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการจัดการ

ความเข้าใจว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลาย
เหตุผลประการหนึ่งอาจจะเป็นเพราะชาวบ้านศรีวังมีความคุ้นเคยและเข้าใจคำว่า การ
อนุรักษ์มาแล้วเป็นอย่างดีนับตั้งแต่ปี 2532 ภายหลังจากเหตุการณ์อุทกภัยครั้งร้ายแรงที่
เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งมีสาเหตุมาจากการตัดไม้ทำลายป่า และเหตุการณ์ครั้งนั้นสร้างความ
ตระหนักเรื่องอนุรักษ์ โดยการไม่ทำลายธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ให้กับชาวศรีวังได้เป็น
อย่างดี

นอกจากนั้นเหตุผลอีกประการหนึ่งคือ การที่มีหน่วยงานจากภายนอก
นอกเข้าไปเกี่ยวข้องกับจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน ได้แก่ องค์กรพัฒนาเอกชน
และ ททท. ด้วยการเข้ามาพบปะสนทนา พาไปศึกษาดูงาน จัดอบรมให้ความรู้เรื่องการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ก็น่าจะเป็นอีกปัจจัยที่ทำให้ชาวบ้านศรีวังเข้าใจว่าการท่องเที่ยวเชิง
นิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลาย

ส่วนความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อีก 2 มิติ ที่เห็น
ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่ใช้ชีวิตกับชาวบ้าน และ เป็นการท่องเที่ยวที่
ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการจัดการนั้น อาจเป็นไปได้ว่า ความเข้าใจทั้ง 2 มิติ ดังกล่าวนี้นั้น
ส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับคนที่ชาวบ้านได้มีโอกาสออกไปศึกษาดูงานการจัดการท่องเที่ยวเชิง
นิเวศในพื้นที่อื่น เข้าฟังการอบรมสัมมนาของหน่วยงานภายนอกที่เข้าไปในชุมชนศรีวัง
ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ที่มีความรู้ มีการศึกษา จึงทำให้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศของชาวบ้านกลุ่มนี้มีมุมมองในมิติที่กว้างขึ้น

ทั้งนี้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชาวบ้านทั้ง 3
มิติดังกล่าวข้างต้นนั้น เป็นความเข้าใจที่สอดคล้องกับที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
แห่งประทศไทย (2540) ซึ่งได้สรุปคำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เอาไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ
อัน และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศโดยมีการระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของ
ผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น
เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

ผู้นำในชุมชนศรีวังซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศของชุมชนศรีวังนั้นประกอบด้วย

- ผู้นำที่เป็นทางการ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต.
- ผู้นำตามธรรมชาติ ได้แก่ ผู้อาวุโส ประชาชน และ

กรรมการกลุ่มองค์กรในชุมชน โดยกลุ่มผู้นำเหล่านี้ต่างมีบทบาทพร้อมในฐานะคณะกรรมการชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศิริวง นับตั้งแต่การก่อตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศิริวง รวมไปถึงการกำหนดแผนการจัดการ และกฎ ระเบียบ การเผยแพร่ ข้อมูลข่าวสาร การดูแลและบริการนักท่องเที่ยวรวมทั้งการแก้ไขปัญหา

เมื่อการจัดการท่องเที่ยวประสบปัญหา เช่น การจัดคิวให้กับกลุ่มบ้านพัก หรือกลุ่มลูกหาบคนนำทางไม่ลงตัว นักท่องเที่ยวเข้ามาโดยไม่ได้ติดต่อมาล่วงหน้า หรือนักท่องเที่ยวเกิดความเข้าใจผิดกับการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมของชมรมการท่องเที่ยวของกลุ่มผู้นำชุมชน ได้เข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาในลักษณะของการให้คำปรึกษากับสมาชิกดำเนินการแก้ไขปัญหาให้กับสมาชิกดำเนินการแก้ไขปัญหาให้กับนักท่องเที่ยว

บทบาทที่โดดเด่นของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นผูกคติดอยู่กับบุคคล คือ ประธานชมรมฯ เนื่องจากนับตั้งแต่ช่วงก่อตั้งชมรมการท่องเที่ยวฯ มาจนถึง ปี 2541 ผู้ที่ดำรงตำแหน่งประธานชมรมการท่องเที่ยวฯ นั้น คือ กำนัน ค.กำโทม และในขณะเดียวกันยังดำรงตำแหน่งประธานบริหาร อบต. ควบคู่ไปด้วย แม้ว่าจะหมดวาระในตำแหน่งกำนัน และประธานบริหาร อบต. ไปแล้ว ก็ยังคงได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ เลือกให้ดำรงตำแหน่งประธานชมรมการท่องเที่ยวฯ ต่อไปจากการประชุมสมาชิกการท่องเที่ยวฯ เมื่อวันที่ 21 ม.ค. 2542 และยังคงมีบทบาทสำคัญอยู่เช่นเดิม เช่น บทบาทในการประสานงานกับ ททท. บทบาทในการเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน ในปี 2545 ชุมชนได้เลือกประธานชมรมการท่องเที่ยวฯ คนใหม่ แต่ผู้นำรุ่นก่อนยังคงเป็นที่ปรึกษาอย่างใกล้ชิด

ปัญหาที่เกิดขึ้นมีสาเหตุจาก 2 ประการ

- 1) ปัจจัยจากภายในชุมชน
- 2) ปัจจัยภายนอกชุมชน

กล่าวคือ

1) ปัญหาที่เกิดจากภายในชุมชน

1.1) ความสับสนด้านข้อมูล

ความเข้าใจข้อมูลเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวของสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ ยังไม่ชัดเจน โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีค่อนักท่องเที่ยว ทำให้บางครั้งการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนไม่เป็นในทิศทางเดียวกันทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกไม่ค่อยให้ความสนใจกับการเข้าร่วมประชุม และไม่สนใจศึกษาข้อมูลซึ่งทางคณะกรรมการชมรมฯ จัดทำเป็นคู่มือแจกให้

1.2) ความขัดแย้งระหว่างผู้นำ

ปัญหาความขัดแย้งส่วนตัวระหว่างผู้นำที่เป็นคณะกรรมการชมรมการท่องเที่ยวบางคน ทำให้ขาดการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อเกิดความไม่ต่อเนื่องการจัดการท่องเที่ยว ความระแวงสงสัย โดยเฉพาะเมื่อมีผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเข้ามาเกี่ยวข้องมากขึ้น เช่นความขัดแย้งระหว่างกรรมการ

1.3) การประสานงานไม่ราบรื่น

การประสานงานในการจัดการการท่องเที่ยวมีปัญหาเกิดขึ้นซึ่งมีสาเหตุเนื่องมาจากตัวบุคคลและเครื่องมือในการสื่อสาร กล่าวคือ กรรมการชมรมฯ ซึ่งได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานทำงานในหน้าที่ไม่ได้เต็มที่ นอกจากนี้สมาชิกบางคนคิดว่า การดำเนินงานของชมรมการท่องเที่ยวฯ นั้นยึดติดกับตัวประธานมากเกินไป ทำให้การประสานงานไม่ทั่วถึงกัน ประกอบกับการประชุมสมาชิกก็ทิ้งช่วงห่างไป และไม่ค่อยได้พูดคุยเรื่องปัญหาของชมรมการท่องเที่ยวฯ ในที่ประชุม ทำให้ปัญหาอับบานปลายออกไป

ในขณะที่ทางด้านเครื่องมือสื่อสารคือโทรศัพท์ที่ใช้ในการติดต่อประสานระหว่างชมรมการท่องเที่ยวฯ กับนักท่องเที่ยว ก็มีอยู่เพียง 2 เครื่อง ทำให้บางครั้งเกิดความคลาดเคลื่อนในการติดต่อประสานงาน

1.4) ชาวบ้านให้ความสำคัญกับอาชีพชาวสวน

ช่วงเวลาการท่องเที่ยวในสิริวงที่มีการกำหนดขึ้นประมาณเดือนมิถุนายน ถึง เดือนกันยายน เป็นช่วงเวลาที่ตรงกับการเก็บผลผลิตหลักจากสวนสมรมของชาวบ้านสิริวงซึ่งถือเป็นรายได้หลักของชาวบ้าน ดังนั้นเมื่อมีนักท่องเที่ยว

เข้ามาเพื่อขึ้นไปศึกษาธรรมชาติเขาสลวง จำเป็นต้องอาศัยผู้นำทางลูกหาบ จากชมรมการ
ท่องเที่ยวฯ การหาสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวฯ เพื่อไปให้บริการกับนักท่องเที่ยว จึงเป็น
เรื่องค่อนข้างยากเพราะชาวบ้านเห็นว่ารายได้จากผลผลิตในสวนที่จะได้รับนั้นสูงกว่ารายได้
ได้จากการนำเที่ยวขึ้นไปศึกษาธรรมชาติบนเขาสลวง

1.5) การปฏิบัติบางอย่างขัดแย้งกับแนวความคิดเรื่องการ อนุรักษ์

ประชาชนบางคนซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นกลุ่มตรวจสอบการดำเนินการของชมรมการท่องเที่ยวฯ มีความคิดเห็นว่า การปฏิบัติบางอย่างของ
ชมรมการท่องเที่ยวฯ ที่เกิดขึ้นจริงนั้นสวนทางกับแนวความคิดเรื่องการอนุรักษ์ เช่น การ
ทิ้งขยะ การล่าสัตว์ป่าในลำคลอง การตัดต้นไม้บนเขาสลวง การไม่จำกัดจำนวน
นักท่องเที่ยวที่ขึ้นเขาสลวง กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีขึ้นโดยการดำเนินงาน
ของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศรีวังนั้น ในทางปฏิบัติแล้วก่อให้เกิดปัญหาหยาบ
ปัญหาการล่าสัตว์ป่าในลำคลอง ซึ่งเป็นการปฏิบัติที่สวนทางกันกับการอนุรักษ์

1.6) ประธานชมรมการท่องเที่ยวเขาสลวง

ในช่วงเริ่มก่อตั้งขึ้นในปี 2539 จนถึง ปี พ.ศ.2541
ผู้ที่ทำหน้าที่ประธานชมรมการท่องเที่ยวฯ ในช่วงเวลานั้นทำให้การจัดการการท่องเที่ยว
ดำเนินไปอย่างค่อนข้างราบรื่น การจัดการกับปัญหาต่าง ๆ สามารถทำได้ง่าย แต่เมื่อ
ตำแหน่งทางการของผู้นำชุมชนครบวาระ และมีการเลือกตั้งใหม่ในช่วงเดือน ต.ค. - พ.ศ.
2541 ซึ่งผู้นำคนเดิมไม่ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งด้วย แต่ยังทำหน้าที่ประธานชมรมการ
ท่องเที่ยวฯ ซึ่งอำนาจหน้าที่ในการจัดการลดน้อยลง จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกับผู้นำ
ที่เป็นทางการ เช่น กำนัน ประธานอบต. แต่ยังไม่สามารถเชื่อมต่อการดำเนินงานให้เป็น
ไปในทิศทางเดียวกันได้ ปี 2545 มีการเลือกตั้งประธานชมรมการท่องเที่ยวคนใหม่ซึ่งยัง
ต้องอาศัยผู้นำรุ่นก่อนเป็นที่ปรึกษาอย่างใกล้ชิด

2) ปัญหาที่เกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอก

2.1) ททท. ฉุกเฉินตั้งรับไม่ได้

การประสพพันธกิจของ ททท. ทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่คิดค่อผ่านทางชมรม การท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ในขณะที่ชาวบ้านซึ่งมีส่วนในการ

จัดการท่องเที่ยวของชมรมการท่องเที่ยวฯ ไม่มีความพร้อมเพียงพอ และยังคงรับไม่ทันกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มปริมาณเข้ามา

ทั้งนี้ประชาชนในชุมชนศิรีวงมีแนวทางในการแก้ปัญหาซึ่งเกิดจากปัจจัยภายในชุมชนทั้ง 3 ระดับ คือ

ปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับบุคคล มีแนวทางการแก้ปัญหาโดยอาศัยความสามัคคีในลักษณะเครือข่ายเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา ด้วยการให้ผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือเป็นคนช่วยพูดเพื่อทำความเข้าใจให้

“มีบางคนที่เป็นพวกขวางโลก คือรับ ก็ให้คนที่เขานับถือไปช่วยพูด ก็ตกลงกันได้เพราะเป็นเครือญาติกัน หรือดึงคนเหล่านี้มาร่วมเป็นสมาชิก”

ปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับปฏิบัติการ มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยการเลือกตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ และเปลี่ยนแปลงแผนการจัดการท่องเที่ยวใหม่เพื่อแก้ไขจุดบกพร่องของรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวแบบเดิม

ปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับนโยบาย และการควบคุมดูแล มีการเสนอแนวทางโดยให้ อบต. เข้ามามีบทบาทในการออกข้อบังคับ และแผนการจัดการในเจิงนโบาย เพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม เช่น ให้กลุ่มองค์กรในท้องถิ่น อบต. เป็นผู้ควบคุมกำกับดูแล โดยให้ อบต. มีนโบาย แผนงาน และข้อบังคับที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวของศิรีวงจำเป็นต้องมีหน่วยงานข้างนอก ทั้ง ททท. อุทยาน เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา เพราะถ้าพึ่งชุมชนแก้ปัญหาเองเราแก้ได้เฉพาะบางจุด

ประชาชนในชุมชนศิรีวงมองการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลาย เป็นการท่องเที่ยวที่ใช้ชีวิตกับชาวบ้าน และเป็นการท่องเที่ยวที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการจัดการ ด้วยรูปแบบการสื่อสารในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน 4 รูปแบบ ได้แก่ การสื่อสารสองทางที่ไม่เป็นทางการ การสื่อสารสองทางที่เป็นทางการและมีปฏิริยาโต้ตอบกันมาก การสื่อสารสองทางที่มีปฏิริยาโต้ตอบกันน้อย และการสื่อสารทางเดียวที่ไม่เป็นทางการ โดยผู้นำชุมชนมีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตั้งแต่การก่อตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศิรีวง การกำหนดแผนการจัดการและกฎระเบียบ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การดูแลบริการนักท่องเที่ยวรวมถึงการแก้

ไขปัญหา ซึ่งในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวงนั้นประสบปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายในชุมชนและปัจจัยภายนอกชุมชน

1.1.2 การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน

ในอดีตที่ผ่านมาได้มีงานวิจัยและงานเขียนที่ได้กล่าวถึงประวัติคีรีวงหลายชิ้น และโดยส่วนมากงานเขียนเหล่านั้นจะมุ่งเน้นศึกษาถึงประวัติชุมชนที่ได้รับการบอกเล่าจากผู้คนในชุมชนเป็นหลัก ทำให้งานที่ออกมามักจะกล่าวไปในทำนองเดียวกัน คือคิดค้นที่เป็นที่ตั้งของชุมชนคีรีวงในปัจจุบัน ได้ถูกบุกเบิกเป็นครั้งแรกจากบรรพบุรุษชาวคีรีวงผู้เป็นทหารหนีทัพเข้ามาสู่พื้นที่นี้ในราว 200 ปีก่อน¹

งานเขียนและงานวิจัยเหล่านี้ได้สร้างกรอบความคิดในการมองประวัติศาสตร์ของชุมชนคีรีวงให้แคบลงและกินเวลาเพียงไม่กี่ร้อยปี และได้เป็นแนวคิดหลักสำหรับผู้วิจัยที่เข้ามาทำงานในชุมชนคีรีวงมาเป็นระยะเวลาานาน แต่ในความเป็นจริงแล้วในพื้นที่ชุมชนคีรีวงนี้ได้ปรากฏหลักฐานการอยู่อาศัยของมนุษย์มาก่อนหน้าระยะดังกล่าว ซึ่งมีคณะวิจัยได้เข้าไปเก็บข้อมูลทางโบราณคดีในชุมชนคีรีวงพบว่า ได้มีหลักฐานทางโบราณคดีที่บ่งบอกได้ว่ามีมนุษย์เข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนแห่งนี้มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ รวมทั้งหลักฐานอื่นๆ ในหลายช่วงระยะเวลาอีกด้วย

นอกจากนี้สังคมของชาวคีรีวงในปัจจุบัน ได้มีพัฒนาการอย่างยาวนาน นับตั้งแต่เริ่มตั้งชุมชน ความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดในหมู่เครือญาติ การมีวัดเป็นจุดศูนย์กลางของชุมชน การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่าและใช้ด้วยความเข้าใจ ความสัมพันธ์กับชุมชนภายนอก รวมถึงความเชื่อต่างๆ ได้กลายมาเป็นลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนคีรีวง โดยคณะผู้วิจัยจะขอกถาวราระยะเยียดดังนี้

1) หลักฐานทางโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์

ภาคใต้ของประเทศไทยได้มีการค้นพบร่องรอยหลักฐานทางโบราณคดีที่ระบุได้ว่า ได้มีมนุษย์เข้ามาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินเก่า ในราว 37,000 ปีมาแล้ว ได้มีการค้นพบโบราณวัตถุและโครงกระดูกที่อำเภอรือเสาะ และอำเภอเขียว จังหวัดกระบี่ เครื่องมือหินในช่วงสมัยนี้ส่วนใหญ่มีขนาดใหญ่เป็นเครื่องมือหินกระเทาะ มีรอกกระเทาะที่ไม่ปราณีศเพียงไม่กี่ร้อย นักโบราณคดีเรียกเครื่องมือหินประเภทนี้ว่า เครื่องมือหินกรวดแม่น้ำโดยมากจะเป็นประเภทชุกกับและสับตัด (Chopper - Chopping tool) แต่ก็ยังมีเครื่องมือหินบางส่วนที่ใช้หินต่างออกไปรวมทั้งมีการ

กะเทาะแตกต่างออกไปอีกด้วย นักวิชาการ ได้สันนิษฐานว่ามนุษย์ในยุคนี้ น่าจะเป็น นายพรานหรือเก็บของป่าล่าสัตว์และ ไม่พบหลักฐานที่บ่งบอกถึงการเกษตรกรรม²

ต่อจากนั้นมีวัฒนธรรมสมัยก่อนประวัติศาสตร์ของภาคใต้ได้มี พัฒนาการต่อเนื่องเข้าสู่ยุคหินกลางราว 12,000-5,000 ปีมาแล้ว หรือในช่วงไพลสโตซีน คอนปลาย เครื่องมือหินกะเทาะ ในช่วงนี้โดยรวมแล้วมีขนาดเล็กและปราณีตกว่าใน สมัยหินเก่าและ ได้มีเครื่องมือหินประเภทใหม่เกิดขึ้นที่นักโบราณคดีบางท่านเรียกว่า เครื่องมือหินแบบโฮบินเนียนที่มีหลายรูปแบบ บางรูปแบบได้มีการกะเทาะรอบก้อนหินที่ นำมาทำเป็นเครื่องมือหินซึ่งภาษาอังกฤษเรียกว่า ดิสก์ (Disc) มนุษย์ในยุคนี้ได้ดำรงชีวิต แบบนายพรานและชาวประมงอยู่เช่นเดียวกับยุคหินเก่าคือยังไม่เริ่มการเพาะปลูก³

ถ่วงเข้าสู่ยุคสุดท้ายของสมัยก่อนประวัติศาสตร์ยุคหิน คือ ยุคหิน ใหม่ มนุษย์ในภาคใต้ของประเทศไทยได้เริ่มการทำกสิกรรมมีอายุราว 5,000-4,000 ปีมา แล้วเครื่องมือหินในยุคนี้มีใหม่เครื่องมือหินกะเทาะ แต่เป็นเครื่องมือหินขัด (Polished Axe) ที่ผลิตโดยการนำก้อนหินที่จะทำเป็นเครื่องมือมาตีจนมีคมสามารถใช้งานได้ เครื่องมือ ประเภทนี้ถูกค้นพบทั่วทั้งคาบสมุทรสยาม และได้กลายเป็นโบราณวัตถุประเภทเด่น (Diagnostic Artifacts) ที่ถูกนำมาใช้ในการกำหนดแหล่งโบราณคดีในยุคหินใหม่ ในสมัย นั้นนอกจากเครื่องมือหินขัดแล้วยังมีการคิดค้นการผลิตภาชนะดินเผาเป็นครั้งแรกอีกด้วย ซึ่งต่อมาได้กลายมาเป็นเครื่องใช้ที่สำคัญมากในทุกสังคม⁴

หลักฐานข้อมูลทาง โบราณคดีในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่ค้นพบ ในชุมชนศิวิลนั้นสามารถแยกได้ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เครื่องมือหินขัดและภาชนะดินเผาซึ่งกำหนดอายุได้ในยุคหินใหม่

เครื่องมือหินขัดได้ถูกค้นพบหลายบริเวณในชุมชนศิวิล ซึ่งส่วน ใหญ่จะค้นพบในบริเวณเชิงเขาที่ปัจจุบันเป็นพื้นที่สวนหรือที่ดินของชาวบ้านเครื่องมือหิน นี้ชาวบ้านเรียกว่า "ขวานฟ้า" เครื่องมือหินขัดทั้งหมดที่ค้นพบในชุมชนศิวิล ถูกค้นพบ โดยชาวบ้าน โดยมีผู้มีชั้นคอนการสำรวจและขุดค้นทาง โบราณคดีก่อนการเก็บ โบราณ วัตถุเหล่านี้ ทำให้ตำแหน่งที่พบเครื่องมือหินไม่ชัดเจน ซึ่งหมายถึงความลึกระหว่าง เครื่องมือหินในพื้นที่ดินกับผิวดิน ระยะห่างระหว่างเครื่องมือหินชิ้นหนึ่งกับอีกชิ้นหนึ่งหรือ ของอื่นที่พบร่วม และบริบททางโบราณคดีของเครื่องมือหินเหล่านั้น การที่ไม่ทราบถึง

รายละเอียดดังกล่าว ทำให้คณะวิจัยไม่สามารถอธิบายถึงวัฒนธรรมยุคหินใหม่ในชุมชนนี้
อย่างละเอียดละออได้ เครื่องมือหินขัดนี้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท กล่าวคือ

ประเภทแรก เครื่องมือหินขัดที่มีคมตัดตรงหรือโค้งเพียงเล็กน้อย
มีทั้งแบบรูปทรงเรียวยาวและกว้างสั้นเกือบจะเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส

ประเภทที่สอง เครื่องมือหินขัดที่มีคมเป็นปลายแหลม ซึ่งเกิดจาก
การขัดคมทั้งสองด้านมาบรรจบกันตรงกลางทำให้เกิดปลายแหลม

เครื่องมือหินขัดส่วนใหญ่ที่ค้นพบในชุมชนนี้ใช้หินอุกกรังซึ่งเป็น
หินที่หาได้ง่ายในชุมชน แสดงถึงความสามารถของมนุษย์ยุคหินใหม่ในการประยุกต์ใช้
ทรัพยากรท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์

ในส่วนของภาชนะดินเผาที่ค้นพบในชุมชนศิวิรงนั้น บางครั้งจะ
พบร่วมกับเครื่องมือหินขัด ภาชนะดินเผาส่วนใหญ่เป็นเนื้อดิน เผาด้วยความร้อนไม่สูง
เนื้อภาชนะร่วน จึงทำให้ภาชนะดินเผาส่วนใหญ่ที่ค้นพบฉีกแตกหัก แต่เป็นที่น่าเสียดาย
ที่ชาวบ้านมักจะไม่เก็บภาชนะดินเผาที่มีสภาพไม่สมบูรณ์ไว้ และไม่มีการบันทึกแหล่งที่
พบ จึงทำให้ไม่สามารถศึกษาเกี่ยวกับภาชนะดินเผาอย่างละเอียดได้

จากหลักฐานที่กล่าวมาทั้งหมดนำไปสู่ข้อสมมติฐานได้ว่าดินแดน
ที่เป็นที่ตั้งของชุมชนศิวิรงในปัจจุบัน ได้มีมนุษย์เข้ามาอยู่อาศัยแล้ว ในอดีตครั้งแรกสมัย
ก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่ ที่มีอายุราว 5,000-4,000 ปีมาแล้ว อันแสดงถึงความ
เหมาะสมของพื้นที่ในการตั้งถิ่นฐาน ซึ่งประกอบด้วยความอุดมสมบูรณ์ของน้ำ ของป่า
ของดิน รวมถึงทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอื่น ๆ ด้วย และคณะวิจัยเห็นควรเสนอ
ให้มีการศึกษาถึงวัฒนธรรมสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในชุมชนศิวิรงต่อไป อันอาจ
จะนำมาสู่ข้อมูลที่มีค่าทางวิชาการและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อีกด้วย

2) หลักฐานทางโบราณคดีในราวพุทธศตวรรษที่ 20-23

คณะผู้วิจัยได้พบหลักฐานทาง โบราณคดีในชุมชนศิวิรงที่ต่อเนื่อง
จากสมัยก่อนประวัติศาสตร์ยุคหินใหม่ แต่ได้พบหลักฐานที่ล่วงมาถึงราวพุทธศตวรรษที่
20 - 23 แล้ว คือ อิฐของเจดีย์โบราณของวัดศิวิรง

มีการเล่าเรื่องสืบต่อกันมาในชุมชนศิวิรงว่า ก่อนการสร้างวัดศิวิรง
ที่เห็นในปัจจุบันนี้ บริเวณที่สร้างวัด ได้มีเจดีย์เก่าองค์หนึ่งประดิษฐานอยู่ก่อนหน้าแล้ว
เมื่อผู้สถาปนาวัดมาเห็นเจดีย์องค์นั้นจึงได้ตัดสินใจสร้างวัดในบริเวณนี้ จากคำบอกเล่า

ของคนแก่ในชุมชนผู้เคยเห็นเจดีย์เก่าของวัดศิรีวงก่อนจะถูกรื้อทำลายเพื่อสร้างอุโบสถ
หลังใหม่สรุปได้ว่า เจดีย์องค์ที่ชำรุดทรุดโทรมเหลือเพียงแต่องค์ระฆังและฐาน องค์ระฆัง
มีลักษณะโค้งมนขึ้นมาเป็นรูปโอคว่ำสูงประมาณ 2.5-3.0 เมตร และกว้างประมาณ 8
เมตร และตั้งอยู่บนฐานรูปทรงสี่เหลี่ยม ซึ่งเมื่อพิจารณาจากรูปแบบแล้วคณะผู้วิจัยมีความ
เห็นว่าคล้ายคลึงกันกับพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชอย่างมาก คือเป็นสถูปทรงโอ
คว่ำหรือทรงระฆังที่ได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะศรีลังกา มีฐานรูปสี่เหลี่ยมรองรับองค์
ระฆังและคอคงจากองค์ระฆังเป็นบัลลังก์และปล้องไฉนรวมทั้งปลีออกโดยลำดับ รูปแบบ
สถูปนี้เป็นหนึ่งในเอกลักษณ์ของศิลปะที่เรียกว่าศิลปะในสกุลช่างนครศรีธรรมราช ซึ่ง
สามารถกำหนดอายุได้ในราวพุทธศตวรรษที่ 20-23 และได้มีการสืบเนื่องมาจนถึงยุค
สยามวงศ์หรือสมัยอยุธยาในราวพุทธศตวรรษที่ 20-23¹

จากการสำรวจของคณะวิจัย ณ บริเวณวัดศิรีวง ได้พบอิฐโบราณ
ซึ่งเป็นหลักฐานแสดงถึงการปรากฏอยู่และอายุของสถูปที่ถูกทำลายไปก่อนหน้านี้ ผู้เฒ่า
ชาวบ้าน ได้ยืนยันว่าอิฐที่คณะวิจัยพบคืออิฐขององค์สถูปเก่าแก่จริง อิฐที่พบมีสภาพชำรุด
มีความกว้างวัดได้ 13 เซนติเมตร และหนา 6.5 เซนติเมตร เมื่อค้นคว้า อิฐมีร่องรอย
ส่วนผสมของเศษพืชในปริมาณสูง เช่น ข้าวเปลือกและฟาง จากการศึกษารูปอิฐที่พบในวัด
ศิรีวงน่าจะมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 20-23 ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบสถาปัตยกรรมของ
สถูปดังได้กล่าวมาแล้ว

นอกจากนี้ จากการตรวจสอบเอกสารโบราณทั้งด้านานเมืองนคร-
ศรีธรรมราชและพระนิพนธ์ไตรปิฎก พบว่าเอกสารทั้งสองชิ้นได้กล่าวถึงการมีบ้านมีเมือง
อยู่ในดินแดนที่ปัจจุบันเป็นอำเภอตานสกลมาอย่างช้านาน ซึ่งในเอกสารชิ้นแรกได้เรียกว่า
ตานสกา ส่วนเอกสารชิ้นที่สองเรียกว่า ตานสอกา ในพระนิพนธ์ไตรปิฎกได้กล่าวว่ามีผู้มี
ใช้กระบาศในเมืองนครศรีธรรมราช พญาศรีธรรมไตรปิฎกได้รับตั้งให้ย้ายบ้านเมื่อเข้าไป
อยู่ในป่าเพื่อหนีโรคระบาด โดยไปตั้งอยู่ที่ตานสอกาดังนั้นหลักฐานทางโบราณคดีที่คณะ
วิจัยค้นพบที่วัดศิรีวง สามารถที่จะเป็นหลักฐานหนึ่งที่ยืนยันถึงการมีชุมชนโบราณในราว
พุทธศตวรรษที่ 20-23 ที่ชุมชนศิรีวงและอำเภอตานสกาได้มีความสัมพันธ์กับเมืองนครศรี-
ธรรมราชมาเป็นระยะเวลาช้านานในประวัติศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับหลักฐานด้านานและ
เอกสารหลายชิ้น

3) ชุมชนเริ่มแรกของชาวศิริวง

ชาวศิริวงในปัจจุบัน ได้มีตำนานเกี่ยวกับการริเริ่มเข้ามาตั้งชุมชนของบรรพบุรุษของตนหลายกระแสแตกต่างกันไป กล่าวคือ

3.1) การเป็นคนที่หนีศึกจากเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งได้หนีเข้ามาอยู่ที่อยู่ในเมืองเข้ามาอยู่ในป่าที่ทุรกันดาร ทำให้เข้ามาติดตามเอาตัวกลับไปไม่ได้ บางพวกหนีการศึกไกลไปถึงปลาบองหรือบริเวณคันน้ำของคลองปง ซึ่งยังทุรกันดารที่เข้ามาและอำนาจของเจ้าหน้าที่บ้านเมืองเข้าไปไม่ถึง

3.2) การที่คนย่านฮาวเข้ามาสร้างวัด บริเวณชุมชนศิริวงเมื่อก่อนเป็นป่าทึบ มีชาวบ้านจากย่านฮาวเข้ามาหาเสียนำไปทำนบขังปลา แต่มาเจอเจดีย์เก่าแก่ จึงได้สร้างวัดขึ้นบริเวณนั้น แต่ชาวบ้านก็ไม่ได้มาอยู่มากนักในสมัยแรกเริ่ม

3.3) การหนีเข้ามาอยู่ป่าพร้อมกับพระพุทธรูป ชาวบ้านกลุ่มแรกๆ ที่เข้ามานั้นมีไซ้ไพร่หนีนาส แต่เป็นกลุ่มคนที่นำพระพุทธรูปศิหังค์ที่ทางกรุงเทพมหานคร ขอมายังพระยานครมาเก็บซ่อนไว้

3.4) การเป็นทหารผ่านศึกแล้วได้รับการปูนบำเหน็จ ได้มีทหารที่ไปรบที่ไทรบุรีกลุ่มหนึ่งเมื่อชนะศึก ทางบ้านเมืองได้ปูนบำเหน็จโดยการมอบสิทธิขุดถมให้เป็นภรรยาและที่ดินกว่า 400 ไร่ ที่ชุมชนศิริวงแห่งนี้พร้อมทั้งให้นามสกุลอีกด้วย จึงได้เกิดชุมชนนี้ขึ้น

3.5) การเป็นพวกหนีศึกของข้าศึก พม่าได้เข้ามายึดและจับคนเป็นเชลยการทำเครื่องหมายของเชลยนั้นคือการสักหน้า จึงมีกลุ่มคนได้หนีการสักเพื่อจับเป็นเชลยนี้ ขึ้นมาอยู่บนที่ราบกลางหุบเขาที่ติดลมได้ฮาก ซึ่งก็คือ กลุ่มคนที่ตั้งชุมชนศิริวงนั่นเอง

เรื่องราวของชุมชนในสมัยแรกเริ่มตั้งถิ่นฐานนั้น เป็น ไปอย่างเลือนลางมากเพราะมุขปาฐะที่เล่าสืบต่อกันมาในชุมชนมีมากมายหลายกระแส และไม่มี การจดบันทึกไว้ ทำให้ยากแก่การศึกษาและสืบค้นถึงที่มาที่แท้จริงของบรรพบุรุษของชาวศิริวงในปัจจุบัน

ตระกูลของกลุ่มผู้ก่อตั้งชุมชนก็เช่นเดียวกับกับการก่อตั้งชุมชนคือ เป็น ไปอย่างเลือนลางขาดความชัดเจน บางกระแสก็บอกเล่าต่อกันมาว่ามี 7 ตระกูลหลัก

ในขณะที่กระแสหนึ่งอ้างว่ามีมากกว่า 7 ตระกูลที่เป็นตระกูลดั้งเดิมที่สุดที่เข้ามาก่อตั้งชุมชนศิริวงและเป็นบรรพบุรุษของชาวศิริวงในปัจจุบัน

ชุมชนศิริวงนี้ในอดีตชื่อว่าขุนน้ำ ซึ่งได้มาจากการที่มีทรัพยากรน้ำอย่างมากมายและตั้งอยู่บริเวณต้นน้ำ ซึ่งชื่อนี้เป็นชื่อที่มีความหมายบอกถึงสภาพที่ตั้งของชุมชนศิริวงได้เป็นอย่างดี ส่วนคำว่าศิริวงนั้นได้ชื่อตามวัดซึ่งตั้งขึ้นภายหลัง

4) ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนศิริวงในสมัยดั้งเดิม มีลักษณะแตกต่างกับในสมัยปัจจุบันโดยมีตัวแปรสำคัญ คือ ประชากรที่เพิ่มขึ้น ธุรกิจการท่องเที่ยว และโดยเฉพาะอย่างยิ่งภัยธรรมชาติ

สภาพภูมิศาสตร์ของชุมชนศิริวงในสมัยก่อนอุทกภัยครั้งใหญ่ในปี 2531 แตกต่างอย่างยิ่งในสมัยปัจจุบัน คือแนวลำน้ำได้เปลี่ยนไป ในสมัยก่อนคลองใหญ่จะไหลผ่านทางด้านตะวันตกของวัดศิริวง หรือไหลผ่านกลางระหว่างวัดศิริวงกับบ้านเชิงแคระ แล้วคลองใหญ่จะไปบรรจบกับคลองปงและไหลต่อไปเป็นคลองท่าดี

ทางด้านประชากรที่เพิ่มขึ้นของชุมชนทำให้มีการขยายเขตที่อยู่อาศัยจากสมัยก่อนมีจำนวนหลังคาเรือน 20 ครัวเรือน กลายเป็น 700 ครัวเรือน และประชากรประมาณ 2,600 คน เมื่อมีการสำรวจประชากรใน พ.ศ. 2542^๕ ครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นได้กระจายตัวอยู่ทั่วทั้งที่ราบหุบเขาของชุมชนศิริวง รวมถึงเชิงเขาบางบริเวณด้วย

ธุรกิจการท่องเที่ยวได้นำมาสู่การสร้างร้านอาหารและที่พักตากอากาศทำให้มีชาวบ้านบางส่วนของชุมชนได้ขยายการตั้งถิ่นฐานออกไปตามแนวลำคลองและเชิงเขาเพื่อให้เข้าถึงที่ทัศนที่สวยงามที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวผู้จะเข้ามาใช้บริการ

ชาวบ้านยุคดั้งเดิมราว 60 ปีก่อนนั้น ได้ตั้งถิ่นฐานบ้านช่องเป็นกลุ่ม ๆ โดยเรียกว่าบ้าน ในสมัยนั้นมีเพียงไม่กี่บ้านและแต่ละบ้านมีเพียงไม่กี่ครัวเรือน ครัวเรือนหนึ่งมีประชากรประมาณ 5-7 คน และโดยรวมแล้วชุมชนนี้มีบ้านประมาณ 20 กว่าหลังคาเรือน หรือมีประชากรราว 100-140 คน

การตั้งกลุ่มบ้านนั้นจะตั้งใกล้กับลำคลองทั้งคลองใหญ่และคลองปงเพราะสะดวกในการใช้ทรัพยากรน้ำทั้งอุปโภค บริโภค จับสัตว์น้ำมาเป็นอาหารและจับปล่อยบนสายน้ำ ศิริวงสมัยนั้นมีบ้านทั้งหมด 5 บ้าน คือ

บ้านโนนา ตั้งอยู่ฝั่งซ้ายของคลองปงและบนฝั่งขวาของคลองใหญ่
บ้านโนนาคือบ้านที่ตั้งอยู่ใกล้กับท่าเรือของเรือเหนือของคลองใหญ่

บ้านเชิงตระ ตั้งอยู่ฝั่งขวาของคลองใหญ่ ฝั่งเดียวกับบ้านโนนา

บ้านหัวนอน ตั้งอยู่บนฝั่งซ้ายของคลองใหญ่และทางทิศใต้ของวัด

คีรีวง

บ้านใหญ่ ตั้งอยู่บนฝั่งซ้ายของคลองใหญ่และทางทิศเหนือของวัด

คีรีวง

บ้านวัดกลาง ตั้งอยู่บริเวณวัดกลางซึ่งเป็นวัดร้าง อยู่ทางทิศ
ตะวันออกของวัดคีรีวง

ต่อมาเมื่อชุมชนคีรีวงมีประชากรเพิ่มขึ้น และมีการปกครองท้องถิ่นของกระทรวงมหาดไทยเข้ามาบริหารงาน ชุมชนคีรีวงจึงถูกรวมไว้ให้อยู่ในพื้นที่ของตำบลท่าโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช มีพื้นที่ประมาณ 8,173 ไร่ ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 9 บ้านคีรีวง และหมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม ทั้ง 4 หมู่บ้านต่างตั้งชื่อให้คงคำว่าคีรีไว้เพื่อเป็นอนุสรณ์ให้รู้ว่าครั้งหนึ่งทั้ง 4 หมู่บ้านนี้ได้เคยมีชื่อเดียวกัน คือ คีรีวง⁹

5) โครงสร้างสังคม

โครงสร้างสังคม จะมีความหมายถึง การจัดระเบียบทางสังคม (Social Order) ในรูปแบบต่าง ๆ ทุกอย่างของมนุษย์ที่สามารถแยกออกมาได้ เช่น สถาบัน กลุ่ม กระบวนการ ฐานะทางสังคม ตลอดจนสถานภาพบทบาทและบรรทัดฐานทางสังคม

โครงสร้างสังคมสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สังคมได้ โดยเป็นกรอบของเหตุผลซึ่งหากพิจารณาความคิดว่าด้วยโครงสร้างสังคม ในฐานะเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สังคมแล้ว ความคิดดังกล่าวมีนัยสำคัญอยู่ 2 ประการที่เกี่ยวข้องกัน คือ¹⁰

ประการแรก แนวความคิดในการแยกแยะ (Differentiation) ออกเป็นกลุ่มหรือประเภทภายในสังคมที่ศึกษา เช่น ชนชั้น ชุมชน รัฐ และชาติพันธุ์ เป็นต้น

ประการที่สอง แนวคิดที่บ่งชี้ให้เห็นถึงพลังทางสังคมที่จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น การได้มาซึ่งปัจจัยการผลิต (Access to Means of Production)

เมื่อนำแนวความคิดและวิธีการวิเคราะห์สังคมโดยใช้โครงสร้างสังคมเป็นเครื่องมือมาใช้กับชุมชนคีรีวงแล้ว สามารถแยกพัฒนาการทางสังคมของคีรีวงได้ 3 ช่วงคือ

ช่วงแรก ราว 50 ปีที่แล้วขึ้นไป สามารถแยกแยะชนชั้นของผู้คนในคีรีวงได้เป็น 2 ชั้น คือ พระสงฆ์ และชาวสวน ชาวบ้านในชุมชนคีรีวงส่วนมากจะดำรงชีวิตด้วยการทำสวนบนที่ดินของตัวเอง โดยการจับจองที่ดินที่เป็นผืนป่าธรรมชาติแล้วทำการถากถางเพื่อปลูกพืชสวนนานาชนิดลงบนที่แปลงนั้น มิได้มีผู้นำที่มีที่ดินไปให้ผู้อื่นเช่าหรือเช่าที่ผู้อื่นเพื่อทำกิน ทุกคนต่างมีอาชีพและที่ดินที่สามารถดูแลตนเองและครอบครัวได้อย่างไม่ลำบาก เมื่อได้ผลผลิตมากก็นำขึ้นเรือที่เรียกว่าเรือเหินล่องไปขายตามล่องเพื่อนำไปขายหรือแลกเปลี่ยนกับผลิตภัณฑ์อื่น โดยเฉพาะข้าวที่บริเวณปากแม่น้ำของอาณาจักรศรีธรรมราช โดยแต่ละครอบครัวก็จะมีเรือของตนเองในการดำเนินกิจกรรมอันนี้ อาจจะมีผู้รับจ้างขุดเรือเหินอยู่บ้างแต่มีในปริมาณที่น้อยมากและกระทำแบบขอแรงและน้ำใจกันมากกว่ามิได้จริงซึ่งที่ต้องตอบแทนเป็นตัวเงินอย่างตายตัว ดังนั้นชนชั้นกลุ่มใหญ่ที่สุดของคีรีวงจึงเป็นชาวสวน

อีกชนชั้นหนึ่งคือ พระสงฆ์ โดยเฉพาะของวัดคีรีวง ชาวคีรีวงเป็นพุทธศาสนิกชนทั้งหมดและต่างรักและเคารพในตัวพระสงฆ์มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าอาวาสวัดคีรีวงสองรูปคือ หลวงพ่อขุนและหลวงพ่อเอื้อน ที่เป็นเจ้าอาวาสของวัดคีรีวงในช่วงแรกนี้ตามลำดับ

พลังทางสังคมที่ก่อให้เกิดการแยกแยะชนชั้นต่าง ๆ ดังกล่าว ในชุมชนคีรีวงจะพบว่ามีพลัง 2 อย่าง คือ พลังของระบบเครือญาติและพลังของระบบศาสนา

พลังอย่างแรกคือเป็นพลังที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งสำหรับชุมชนคีรีวงตั้งแต่อดีตจนมาถึงปัจจุบัน ยิ่งในช่วงแรกนี้ พลังของระบบเครือญาติมีความเด่นชัดมากในสังคมคีรีวง พลังนี้ช่วยให้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและแลกเปลี่ยนแรงงานโดยไม่ต้องพึ่งพาการจ้างงาน สถาปนามิศาสตร์ของชุมชนคีรีวงที่มีเทือกเขาล้อมรอบเป็นดั่งปราการป้องกันมิให้ระบบทุนนิยมจากภายนอกเข้ามามีอิทธิพลมากนักในความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน และคนในชุมชนคีรีวงในช่วงนี้ทุกคนต่างมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติซึ่งกันและกันทั้งสิ้น สามารถนับญาติกันได้ทุกคน ดังนั้นระบบเครือญาติจึงเป็นตั้ง

พลังที่ขับเคลื่อนและดำรงชุมชนอยู่ได้โดยมิต้องมีการใช้เงินตราเข้ามาเกี่ยวข้อง การขอแรงในการทำงานใด ๆ ถือเป็นภาระที่ญาติ ๆ ทุกคนต้องช่วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการช่วยกันขึ้นเรือเหินลงน้ำเพื่อขนผักผลไม้ไปแลกข้าวแลกเกลือที่ปากแม่น้ำ ปูถุนบ้านใหม่ หรือแม้กระทั่งการช่วยกันสร้างสาธารณสมบัติ เช่น ท่นเรือของเรือเหินก็ใช้การขอแรงงานในระบบเครือญาติทั้งสิ้น

ส่วนพลังของระบบศาสนาที่มีพระสงฆ์เป็นผู้นำ ได้เป็นพลังหลักในการยึดเหนี่ยวคนในชุมชนเข้าไว้ด้วยกันให้เหนียวแน่นขึ้น ได้มีบทบาทในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และให้การศึกษาและกล่อมเกล่าจิตใจของชาวบ้านในชุมชน ชาวบ้านจะเคารพนับถือพระสงฆ์เป็นอย่างมากและจะส่งลูกหลานให้ไปอาศัยอยู่ที่วัด เพื่อเรียนหนังสือและปรนนิบัติพระและเมื่ออายุครบตามพระวินัยที่ให้บวชได้ก็จะบวชอยู่ที่วัดนั้น จากการที่พระสงฆ์ได้เป็นอาจารย์ของชาวบ้านส่วนใหญ่ในชุมชน ดังนั้นเมื่อมีข้อพิพาทระหว่างชาวบ้านที่ผู้ใหญ่ของคู่อริทั้งสองตกลงกันไม่ได้ จะต้องเข้าไปพบปะเพื่อให้พระเป็นผู้ตัดสินหรือแม้กระทั่งยกทรัพย์สินที่พิพาทนั้นให้เป็นพุทธบูชาถวายแด่วัด ไปเมื่อไม่สามารถตกลงในทรัพย์สินนั้น ๆ กันได้ สถาบันวัดหรือศาสนานั้นมีคุณค่าด้านจิตใจต่อชาวบ้านเป็นอันมาก งานบุญและพิธีกรรมทางศาสนาถือเป็นกิจกรรมที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน หลักจารีตและศีลธรรมนั้นถือเป็นบรรทัดฐานทางสังคมที่ทุกคนต้องยึดถือไม่ว่าจะเป็นขณะล่าสัตว์ ทำสวน หรือดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน แม้กระนั้นก็ตามพลังของระบบนี้ยังคงพึ่งพาเป็นอย่างสูงกับบารมีส่วนคนของผู้เป็นเจ้าอาวาสผู้เปรียบเสมือนผู้นำด้านจิตใจของคนในชุมชนอีกด้วย

ช่วงที่สอง ราว 16-50 ปีที่ผ่านมา สามารถแยกแยะชนชั้นของผู้คนในชุมชนศิวิลได้ออกเป็น 3 ชั้น คือ พระสงฆ์ ชาวสวน และผู้นำของกรรปการองส่วนท้องถิ่น

ชนชั้นแรกนั้น ในชุมชนศิวิลถือว่าเป็นผู้ที่ต้องเคารพนับถือ มีลักษณะเป็นผู้นำทางจิตใจ พระสงฆ์ที่เป็นเจ้าอาวาสวัดศิวิลที่มีบทบาททางด้านนี้ชัดเจนในช่วงนี้ คือ พระครูนิเทศธรรมรัตน์

ชนชั้นที่สอง คือ ผู้ประกอบอาชีพทำสวน ปูถุนคักและผลไม้ รวมทั้งบางครั้งก็ทำประมงจับปลาและเป็นนายพรานล่าสัตว์เล็ก ๆ น้อย ๆ อีกด้วย ชนชั้นนี้ค่านิยมที่ดินและทรัพย์สินในการทำสวนเป็นของตนเองคงได้กล่าวแล้ว

ชนชั้นผู้นำของการปกครองส่วนท้องถิ่น ชนชั้นนี้ไม่ได้ถือกำเนิดขึ้นแบบปัจจุบันทันด่วนในช่วงนี้ แต่ได้มีการพัฒนาการต่อเนื่องมาจากช่วงแรก และได้ถ่างบานอย่างมากในช่วงที่สองนี้ ในช่วงแรกนั้นผู้นำของชุมชนคือพระสงฆ์และผู้ใหญ่ที่เป็นคนแก่ที่เคารพนับถือกันในตระกูลหรือในชุมชน ที่จะเข้ามาจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน แต่ในช่วงนี้ได้มีผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงมหาดไทยให้เข้ามาดูแลประชาชน ได้มีบทบาทในชุมชนเด่นชัดมากขึ้น บุคคลในชนชั้นนี้ได้เริ่มจากผู้ที่ได้รับความเคารพและเชื่อถือจากชาวบ้านมาแต่เดิม แล้วต่อมาจึงได้เข้ามารับตำแหน่งทางการปกครอง ทำหน้าที่ดูแลทุกข์สุขของประชาชน มีอำนาจทางการปกครองและกฎหมายที่บ้านเมืองมอบให้ที่ชาวบ้านต้องเชื่อฟัง

ในช่วงนี้พลังทางสังคมในชุมชนคือพลังของระบบศาสนา พลังของระบบเครือญาติและพลังของระบบอุปถัมภ์

พลังของระบบศาสนาในช่วงเวลานี้ได้ลดลงเล็กน้อย กล่าวคืออำนาจในการพึ่งพาอาศัยในการตัดสินใจพิพาทหรือจัดการแก้ปัญหาของชุมชนนั้น ไม่ได้มีอย่างเด็ดขาดเหมือนดังช่วงแรก แต่ได้เน้นไปทางด้านรณรงค์ให้ชาวบ้านอยู่ในศีลธรรมอย่างเข้มแข็ง แต่ในภาพรวมด้านอื่น ๆ พลังของระบบนี้มีได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากแต่อย่างใด

พลังของระบบเครือญาติ ได้มีความต่อเนื่องในพลังอันนี้ในชุมชนนี้อยู่เช่นเดิม

พลังของระบบอุปถัมภ์ สัมพันธ์กับชนชั้นของผู้นำทางการปกครองท้องถิ่น ผู้ซึ่งมีอำนาจทางการปกครองและกฎหมาย ทั้งได้รับความเคารพนับถือและเห็นชอบจากชาวบ้านในการดำรงตำแหน่ง พลังนี้เห็นได้ชัดในกรณีที่ผู้นำทางการปกครองท้องถิ่นต้องได้รับความเห็นชอบจากชาวบ้านในครั้งดำรงตำแหน่งและอำนาจที่ชนชั้นนี้มิต้องถูกใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อชาวบ้านผู้สนับสนุนให้ผู้ปกครองนี้ขึ้นมาดำรงตำแหน่ง ซึ่งต่างพึ่งพาและอุปถัมภ์กันและกัน โดยตั้งอยู่บนการเอื้อประโยชน์ให้ทั่วถึงกัน เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งในชุมชน

ช่วงที่สาม พัฒนาการช่วงนี้กำหนดอายุได้ราว 16 ปีมาแล้วหรือราว พ.ศ. 2529 จนถึงปัจจุบันในช่วงนี้เข้าสู่ยุคใหม่ของชุมชนคือวิวัฒนาการอย่างแท้จริง ซึ่งอาจ

จะแยกแยะชนชั้นในช่วงนี้ได้ 4 ชั้น คือ พระสงฆ์ ขาวสวน ผู้นำทางการปกครอง
ท้องถิ่นและผู้ประกอบธุรกิจ

ชนชั้นพระ ได้แสดงบทบาทในชุมชนน้อยมากในช่วงนี้ อาจจะ
เนื่องด้วยมิได้มีเจ้าอาวาสวัดศิวิวงศ์ที่มีบุคลิกลักษณะแบบเจ้าอาวาสยุคเก่า และสังคมที่
เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทำให้บทบาทของพระลดลง

ขาวสวน คือ ผู้ที่ทำสวนสมรมบนที่ดินของตนเอง ยังคงเป็น
ชนชั้นที่เป็นพื้นฐานของสังคมของชุมชนศิวิวงศ์

ผู้นำทางการปกครองท้องถิ่น มีบทบาทเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมากจนเข้า
มาแทนที่บทบาทหน้าที่ของพระและผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนที่ทำมาแต่ดั้งเดิม ทั้งเรื่องตัดสิน
ข้อพิพาท ไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง บังคับใช้กฎหมาย ซึ่งในช่วงนี้มีการใช้ระบบกฎหมาย
ขึ้นกว่าช่วงที่แล้ว ๆ มาเป็นอันมาก หากชาวบ้านไม่ยอมตกลงตามที่ผู้นำได้ไกล่เกลี่ยก็
ต้องไปตกลงเรื่องทรัพย์สินที่เป็นปัญหากันที่โรงพัก หรือฟ้องศาล หาได้ยกทรัพย์สินให้
กับวัดเหมือนเช่นเดิมไม่ ชนชั้นนี้ได้เติบโตขึ้นมีทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมไปถึงคณะ
กรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลต่าง ๆ อีกด้วย อันเรียกรวมได้ว่าเป็นนักการเมืองท้องถิ่น
ที่มีหน้าที่ดูแลทุกข์สุขของชาวบ้าน และบริหารเงินงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจาก
ส่วนกลางและเงินภาษีที่เก็บได้ในท้องถิ่น ซึ่งนับเป็นชนชั้นที่เป็นพลังขับเคลื่อนและ
กระตุ้นการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นสาธารณูปโภคต่าง ๆ การเกษตร
กรรม หรือแม้แต่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชน

ผู้ประกอบการ ในชุมชนศิวิวงศ์เริ่มมีการประกอบธุรกิจค้าขายมา
ตั้งแต่ช่วงที่สองแต่เป็นเพียงส่วนน้อยมาก เมื่อมาถึงช่วงนี้ธุรกิจต่าง ๆ ได้แบ่งบานมากขึ้น
โดยจะเน้นไปที่การค้าขายและการบริการ อันเนื่องมาจากประชากรที่มากขึ้นทำให้เกิด
ความต้องการ ของสินค้าและบริการมากขึ้น ร้านค้าต่าง ๆ จึงมีเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยัง
มีการเจริญเติบโตของธุรกิจการท่องเที่ยวที่ต้องการทั้งสินค้าและบริการ ยกตัวอย่างเช่น ที่
พัก อาหาร มัคคุเทศก์ สินค้าของที่ระลึก เป็นต้น ทำให้เกิดผู้ที่ดำเนินธุรกิจด้านนี้มากขึ้น
แม้ชนชั้นนี้จะทำธุรกิจค้าขายและบริการ แต่ก็มีได้ละทิ้งอาชีพขาวสวนแต่อย่างใด กล่าว
คือ พ่อค้าที่ดำเนินธุรกิจของตนเองต่างก็มีสวนของตนเองเช่นกัน ชนชั้นนี้มีแนวโน้มจะขยาย
ตัวเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

ส่วนพลังทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการแยกแยะส่วนต่าง ๆ ออกเป็นกลุ่ม ๆ ดังกล่าวในช่วงนี้ ประกอบด้วย พลังของระบบศาสนา พลังของระบบเครือญาติ และพลังของระบบอุปถัมภ์ เป็นที่น่าสังเกตว่าแม้จะมีการประกอบธุรกิจมากขึ้น แต่ยังไม่ปรากฏกลุ่มนายทุนเข้าที่ดินที่สะสมทุนจากการลงทุนทางการค้ามาซื้อที่ดินหรือปล่อยเงินกู้ อย่างมโหฬารในชุมชนศิวิล

พลังของระบบศาสนานั้น เริ่มลดบทบาทลงสู่คนผูกพันกับวัดน้อยลง มีโรงเรียนและครูเข้ามาทำหน้าที่สอนหนังสือเด็กในชุมชนแทนวัดและพระ วัดจึงกลายเป็นที่ประกอบพิธีทางศาสนาที่มีได้มีอิทธิพลอย่างมากต่อชุมชนอยู่ เช่น ในอดีตแต่อย่างใด

พลังของระบบเครือญาติ พลังอันนี้ได้เป็นพลังที่เป็นพื้นฐานของสังคมศิวิลทุกอย่างทุกกิจกรรมดังได้กล่าวแล้ว และในช่วงนี้พลังอันนี้ก็ยังคงมีบทบาทอย่างมากอยู่เช่นเดิม แม้มีแนวโน้มที่อาจจะเปลี่ยนไปในยุคต่อจากนี้เมื่อเด็กชาวศิวิลเริ่มออกไปทำงานและอยู่อาศัยต่างถิ่นมากขึ้น ระบบนี้สนับสนุนทั้งชนชั้นนักการเมืองหรือผู้นำที่จะชนะการเลือกตั้ง และผู้ประกอบการธุรกิจในชุมชน

พลังของระบบอุปถัมภ์เกี่ยวข้องกับชนชั้นนักการเมืองหรือผู้นำของการปกครองท้องถิ่น ที่ชาวศิวิลเรียกว่า "กลุ่มผู้นำชุมชน" และชนชั้นผู้ประกอบการ ธุรกิจ กล่าวคือ กลุ่มผู้นำต้องอาศัยการสนับสนุนเอื้อเฟื้อจากชาวบ้าน เครือญาติ และเพื่อนฝูงเพื่อให้ชนะการเลือกตั้ง และเมื่อได้ดำรงตำแหน่งแล้ว กลุ่มผู้นำต้องตั้งใจทำงานอย่างเต็มที่เพื่อเอื้อประโยชน์กลับคืนสู่กลุ่มผู้สนับสนุนอย่างทั่วถึง เหมือนดังเป็นการค้ำคองแทนและค้ำอุปถัมภ์กันและกัน กลุ่มผู้ดำเนินธุรกิจก็เช่นกันต้องอาศัยการสนับสนุนและอุปถัมภ์จากชาวบ้าน เครือญาติ และเพื่อนฝูงในชุมชนเช่นกัน และต่างก็ต้องโอบอุ้มและพึ่งพากันและกันต่อไป

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าชุมชนศิวิลมีพัฒนาการด้านโครงสร้างสังคมซึ่งหมายรวมถึงพลังต่าง ๆ ในสังคม ที่เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่ง ทำให้สังคมของชาวศิวิลซึ่งเป็นนามธรรมนั้นดำรงอยู่ได้แม้จะมีปัญหาและภัยพิบัติมาที่ครั้งก็ตาม

๑) ความสัมพันธ์กับชุมชนภายนอก

เนื่องจากคิริวงอยู่ในที่ราบระหว่างภูเขาที่มีหุบเขาโอบล้อมทุกด้าน ทำให้การเดินทางติดต่อสัมพันธ์หรือค้าขายแลกเปลี่ยนกับชุมชนอื่นไม่สะดวกนัก จึงอาจทำได้สองทางคือการเดินทางโดยเรือผ่านลำคลองและการเดินเท้าลัดเลาะไปตามหุบเขา

การเดินทาง โดยการอาศัยเรือผ่านลำคลองนั้นนับว่าเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นอันหนึ่งของชุมชนคิริวงซึ่งใช้เรือที่เรียกกันว่า "เรือเหนือ" เรือประเภทนี้เป็นเรือที่ทำมาจากไม้ท่อนเคียวแล้วนำมาผูกให้เป็นร่องสำหรับที่นั่งและบรรทุกของเรือในลำเรือ

ชาวคิริวงติดต่อสัมพันธ์รวมถึงค้าขายแลกเปลี่ยนกับชุมชนภายนอกโดยอาศัยเรือมาเป็นระยะเวลาชยาวนาน ชุมชนที่ชาวคิริวงติดต่อเหล่านี้คือชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ตามแนวคลองซึ่งมีค้ำน้ำอยู่ที่คิริวง เช่น ชุมชนริมคลองกลาง และชุมชนริมแม่น้ำปากพาง เป็นต้น ชุมชนเหล่านี้มีลักษณะภูมิประเทศที่แตกต่างกับชุมชนคิริวงอย่างมากส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรที่ผลิตออกมาแตกต่างกันไปด้วยซึ่งต่างก็ต้องการแลกเปลี่ยนผลผลิตที่แตกต่างกันนี้ให้สู้กันและกัน กล่าวคือ ชุมชนในที่ราบตอนล่างของแม่น้ำลำคลองที่ใกล้กับทะเลสามารถผลิตข้าวและเกลือเป็นจำนวนมากได้แต่ไม่สามารถผลิตผลไม้และผักบางชนิดซึ่งคิริวงผลิตได้ ในขณะที่ตัวชุมชนคิริวงก็มีสามารถผลิตข้าวและเกลือด้วยตนเองได้ ดังนั้นการแลกเปลี่ยนและเกื้อกูลกันจึงเป็นทางออกที่ดีที่สุดสำหรับชุมชนดังกล่าว

การล่องเรือเหนือนี้โดยปกติชาวคิริวงจะมีเรือเป็นของตนเองเพื่อนำไว้ใช้ในการติดต่อแลกเปลี่ยนกับชุมชนด้านข้างโดยเฉพาะ การล่องจะนัดแนะกันแล้วไปกันเป็นกลุ่มเรือ โดยในขณะที่เรือเพิ่งออกจากค้ำน้ำก็จะใช้ไม้ถ่อเพราะน้ำไม่ลึกและยังมีหินเป็นอุปสรรคอยู่บางส่วน แต่เมื่อล่องลงไปถึงระดับน้ำที่ไม่สามารถถ่อได้แล้วก็จะใช้ไม้พายแจวเรือต่อไป เรือแต่ละลำนั้นโดยมากจะบรรทุกผักผลไม้จนเต็มลำเรือและมีคนประจำเรือที่คอยดูแลเรืออย่างน้อยสองคน อาจจะเป็นสามีภรรยาหรือครอบครัวเดียวกัน และเรือนั้นจะแบ่งเป็นห้องสำหรับหุงหาอาหารรวมทั้งหลับนอนด้วย ซึ่งนับเป็นเรือที่ทรงประสิทธิภาพ มีความคล่องตัวและเอนกประสงค์อย่างมาก

การแลกเปลี่ยน โดยเรือเหนือนั้นมิได้นำมาแค่สินค้าเท่านั้นแต่ยังนำมาสู่ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดแนบแน่นระหว่างชาวบ้านในชุมชนทั้งสองคือ ชุมชนคิริวงกับชุมชนที่อยู่ปลายลำน้ำหรือที่ชาวคิริวงเรียกว่าพวกในกับพวกนอก โดยเรียกตนเองว่า

พวกโนและพวกที่อยู่ริมอ่าวนครศรีธรรมราชหรือปลายลำน้ำว่าพวกนอก และเรียกกริยาการออกไปแลกเปลี่ยนสินค้าที่ปลายลำน้ำว่าไปนอก ความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ดำเนินไปจนกระทั่งความเกี่ยวข้องกันแบบเครือญาติ

การสร้างความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นที่เรียกกันว่าผูกเกลอกันเป็นเกลอเขา (ชาวศิริวง) และเกลอเต (ชาวชุมชนปากแม่น้ำ) ได้เอื้อประโยชน์ให้แก่ชุมชนทั้งสองกลุ่มอย่างมากมาช้านาน เกิดความไว้นือเชื่อใจกัน และเกิดความไว้นือเชื่อใจกัน และเกิดความพึ่งพิงกันในแต่ละช่วงเวลาดังญาติมิตร ดังเช่น เมื่อกองเรือเหินลงไปสู่ปากแม่น้ำก็จะจอดเทียบท่าในบ้านที่พวกเขาสนิทสนมหรือที่เป็นเกลอกัน เพราะเป็นที่พำนักและแลกเปลี่ยนที่พวกเขาเชื่อใจกันและกันได้ และรู้สึกปลอดภัย เข้าบ้านเมื่อมีเรือเหินมาเทียบท่าก็จะจัดแจงต้อนรับขับสู้อย่างดีเหมือนดังญาติมิตรมาเยี่ยมเยือนกัน และได้ช่วยเหลือนำผลผลิตที่ถูกบรรทุกมาในเรือเหินออกแลกเปลี่ยนเป็นข้าว กะปิและเกลือรวมถึงสิ่งของต่างๆ โดยการไปรวบรวมสมัครพรรคพวกโนหมู่บ้านตามที่ต้องการแลกเปลี่ยนผลผลิตกับชาวศิริวงให้นำข้าวหรือของอื่น ๆ มาแลกเปลี่ยนโดยเกลอคนนี้จะทำหน้าที่ดูแลอย่างดีทุกอย่าง จนกระทั่งได้ขนของที่แลกเปลี่ยนมาลงเรือเหินเสร็จสิ้นก็เดินทางทวนแม่น้ำกลับยังชุมชนศิริวง

ความสัมพันธ์เกลอเขนเกลอเตนี้ยังแสดงออกในเวลาหน้าน้ำ กล่าวคือ เมื่อฤดูน้ำหลากพื้นที่ราบตอนล่างของแม่น้ำจะมีระดับน้ำสูงท่วมที่นาจนไม่สามารถเลี้ยงวัวควายได้ เกลอเตจึงต้องนำวัวควายสัตว์เลี้ยงขึ้นมายังชุมชนศิริวงเพื่อฝากเลี้ยงเพราะชุมชนนี้น้ำท่วมไม่ถึง อีกทั้งยังเป็นญาติที่สนิทไว้วางใจได้ว่าทรัพย์สินวัวควายนั้นจะไม่สูญหายอย่างแน่นอน จนเมื่อเวลาน้ำลงแล้วเกลอเตจึงขึ้นมานำเอาวัวควายกลับไปยังบ้านช่องเค็มที่ปากแม่น้ำ

ความสัมพันธ์และสนิทชิดเชื้ออันนี้ในบางครั้งได้นำไปสู่ความสัมพันธ์กับเครือญาติที่เต็มรูปแบบกล่าวคือ ได้มีการขบพอมและแต่งงานกับหนุ่มสาวต่างชุมชนกันก่อให้เกิดสายสัมพันธ์ทางเครือญาติแนบแน่นไปอีกชั้นระหว่างชุมชนทั้งสองบริเวณนี้

ในอีกด้านหนึ่งคือการเดินทางติดต่อสัมพันธ์กับชุมชนใกล้เคียง โดยการเดินเท้าลัดเลาะตามหุบเขาที่มีความแตกต่างกับเส้นทางโดยเรือเหิน กล่าวคือ การเดินเท้านี้มีจุดประสงค์เพื่อไปมาหาสู่เชื่อมเยือนกันระหว่างชุมชนในเขตเทือกเขา

นครศรีธรรมราชที่มีลักษณะภูมิประเทศและผลผลิตใกล้เคียงกันนั่นเอง เช่น ชุมชนบ้าน
จันดี และชุมชนข้างกลาง เป็นต้น ชาวบ้านในชุมชนเหล่านี้บางส่วนมีความเกี่ยวข้องกับ
ญาติกัน และเมื่อมีงานพิธีสำคัญเช่น งานแต่งงาน งานบวช หรืองานศพ ญาติพี่น้องที่อยู่
ต่างชุมชนในเขตหุบเขาก็จะเดินทางข้ามหุบเขามาร่วมในพิธี

ดังกล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า แม้ชุมชนศิริวงจะตั้งอยู่ในพื้นที่ห่าง
ไกลและโดดเดี่ยวแต่ก็มีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนภายนอกทั้งในเขตหุบเขานองหรือแม้กระทั่ง
เขตปากแม่น้ำและอำวนครศรีธรรมราช

7) การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น

ทรัพยากรในท้องถิ่นชุมชนศิริวงที่มีความสำคัญมากตั้งแต่อดีตจน
ถึงปัจจุบันคือ น้ำและป่า ซึ่งชาวศิริวงได้มีระเบียบในการใช้ทรัพยากรทั้งสองประเภทนี้
อย่างระมัดระวังและทนุถนอม

น้ำถือเป็นทรัพยากรที่มีค่าในชุมชนเพราะต้องนำมาใช้ทั้งในการ
อุปโภค บริโภคนั้นชาวบ้านในชุมชนจะใช้น้ำในลำคลองที่อยู่ในชุมชนเป็นหลัก ส่วนการ
เกษตรกรรมหรือทำสวนบริเวณเชิงเขานั้นได้ใช้น้ำจากตาน้ำบริเวณสวนนั้นและในบางครั้ง
ก็ใช้น้ำจากลำคลองทอดขึ้นไปรดน้ำต้นไม้บนสวน

ศิริวงถือว่าเป็นชุมชนที่มีน้ำท่าบริบูรณ์มาก และยังมีสระน้ำเพราะ
เป็นบริเวณต้นน้ำซึ่งมีต้องรับน้ำจากชุมชนอื่น แม่น้ำลำคลองเมื่อผ่านศิริวงก็จะ ไปเลี้ยงดู
ชุมชนอื่นในพื้นที่ด้านล่างต่อไป เมื่อมีทรัพยากรน้ำอย่างอุดมสมบูรณ์ดังนั้นชาวศิริวงจึง
ไม่มีความขัดแย้งในเรื่องการจัดการน้ำดังเช่นชุมชนบริเวณปากอำวนครศรีธรรมราชเป็น
อยู่ คือการที่มีผู้ทำนาทุ่งน้ำนั้นเสียเข้ามาสู่ชุมชนและทำผลผลิตข้าวอย่างมากมาย
 เป็นต้น

ในอดีตน้ำและลำคลองเป็นหัวใจหลักของชุมชนศิริวงซึ่งนอกจาก
อุปโภค บริโภคและใช้ในสวนแล้ว ยังใช้เป็นเส้นทางในการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชนภาย
นอก แหล่งสัตว์น้ำอันเป็นอาหาร และในบางครั้งยังเป็นแหล่งจับจ่ายของชาวศิริวงอีก
ด้วย ชาวบ้านผู้เฒ่าได้เล่าว่าเมื่อก่อนน้ำในคลองใสมาก ปลาก็มีเยอะ ทำให้ชาวบ้านที่ใน
สมัยที่ยังไม่มีส้วมได้ใช้ลำคลองเป็นที่จับจ่ายแต่ไม่เกิดปัญหาหรือผลกระทบใด ๆ เผลอ
เพราะเมื่อถ่ายไป ปลาก็กินหมด และชาวบ้านในชุมชนก็มีได้รั้งเกี่ยวกันอย่างใด

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าชุมชนศิวิลงมีทรัพยากรน้ำบริบูรณ์มากเสียจน
 มีต้องตั้งกฎเกณฑ์เคร่งครัดในการจัดสรรและดูแลน้ำ โดยใช้เพียงความรู้สึกร่วมและ
 สามัญสำนึกของชาวบ้านในชุมชนในการ ใ้ทรัพยากรอันมีค่าอันนี้

ทรัพยากรป่าไม้ มีนัยความหมายทั้งต้นไม้ พืชพันธุ์และสัตว์ป่า
 ศิวิลงนั้นเป็นชุมชนที่ถูกโอบล้อมโดยขุนเขาและป่าไม้ ดังนั้นชาวบ้านจึงสามารถใช้
 ทรัพยากรป่าไม้ได้อย่างสะดวก ชาวศิวิลงได้ใช้ต้นไม้มาทำบ้านเรือน วัสดุอุปกรณ์
 เครื่องมือเครื่องใช้ รวมถึงเรือเหนือ ต้นไม้เหล่านี้นำมาจากการตัดโค่นต้นไม้เพื่อทำสวน
 ธรรมและบางส่วนก็มาจากการตัดโค่นโดยตรง โดยไม้ที่มีคุณภาพดีมีไม้ตะเคียน ไม้
 หอมพอ เป็นอาทิ

นอกจากนี้พืชผล ไม้ป่าบางชนิดก็ถูกชาวศิวิลงนำมาคัดเลือกเมล็ด
 และสายพันธุ์นำมาปลูกในสวนสมรมของตนเองจนกลายเป็นพืชผล ไม้ที่ให้ผลผลิตดีกว่า
 อยู่ตามป่าธรรมชาติ อีกทั้งความสมบูรณ์ของเหล่าสัตว์ป่ามาขนาดซึ่งในสมัยอดีตนั้นได้
 ก่อให้เกิดอาชีพเสริมของชาวศิวิลงคือ นายพราน ที่จะออกล่าสัตว์ป่าเช่นกวางและหมิ นำ
 มาเป็นอาหารในครัวเรือน

ในอดีตชาวศิวิลงได้มีวิถีชีวิตที่พึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้เป็นอันมาก
 และจากประสบการณ์ที่ผ่านภัยธรรมชาติที่ร้ายแรงมาหลายครั้ง กอปรกับกฎหมายคุ้มครอง
 ครอบป่าไม้ที่ดูแลโดยกรมป่า ไม้ทำให้ชาวบ้านศิวิลงตระหนักความสำคัญของป่าและร่วม
 มีส่วนใจกันอนุรักษ์ป่า ไม้อย่างเต็มกำลัง ปัจจุบันการ โคนป่าในชุมชนนี้นั้นไม่ปรากฏอีก
 ต่อไปแล้ว และการล่าสัตว์นั้นจำกัดอยู่เพียงสัตว์ขนาดเล็กเช่น กระรอกและกระแตที่เข้า
 มากัดกินผล ไม้ของชาวบ้านให้ผลผลิตเสียหาย ชาวบ้านจึงจำเป็นต้องขบ ไร่และกำจัดไป
 บ้างเฉพาะตัวที่เข้ามาทำลายพืชพันธุ์

1.1.3 การวางแผนพัฒนาระบบมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในชุมชน

ผลการศึกษารวบรวมการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ก่อให้เกิด
 เกิดความรู้เกี่ยวกับข้อมูลในการวางแผนพัฒนาระบบมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวเชิง
 อนุรักษ์ที่เหมาะสมในชุมชนศิวิลงหลายประการ โดยข้อมูลเหล่านี้สามารถที่จะจัดหมวด
 หมู่ในลักษณะของ "แผนงาน" ต่อเนื่องได้ดังนี้

(1) แผนงานการพัฒนาศักยภาพของเหล่าผู้นำในชุมชนศิวิล

(1.1) หลักการและเหตุผล

กลุ่มผู้นำท้องถิ่นเป็นกลุ่มที่มีบทบาทในการพัฒนาในชุมชนศิวิลเป็นอันมาก ดังจะเห็นได้ตั้งแต่อดีตจนมาถึงปัจจุบันที่ชุมชนศิวิลได้มีผู้นำท้องถิ่นรุ่นแล้วรุ่นเล่าเข้ามาช่วยกันเป็นกำลังในการพัฒนาให้ชุมชนรุดหน้าไปได้ ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพของเหล่าผู้นำชุมชนจึงเป็นแผนงานหนึ่งที่สำคัญที่จะเกื้อหนุนในการพัฒนาชุมชนศิวิลต่อไป แผนงานนี้มุ่งเน้นในการพัฒนาประสิทธิภาพและจริยธรรมของตัวผู้นำ การเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม และการสนับสนุนให้เกิดผู้นำรุ่นใหม่ในชุมชน

(1.2) วัตถุประสงค์

(1.2.1) เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานของเหล่าผู้นำท้องถิ่น

(1.2.2) เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในหมู่ผู้นำท้องถิ่น

(1.2.3) เพื่อเสริมสร้างการทำงานเป็นหมู่คณะ

(1.2.4) เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานและทบทวนปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่ผู้นำท้องถิ่น

(1.2.5) เพื่อสร้างผู้นำชุมชนรุ่นใหม่ในชุมชน

(1.3) ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน

(1.3.1) จัดตั้งคณะทำงานในการดำเนินแผนงาน

(1.3.2) คณะทำงานจัดประชุมและประสานงานทุกฝ่ายเพื่อจัดทำรายละเอียดทุกประการของแผนงาน

(1.3.3) จัดอบรมโดยเชิญวิทยากรที่เหมาะสมในแต่ละกิจกรรม โดยมีเนื้อหา ดังนี้

1. กระบวนการเป็นผู้นำ
 - 1.1 บทบาทหน้าที่การเป็นผู้นำที่ดี
 - 1.2 ผู้กำกับการณ์มีมนุษยสัมพันธ์
 - 1.3 ทบทวนตัวคนผู้นำ
 - 1.4 ผู้กำกับการณ์เรียนรู้ชุมชน

2. กระบวนการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ
 - 2.1 การวางแผนงาน
 - 2.2 การปฏิบัติงาน (การจัดการ)
 - 2.3 การสื่อสาร
 - การพูด
 - การประชาสัมพันธ์ (วารสาร, วิทยุ, โทรทัศน์, คน)
 3. การเสริมสร้างศักยภาพผู้นำโดยกระบวนการกลุ่ม
 - 3.1 บุคลิกความเป็นผู้นำ
 - 3.2 การประสานสัมพันธ์ของผู้นำ
 - การร่วมคิด
 - การร่วมนำ
 - การร่วมแก้ปัญหา
 4. จริยธรรมในการทำงาน
 - 4.1 จริยธรรมสำหรับผู้นำ
 - 4.2 การปรับใช้จริยธรรมในการทำงาน
 5. การใช้กิจกรรมเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้นำ
 - 5.1 การใช้กิจกรรมเกมส์/เพลงในการเรียนรู้
 - 5.2 วิธีการสรุปเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้กิจกรรม
 - (1.3.4) ศึกษาดูงานตามชุมชนที่มีความเหมาะสม
 - (1.3.5) ทดลองดำเนินกิจกรรมในชุมชน
 - (1.3.6) ประเมินผล
- (1.4) ระยะเวลาดำเนินการ
ภายในระยะเวลา 3 เดือน

(1.5) งบประมาณ

ค่าอาหารในระหว่างการอบรม	48,000 บาท
ค่าเอกสารและการติดต่อสื่อสาร	12,000 บาท
ค่าตอบแทนวิทยากร	60,000 บาท
ค่าศึกษาดูงานนอกสถานที่	80,000 บาท
รวม	200,000 บาท

(1.6) หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ประกอบด้วย คณะผู้วิจัย, กลุ่มบัณฑิตอาสา, โรงเรียนไทรบุรี
 วิชา 47, ศูนย์ประสานงานชุมชนคีรีวง, สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช, อบต.ท่าโลง,
 องค์การชุมชน, กำนัน, ผู้ใหญ่บ้านและชาวคีรีวง

(2) แผนงานการจัดเกณฑ์ทำมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิง
 อนุรักษ์ของชุมชนคีรีวง

(2.1) หลักการและเหตุผล

ชุมชนคีรีวง เป็นชุมชนที่มีความพร้อมและความเหมาะสมใน
 การท่องเที่ยวทางธรรมชาติโดยเป็นจุดเริ่มต้นของการเดินทางขึ้นสู่อุทยานแห่งชาติเข
 หลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช อีกทั้งชาวบ้านยังมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็น
 เอกลักษณ์โดดเด่น อย่างไรก็ตามการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนที่ผ่านมา
 ประสบปัญหาและส่งผลกระทบต่อด้านลบพอสมควรเพราะชุมชนขาดเกณฑ์มาคร
 ฐานการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนคีรีวง เพื่อให้ชุมชนได้ร่วมกันจัดตั้งเกณฑ์มาคร
 ฐานการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับตนเอง

(2.2) วัตถุประสงค์

(2.2.1) เพื่อให้เกิดเกณฑ์มาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวเชิง
 อนุรักษ์ของชุมชนคีรีวง

(2.2.2) เพื่อให้เกิดความสะดวก ความปลอดภัย และการจัด
 การท่องเที่ยวที่มีระบบในชุมชน

(2.2.3) เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ และยั่งยืน

(1.5) งบประมาณ

ค่าอาหารในระหว่างการอบรม	48,000 บาท
ค่าเอกสารและการติดต่อสื่อสาร	12,000 บาท
ค่าตอบแทนวิทยากร	60,000 บาท
ค่าศึกษาดูงานนอกสถานที่	80,000 บาท
รวม	200,000 บาท

(1.6) หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ประกอบด้วย คณะผู้วิจัย, กลุ่มบัณฑิตอาสา, โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 47, ศูนย์ประสานงานชุมชนคีรีวง, สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช, อบต.ท่าโลง, องค์การชุมชน, กำนัน, ผู้ใหญ่บ้านและชาวคีรีวง

(2) แผนงานการจัดเกณฑ์ทำมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนคีรีวง

(2.1) หลักการและเหตุผล

ชุมชนคีรีวง เป็นชุมชนที่มีความพร้อมและความเหมาะสมในการท่องเที่ยวทางธรรมชาติโดยเป็นจุดเริ่มต้นของการเดินทางขึ้นสู่อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช อีกทั้งชาวบ้านยังมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่น อย่างไรก็ตามการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนที่ผ่านมาประสบปัญหาและส่งผลกระทบต่อทางด้านลบพอสมควรเพราะชุมชนขาดเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนคีรีวง เพื่อให้ชุมชนได้ร่วมกันจัดตั้งเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวเหมาะสมกับตนเอง

(2.2) วัตถุประสงค์

(2.2.1) เพื่อให้เกิดเกณฑ์มาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนคีรีวง

(2.2.2) เพื่อให้เกิดความสะดวก ความปลอดภัย และการจัดการท่องเที่ยวที่มีระบบในชุมชน

(2.2.3) เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ และยั่งยืน

(2.3) ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ

(2.3.1) จัดตั้งคณะทำงานในการดำเนินแผนงาน

(2.3.2) อบรมคณะทำงานให้เข้าใจในแผนงานโดยวิทยากรผู้

ทรงคุณวุฒิ

(2.3.3) เก็บข้อมูลในชุมชน

(2.3.4) ตรวจสอบข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำรายงาน

(2.3.5) ประเมินผล

(2.4) ระยะเวลาดำเนินการ

ภายในระยะเวลา 6 เดือน

(2.5) งบประมาณ

ค่าวัสดุ	20,000 บาท
ค่าจ้างผู้เก็บข้อมูล	45,000 บาท
ค่าวิเคราะห์ข้อมูล	20,000 บาท
ค่าตอบแทนวิทยากร	10,000 บาท
ค่าจัดทำรายงาน	10,000 บาท
รวม	105,000 บาท

(2.6) หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ประกอบด้วย คณะผู้วิจัย, กลุ่มบัณฑิตอาสา, โรงเรียนโทสรวิ
 วิทยา 74, สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช, ศูนย์ประสานงานชุมชนศิริวง, อบต.ท่าโลง,
 กลุ่มอาชีพ, กำนัน, ผู้ใหญ่บ้านและชาวศิริวง

(3) แผนงานด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชน

(3.1) หลักการและเหตุผล

ที่ผ่านมาชุมชนศิริวงประสบปัญหาจากผลกระทบด้านลบของ
 การท่องเที่ยวที่หลังไหลเข้ามาสู่ชุมชน เนื่องจากชุมชนไม่มีทักษะในการจัดการท่องเที่ยว
 ที่มีระบบและประสิทธิภาพอย่างเพียงพอ ดังนั้นหากมีการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
 อย่างมีระบบและคุณภาพในชุมชนจะสามารถลดผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยวที่เข้า
 มาในชุมชนได้ ทำให้ชาวบ้านศิริวงมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง ส่งผล
 ให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ยั่งยืนต่อไปในชุมชน

(3.2) วัตถุประสงค์

(3.2.1) เพื่อจัดทำระบบข้อมูลทางกายภาพที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวในชุมชน

(3.2.2) เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ในชุมชนเพื่อให้มีความพร้อมสำหรับการท่องเที่ยว

(3.2.3) เพื่อจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและบริการสื่อเพื่อบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนศิวิล

(3.2.4) เพื่อจัดทำ package tour ในชุมชนออกเป็นประเภทต่าง ๆ

(3.2.5) เพื่อสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ระหว่างชุมชนศิวิลกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ

(3.3) ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน

(3.3.1) จัดตั้งคณะทำงานในการดำเนินแผนงาน

(3.3.2) คณะทำงานจัดประชุมและประสานงานทุกฝ่ายเพื่อจัดทำรายละเอียดทุกประเภทของแผนงาน

(3.3.3) ดำเนินกิจกรรม 8 กิจกรรม ดังนี้

(1) เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพืช และสัตว์บริเวณเทือกเขาหลวง

(2) อบรมมัคคุเทศก์แก่กลุ่มอาชีพต่าง ๆ

(3) จัดทำสื่อเป็นเอกสาร แผ่นพับ และภาพถ่ายสไลด์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวธรรมชาติเทือกเขาหลวง และการศึกษาวิถีของชุมชน เพื่อเป็นคู่มือแก่นักท่องเที่ยว และสื่อการประชาสัมพันธ์

(4) จัดทำ Web site ลงบนระบบ Internet เกี่ยวกับชุมชนศิวิลเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อการประชาสัมพันธ์

(5) จัดทำป้ายสื่อความหมายในชุมชน

(6) จัดทำ package tour ประเภทต่าง ๆ ในชุมชน เช่น การศึกษาพืชสมุนไพร การดูนก การศึกษาสภาพวิถีชีวิตชาวบ้าน การศึกษาสวนสมุนไพร

(7) จัดทำต้นฉบับเมนูอาหารและแผ่นพับเป็นภาษาอังกฤษให้แก่สถานบริการการท่องเที่ยวต่าง ๆ ในชุมชน

(8) สร้างเครือข่าย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศระหว่างชุมชนศิวิล
กับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ

(3.4) ระยะเวลาดำเนินการ

ภายในระยะเวลา 12 เดือน

(3.5) งบประมาณ

กิจกรรมที่ 1	10,000 บาท
กิจกรรมที่ 2	24,000 บาท
กิจกรรมที่ 3	30,000 บาท
กิจกรรมที่ 4	20,000 บาท
กิจกรรมที่ 5	30,000 บาท
กิจกรรมที่ 6	20,000 บาท
กิจกรรมที่ 7	10,000 บาท
กิจกรรมที่ 8	10,000 บาท
รวม	155,000 บาท

(3.6) หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ประกอบด้วย คณะผู้วิจัย, กลุ่มบัณฑิตอาสา, โรงเรียนไทยรัฐ-
วิทยา 74, สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช, ศูนย์ประสานงานชุมชนศิวิล, อบต.ท่าโลง,
กลุ่มอาชีพ, กำนัน, ผู้ใหญ่บ้านและชาวศิวิล

1.2 การตรวจสอบข้อมูล

ในการดำเนินการวิจัยตามโครงการนี้ ได้อาศัยวิธีการหลายวิธีในการหาตัว
ชี้วัดหรือวิธีการตรวจสอบข้อมูลความจริง รวมทั้งอาศัยเครื่องมือหลายอย่างในการตรวจ
สอบดังกล่าว ซึ่งในการตรวจสอบครั้งนี้มีขั้นตอนที่สำคัญหลายขั้นตอน กล่าวคือ

1) การตรวจสอบความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชนศิวิล ได้ดำเนินการ
โดยอาศัยกระบวนการที่สำคัญดังนี้คือ ได้รวบรวมองค์ความรู้จากเอกสารต่าง ๆ ที่มีนัก
วิชาการและนักศึกษาเขียนไว้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนแล้วนำองค์ความรู้ที่ได้
จากเอกสารเหล่านั้นไปตรวจสอบร่วมกับกับหลักฐานทางโบราณคดีประเภทโบราณวัตถุ
และโบราณสถานที่ค้นพบในชุมชนศิวิล นอกจากนี้ก็ต้องตรวจสอบข้อมูลนี้ร่วมกับกับ
ข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์หรือจารีตบอกเล่า ซึ่งจารีตบอกเล่าที่เป็นองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับ

ประวัติศาสตร์ชุมชนนี้ เป็นองค์ความรู้ที่แพร่กระจายอยู่ทั่วไปและมีความหลากหลายพอสมควร จากการอาศัยเครื่องมือ วิธีการ ขั้นตอน และกระบวนการในการตรวจสอบดังกล่าวนี้ ทำให้สามารถค้นพบองค์ความรู้ที่มีความน่าเชื่อถือหรือเที่ยงตรงมาก

2) การตรวจสอบความรู้เกี่ยวกับสภาพปัญหาของการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภายในชุมชนศิรวัง ได้ดำเนินการ โดยการรวบรวมสภาพปัญหาในระแวกที่ผ่านมาที่ปรากฏอยู่ในเอกสารทั้งหมด แล้วนำเอกสารเหล่านั้นมาตรวจสอบร่วมกัน จากนั้นนำข้อมูลเหล่านั้น ไปตรวจสอบว่าประเด็นใดได้รับการแก้ไข ไปเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ประเด็นใดยังคงอยู่ ในขณะที่เดียวกันก็จัดกิจกรรมประเภทเวทีชุมชนกับกลุ่มประชากรต่าง ๆ และการสัมภาษณ์จำนวนหลายครั้ง รวมทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เพื่อรวบรวมประเด็นปัญหาที่เป็นอยู่ทั้งหมด แล้วประมวลปัญหาเหล่านั้นเข้าสู่การพิจารณาของคณะวิจัย นักวิชาการ กลุ่มผู้นำชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอในการสัมมนาทางวิชาการ

เชิงอรรถ

บทที่ 4

¹การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, รายงานความก้าวหน้าผลการศึกษาโครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ตำบลท่าโตน อำเภออานสงกา และพื้นที่ตำบลกรุงชิง ตำบลนบพิตำ ถึงอำเภอ นบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช (เพิ่มเติม), 2544, หน้า 51-54.

²ปรีชา มุ่นสุข, รายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาวิจัยแหล่งโบราณคดีในภาคใต้ของประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ) 2539, หน้า 49-60.

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 61-116.

⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 117-146.

⁵ปรีชา มุ่นสุข, ประวัติพุทธศาสนาในคาบสมุทรภาคใต้ของประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการวิจัยการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมของกระทรวงศึกษาธิการ) 2544) หน้า 371-387.

⁶พระนิพนธ์โฮตร, (นครศรีธรรมราช : ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้, 2528).

⁷ภูมิปัญญาดีริวง, เอกสารถอดคำบันทึกการประชุมภาคใต้ในชุมชน ดีริวง, 2539, หน้า 23-32.

⁸การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, รายงานความก้าวหน้าผลการศึกษาโครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ตำบลท่าโตน อำเภออานสงกา และพื้นที่ตำบลกรุงชิง ตำบลนบพิตำ ถึงอำเภอ นบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช (เพิ่มเติม), 2544, หน้า 55.

⁹เรื่องเดียวกัน.

¹⁰อานันท์ กาญจนพันธุ์, วิถีคิดเชิงซ้อนในการวิจัยชุมชน : ทอวัดและศักยภาพของชุมชนในการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2544) หน้า 91-102.

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 สรุปผลตามวัตถุประสงค์และขอบเขตการศึกษา

การวิจัยเรื่อง “โครงการพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนคีรีวง อำเภอถานสงกา จังหวัดนครศรีธรรมราช” มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการวิจัยในครั้งนี้สามประการ คือ ประการแรก เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนคีรีวงที่ผ่านมาหรือการถอดบทเรียนจากชุมชน ประการที่สอง เพื่อศึกษาความรู้ท้องถิ่นและประวัติศาสตร์ชุมชนที่ใช้สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนคีรีวง และประการที่สาม เพื่อศึกษาหาแนวทางในการพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชนคีรีวง

ส่วนขอบเขตของการศึกษานั้น ในด้านขอบเขตด้านพื้นที่เน้นหนักการศึกษาในชุมชนคีรีวงที่ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน คือหมู่ที่ 5, 8, 9 และ 10 ในตำบลท่าโหล อำเภอถานสงกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ในขอบเขตด้านเนื้อหาเน้นหนักการศึกษาและรวบรวมสภาพปัญหาการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนคีรีวงที่ผ่านมา หรือการถอดบทเรียน การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน และการจัดการข้อมูลสำหรับการวางแผนพัฒนาระบบมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมภายในชุมชนคีรีวงเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินการตามโครงการวิจัยระยะต่อไป

1.2 สรุปกิจกรรมและวิธีการเก็บข้อมูล

การวิจัยตามโครงการนี้ ได้อาศัยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการประสมประสานกันของวิธีการหลายวิธี โดยวิธีที่สำคัญได้แก่ วิธีการวิจัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการวิจัยภาคสนาม และวิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังนั้นในการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงมีวิธีการที่สำคัญหลายวิธี โดยวิธีที่สำคัญ ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การเก็บข้อมูลจากการสำรวจทางโบราณคดี การเก็บข้อมูลจากการจัดเวทีร่วมกับ

ชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ การประชุม การสัมมนาทางวิชาการ การสัมมนา และการเก็บข้อมูลจากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม

1.3 สรุปผลและองค์ประกอบหลักตามผลการวิจัย

ส่วนผลการวิจัยนั้น ได้ปรากฏผลตามความมุ่งหมายของการวิจัยในครั้งนี้ทุกประการ โดยสามารถที่จะจัดแบ่งผลวิจัยในครั้งนี้ออกเป็นสามประเด็นคือ

ประเด็นแรก ได้ค้นพบสภาพปัญหาการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนศิรีวงที่ผ่านกว่า ที่ผ่านการที่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนศิรีวงนั้นขาดการประสานงานที่ดี มีชาวบ้านดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเองโดยเอกเทศ มิได้มีการจัดการโดยกลุ่มองค์กรที่ชุมชนจัดตั้งขึ้น ก่อให้เกิดความเสียหายและปัญหาในชุมชนทั้งในเรื่องการควบคุมดูแลให้การท่องเที่ยวนั้นมีระเบียบและมีความรับผิดชอบ การดูแลรักษาสภาพป่าธรรมชาติ สภาพชุมชน และการกระจายรายได้สู่ชาวบ้านในชุมชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ซึ่งเป็นปัญหาการมีเอกภาพในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนนั้นเป็นปัญหาใหญ่และปัญหาหลักอย่างหนึ่งที่ต้องมีการแก้ไข โดยคว่นก่อนที่จะมีผู้เข้ามาแสวงหาประโยชน์จากชุมชนมากกว่านี้

ประเด็นที่สอง ได้ค้นพบความรู้ท้องถิ่นและประวัติศาสตร์ชุมชนศิรีวงว่าเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บนดินแดนที่มีมนุษย์เข้ามาตั้งถิ่นฐานและสร้างวัฒนธรรมมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และในสมัยที่พุทธศาสนาสยามวงศ์ในเมืองนครศรีธรรมราชรุ่งเรืองราวพุทธศตวรรษที่ 20-23 ได้ปรากฏหลักฐานการมีชุมชนบนพื้นที่ในชุมชนศิรีวงโดยมีบริเวณที่ปัจจุบันเป็นวัดศิรีวงเป็นพุทธสถานเนื่องจากมีการค้นพบซากเจดีย์เก่าและอิฐก่อสร้างที่กำหนดอายุได้ในช่วงเวลาที่กล่าวมา เมื่อศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนศิรีวงโดยผ่านการเล่าตำนานต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดกันลงมาจากบรรพบุรุษของชาวศิรีวงปรากฏว่า มีการกล่าวถึงบรรพบุรุษของคนและการเข้ามาของบรรพบุรุษเหล่านั้นไว้หลายกระแสและหลายสถานการณ์ ทั้งมาจากไพร่หน้การศึก ทหารหนีการรบ หรือแม้กระทั่งวีรบุรุษสงครามที่ได้บำเหน็จรางวัลเป็นที่ดินบริเวณนี้และกลุ่มคนที่น่าพระพุทธรูปหิ้งค์มาขอข่อนไว้ในหุบเขานแห่งนี้ ทางด้านประวัติศาสตร์สังคมที่มีโครงสร้างสังคมเป็นหมวดหมู่หลักในการศึกษา คณะผู้วิจัยพบว่าโครงสร้างทางสังคมอันเชื่อมโยงถึงพลังทางสังคมในชุมชนศิรีวงนั้น ได้มีพัฒนาการไปในแต่ละช่วงสมัยแต่การเปลี่ยนแปลงนั้นมิได้รวดเร็วและรุนแรงเท่าชุมชนภายนอกที่มีภูมิประเทศเปิดโล่งง่ายต่อการติดต่อสัมพันธ์ การเป็นชุมชนที่อยู่ในหุบเขานั้นสามารถป้องกันอิทธิพลภายนอกที่นำมาผลกระทบคือ โครงสร้างทางสังคมของ

ชาวบ้านในคีรีวง ได้ระดับหนึ่ง แม้ในที่สุดสภาพเศรษฐกิจแบบพาณิชย์นิยมได้เข้ามาสู่ชุมชนนี้เหมือนกับในชุมชนอื่น ๆ ภายนอกเป็นที่เรียบร้อยแล้ว แต่วัฒนธรรมพื้นบ้านบางส่วนของคีรีวงก็ยังคงดำรงอยู่เนื่องจากการเห็นคุณค่าและการอนุรักษ์ของลูกหลานชาวคีรีวงนั่นเอง

ประเด็นที่สาม ได้ค้นพบความรู้หรือข้อมูลในการวางแผนพัฒนาระบบมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของชุมชนคีรีวง ซึ่งเป็นแนวทางที่มีความเหมาะสมสำหรับการดำเนินการดังกล่าว โดยสามารถที่จะจัดหมวดหมู่ของข้อมูลดังกล่าวในลักษณะของ "แผนงาน" ได้จำนวน 3 หมวด หรือ 3 แผนงาน คือ แผนงานพัฒนาศักยภาพของผู้นำองค์กรในชุมชนคีรีวง แผนงานการพัฒนามาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน และแผนงานการพัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชน ซึ่งแผนงานเหล่านี้เป็นแผนงานหลักสำหรับการดำเนินงานในระยะต่อไปของโครงการวิจัยนี้

1.4 สรุปบทเรียนที่สำคัญ

จากผลการวิจัยที่กล่าวมา ได้ปรากฏบทเรียนที่สำคัญจากชุมชน โคโฮอาจจะแยกเป็น 3 ประการ คือ ประการแรก บทเรียนเรื่องสภาพแวดล้อมที่ชุมชนคีรีวงต้องประสบอุทกภัยครั้งร้ายแรงหลายครั้ง ทำให้ชาวบ้านได้ตระหนักถึงการที่สิ่งแวดล้อมได้มีผลกระทบต่อพวกเขาอย่างจริงจัง จึงเกิดการร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์สภาพป่าธรรมชาติเขาหลวงซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิดและมีผลกับชุมชนนี้อย่างมาก การค้นคว้าเรื่องการอนุรักษ์สภาพป่าที่มีผลจากบทเรียนเรื่องสิ่งแวดล้อมนี้ในปัจจุบันก็ยังมีผลการอยู่อย่างต่อเนื่อง ประการที่สอง บทเรียนทางสังคม สังคมของชาวคีรีวงนั้นมีเอกลักษณ์เฉพาะคนตรงที่มีความสามัคคีกันอย่างมากอันเนื่องมาจากสภาพรอบด้านที่บีบให้ทุกคนร่วมมือกันเป็นญาติมิตรกันทั้งหมดนี้ได้ตระหนักถึงความจำเป็นของการร่วมมือร่วมใจกันทำงานทุกอย่างเพื่อชุมชน ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้นมักจะจบลงด้วยความสงบและสันติ แม้มีบางคราวที่มีชาวบ้านหรือผู้นำองค์กรในท้องถิ่นมีความเห็นที่แตกต่างและขัดแย้งกัน แต่ในที่สุดชุมชนก็จะสามารถหาทางออกได้ด้วยวิธีการและกลไกที่คิดค้นขึ้นโดยชุมชนเพื่อลดความขัดแย้งนั้น ประการที่สาม บทเรียนเรื่องการท่องเที่ยวในชุมชน ปัญหาการท่องเที่ยวที่ผ่านมาของชุมชนคีรีวงคือระบบและระเบียบของการท่องเที่ยวของชุมชนที่ขาดเอกภาพ ทำให้การดำเนินงานสะดุดสะดาย และมีชาวบ้านค้างจัดการท่องเที่ยวของคนขึ้น

มาโดยตลอด ขาดการปรึกษาชุมชนโดยรวม ซึ่งในขณะนี้ความพยายามที่จะจัดปัญหา
กำลังดำเนินการอยู่อย่างเต็มความสามารถ

จากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้มีการจัดขึ้นในการวิจัยในครั้งนี้ได้ปรากฏให้เห็น
ความเข้มแข็งของกระบวนการแห่งการมีส่วนร่วมของชุมชนได้อย่างชัดเจน โดยชุมชนได้
มีส่วนร่วมในกระบวนการคิด กระบวนการพัฒนาองค์ความรู้ กระบวนการรวบรวมสภาพ
ปัญหา และกระบวนการเสนอแนะและพิจารณาแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาสำหรับ
การพัฒนาาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนศิวิลแห่งนี้
อย่างจริงจัง

1.5 สรุปวิธีการหาตัวชี้วัดความสำเร็จ

ด้วยเหตุที่กระบวนการแห่งการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสิ่งสำคัญมาก
สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ดังได้กล่าวมาแล้ว จึงได้ให้ความสำคัญกับชุมชนในทุกชั้น
ตอนของการวิจัย รวมทั้งการตรวจสอบผลการวิจัยและการชี้วัดความสำเร็จของการวิจัย
โดยในกระบวนการตรวจสอบผลการวิจัยนั้น ได้กระทำอย่างระมัดระวังตลอดช่วงระยะ
เวลาแห่งการวิจัย รวมทั้งการประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนำเสนอในการสัมมนาทาง
วิชาการ อันเป็นขั้นตอนที่เปิดโอกาสให้ชุมชน ได้มีโอกาสตรวจสอบผลการวิจัยนี้เป็น
ระยะ ๆ อย่างมีระบบ

2. อภิปรายผล

2.1 งานวิจัยกับสังคม

งานวิจัยตามโครงการนี้ เป็นงานวิจัยเชิงพัฒนา ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับ
พลังผลักดันของสังคมในการดำรงวัฒนธรรมพื้นบ้านและอนุรักษ์สภาพธรรมชาติ รวมถึง
พลังการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภายใต้ "โครงการพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการ
จัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนศิวิล อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช"
อันเป็นโครงการที่มีการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยการประชุมเป็นศูนย์กลางของการศึกษา
ชุมชนจึงมีส่วนร่วมในโครงการทุกขั้นตอน นับตั้งแต่ขั้นตอนการร่วมกิจกรรมในการเก็บ
รวบรวมข้อมูล การถ่ายทอดองค์ความรู้และบทเรียนของชุมชน การทบทวนสภาพปัญหา
การจัดหาข้อมูลสำหรับการวางแผนงาน และการพิจารณาแผนงานในการพัฒนาระบบ

มาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนที่ริวง รวมทั้งจะร่วมมือกันดำเนินงาน จนแผนงานดังกล่าวลุล่วงไปด้วยดี

ความร่วมมือของชุมชนดังกล่าวนี้ ชุมชนได้ผนึกกำลังกันอย่างแข็งแกร่งในรูปของภาคี โดยองค์ประกอบของภาคีดังกล่าวมีทั้งบุคคล กลุ่มคน และหน่วยงานในชุมชน ภาคีดังกล่าวได้มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินงานตามความรู้ความสามารถ และบทบาทหน้าที่ในสังคมของแต่ละบุคคลหรือแต่ละหน่วยงาน

ความร่วมมือของภาคีในชุมชนในการดูแลรักษาและพัฒนาชุมชนของคนเช่นนี้ เคยมีมาก่อนแล้วครั้งแล้วครั้งเล่า ตามเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งจากการบูรณะชุมชนครั้งหลังถูกภัยหรือการพัฒนาชุมชนที่เป็นไปตามนโยบาย ความพยายามในการพัฒนาอันนี้ มีตลอดประวัติศาสตร์ของชุมชนที่ริวงและดังเช่นที่ปรากฏในงานวิจัยชิ้นนี้ ซึ่งโครงการวิจัยนั้นนอกจากจะเป็นภารกิจแห่งความร่วมมือกัน โดยตรงและชุมชนดังกล่าวแล้ว โครงการนี้ยังเป็นโครงการที่ดำเนินการ โดยอาศัยกระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างมีระบบและครบวงจร คือ เริ่มตั้งแต่การศึกษาองค์ความรู้ บทเรียน และประวัติศาสตร์ของชุมชน เพื่อการทำความเข้าใจความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนแห่งนี้่อ่างอีกซึ่ง การทบทวนสภาพปัญหาของชุมชน การจัดหาข้อมูลเพื่อวางแผนทางการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนและสภาพป่าธรรมชาติของชุมชน การจัดทำแผนอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนและสภาพป่า และการดำเนินการพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนแห่งนี้ ซึ่งกระบวนการในการอนุรักษ์และพัฒนาดังกล่าวนี้ เป็นความคาดหวังและความต้องการที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จที่มีความสอดคล้องกัน ทั้งของคณะผู้วิจัย ผู้เกี่ยวข้อง และชุมชน

2.2 การศึกษาวิจัยกับแนวความคิดและทฤษฎี

การศึกษาวิจัยตามโครงการนี้ เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา ซึ่งได้มีการประยุกต์ใช้วิธีการอย่างหลากหลายในงานวิจัยนี้ จึงสามารถศึกษาครอบคลุมประเด็นได้อย่างกว้างขวาง ผลงานวิจัยนี้มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับแนวคิดและทฤษฎีในงานวิจัยชุมชนและท้องถิ่น' ที่ศึกษาและทำความเข้าใจท้องถิ่นในภาพที่เคลื่อนไหวและไม่ยึดติดอยู่กับแนวคิดใดแนวคิดหนึ่งตายตัว แต่เปิดในกว้างรับฟังมุมมองจากด้านของชุมชน หรือมี ๆ กับศึกษาอย่างวิพากวิจารณ์ ซึ่งต้องอาศัยความรู้จากหลากหลายสาขาวิชามาร่วมกัน ซึ่งวิธีการศึกษาแบบนี้อาจเรียกได้ว่า "วิธีคิดเชิงซ้อน" นอกจากนี้การวิจัยชุมชนต้องเข้าใจ

การศึกษาวិเคราะห์อย่างลึกซึ้งของผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง การศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นดังกล่าว นอกจากจะเป็นการสืบทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติและพัฒนาการของชุมชนเองแล้ว ยังจะเป็นประโยชน์สำหรับเผยแพร่ความรู้ดังกล่าวสู่ภายนอกอย่างกว้างขวาง และประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนอีกด้วย

2.7 ความจำเป็นในการวิจัยและข้อเสนอแนะ

โครงการวิจัยในลักษณะนี้ เป็นโครงการวิจัยที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับชุมชนที่ต้องปรับตัวเพื่อรองรับกระแสโลกาภิวัตน์ภายนอกและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพราะนอกจากชุมชนต้องมีกระบวนการเรียนรู้บทเรียนและประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาของชุมชนแล้ว ชุมชนยังต้องหาแนวทางในการป้องกันผลกระทบทางด้านลบจากการท่องเที่ยวต่อชุมชนและวางแผนเพื่อพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนอีกด้วย โครงการวิจัยในลักษณะนี้จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งสำหรับชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ จึงควรจะมีการส่งเสริมการวิจัยในลักษณะนี้อย่างจริงจังและทั่วถึง

2.8 ความครอบคลุมของผลการวิจัย

จากการเปรียบเทียบผลการวิจัยกับความหมาย ความสำคัญ และแนวคิด ทฤษฎีในการวิจัยในครั้งนี้ปรากฏว่า ผลการวิจัยตามโครงการวิจัยนี้ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ อย่างครบถ้วนและสมบูรณ์ ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้สำหรับโครงการวิจัยในระยะแรกของปีแรกของโครงการทุกประการ

2.9 แนวทางการปรับปรุงการแสวงหาความรู้ผ่านการวิจัย

ด้วยเหตุที่กระแสความต้องการที่มากขึ้นของนักท่องเที่ยวที่ประสงค์จะเข้ามาเที่ยวชมและศึกษาชุมชนที่มีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ และสภาพธรรมชาติที่สวยงามอย่างเช่นชุมชนศิวิล จึงนับจึงควรจะมีการขยายการทำงานวิจัยเชิงพัฒนาเข้าไปสู่ชุมชนต่าง ๆ ที่มีความเหมาะสมและที่ค้ำชูความพร้อมของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีชุมชนเป็นแกนหลักในการศึกษาประวัติศาสตร์และปัญหาของตนเอง ผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อค้นพบจุดยืนของตนเอง ต่อการท่องเที่ยวและการพัฒนาซึ่งสามารถจะป้องกันผลกระทบทางด้านลบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนเหล่านี้ได้

3. ปัญหาที่จะเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จในการวิจัยและพัฒนา

การวิจัยเรื่อง “โครงการพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช” เป็นโครงการวิจัยต่อเนื่องสำหรับการวิจัยในระยะแรกของปีแรกของโครงการนี้ ไม่ประสบปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จในการวิจัย ทั้งในระดับบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน สังคม และนโยบาย ทำให้การวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีทุกประการ อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินการโครงการในระยะต่อไปคือในขั้นการปฏิบัติงานหรือดำเนินการตามแผนงานหลักที่วางไว้ อาจจะมีอุปสรรคที่จะต้องใช้เวลาในการดำเนินการอย่างคั่งเนื่องและเพียงพอ เนื่องจากภาระกิจในแผนงานหลักบางแผนงานมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินงานด้วยความละเอียด ถูกต้อง และครอบคลุม รวมทั้งเป็นแผนงานที่ต้องอาศัยวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน เช่น แผนงานการพัฒนาศักยภาพของผู้นำในชุมชน เป็นต้น

4. ข้อเสนอแนะ

ด้วยเหตุที่การวิจัยเรื่อง “โครงการพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช” นี้ ไม่ประสบปัญหาในเชิงของการวิจัยในระยะที่ผ่านมา แต่อาจจะประสบปัญหาทางด้านการพัฒนาบ้าง เพราะต้องอาศัยระยะเวลาในการทำงานของชาวบ้านและกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ของชุมชน

4.1 การแก้ปัญหาในงานพัฒนา

งานพัฒนาในชุมชนนั้นต้องอาศัยความเห็นชอบและความร่วมแรงร่วมใจจากทุกฝ่ายในชุมชน โดยมีผู้นำที่ชุมชนเลือกมาเป็นผู้วางแผนนโยบายและริเริ่มดำเนินการ ซึ่งในชุมชนคีรีวงประกอบด้วยหลายองค์กรที่ร่วมกันคิดร่วมกันทำ ดังนั้นปัญหาคือการประสานงานในชุมชนให้มีความรวดเร็วและทั่วถึง ซึ่งจะทำให้การพัฒนานั้นเป็นไปอย่างฉับไวและมีเอกภาพ การแก้ปัญหาที่ชุมชนได้แก่ ใจจนเกือบจะสมบูรณ์แล้วทางด้านโครงสร้าง ซึ่งก็คือการจัดตั้งศูนย์ประสานงานชุมชนคีรีวงที่มีหน้าที่ประสานงานในกิจกรรมทุกอย่างในชุมชน และรายงานความคืบหน้าในประเด็นต่าง ๆ ในชุมชนให้ทุกฝ่ายได้รับรู้อย่างรวดเร็ว ซึ่งในอนาคตข้างหน้าหากศูนย์ประสานงานชุมชนนี้ได้มีระยะเวลาในการฝึกฝนและปรับปรุงตนเองจะทำให้ระบบทุกอย่างของศูนย์และการบริหารกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนดำเนินไปได้ด้วยอย่างแน่นอน

ถึงแนวความคิดพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย คือ แนวความคิดเกี่ยวกับโครงสร้าง แนวความคิดเกี่ยวกับอำนาจ และแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิ

2.3 สภาพภาพรวมของประเด็นวิจัย แนวความคิด และทฤษฎี

โดยสรุปแล้ว ภาพรวมของงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยที่ได้รับความร่วมมืออย่างจริงจังจากชุมชนอื่นเนื่องมาจากชุมชน ได้เล็งเห็นว่าการวิจัยที่จะส่งผลกระทบต่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน และชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางพร้อมกับการเปิดกว้างของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่จะปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ในท้องถิ่นและทำแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นที่เหมาะสม พร้อมทั้งพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนให้มีความยั่งยืนและส่งผลกระทบต่อชนน้อยที่สุด

2.4 ข้อจำกัดในการทำวิจัย

ในการวิจัยตามโครงการนี้ นักวิจัยและคณะ ได้อาศัยวิธีการเก็บข้อมูลในการวิจัยหลายวิธีประกอบกัน ซึ่งการเก็บข้อมูลบางวิธีนั้นคณะวิจัยยังขาดประสบการณ์ที่เพียงพอ ในระยะแรก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประชุมสัมมนาเชิงวิชาการ อย่างไรก็ตาม คณะวิจัยได้รับการอนุเคราะห์จากนักวิชาการและวิทยากรหลายท่าน ให้การประจุมรูปแบบนี้ดำเนินไปได้ด้วยดี และได้ผลตามความมุ่งหมายของโครงการทุกประการ

2.5 การเรียนรู้และศักยภาพที่เพิ่มขึ้นจากการวิจัย

จากกระบวนการในการศึกษาเรียนรู้ในการวิจัยครั้งนี้ ทั้งในส่วนของกระบวนการเรียนรู้ในการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนศิรีวง กระบวนการเรียนรู้สภาพปัญหาของชุมชน กระบวนการเรียนรู้การวิจัยหรือระเบียบวิธีวิจัย และกระบวนการเรียนรู้จากการจัดกิจกรรมในการดำเนินการวิจัย ได้ส่งผลให้คณะวิจัยสามารถพัฒนาความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ และศักยภาพทางวิชาการและทางการวิจัยขึ้นเป็นอย่างมาก การวิจัยในครั้งนี้ จึงสร้างประโยชน์ให้กับคณะวิจัยอย่างยิ่ง

2.6 ข้อเท็จจริง (ความหมายความสำคัญ) ที่พบจากการวิจัย

จากการวิจัยในครั้งนี้ ได้ค้นพบข้อเท็จจริงบางประการเกี่ยวกับประเด็นที่วิจัย โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชุมชนศิรีวง ซึ่งบางส่วนเป็นความรู้ใหม่ที่คณะวิจัยและชุมชนโค้วรู่มาโดยตลอด เนื่องจากที่ผ่านมานักวิจัยที่เข้ามาสู่ชุมชนนี้มักศึกษาประเด็นนี้อย่างผิวเผิน และชุมชนไม่สามารถศึกษาได้ด้วยตนเองทั้งหมด ทำให้ต้องอาศัย

4.2 การนำผลการวิจัยไปสู่การปฏิบัติ

การร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจของทั้งคณะผู้วิจัย ผู้ที่เกี่ยวข้อง และชุมชนในการวิจัยครั้งนี้จะทำให้แผนงานทั้งหมดที่งานวิจัยนี้ได้วางเอาไว้ดำเนินไปได้อย่างราบรื่นอย่างไรก็ต้องมีการประชาสัมพันธ์แผนงานต่าง ๆ นี้สู่ชาวบ้านให้มากขึ้นและครอบคลุมมากที่สุด รวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อที่จะนำมาสู่ความพร้อมหรือ เอกภาพ และประสิทธิภาพในแผนงานนี้ยิ่งขึ้นไป

4.3 การใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนา

แม้ว่าผลการวิจัยในครั้งนี้จะแสดงให้เห็นว่า ชุมชนมีความพร้อมหรือต้องการพัฒนาตามโครงการนี้อย่างแท้จริง โดยผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดได้ตระหนักและเห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนา รวมทั้งได้มีข้อตกลงร่วมกันที่จะผนึกกำลังกันพัฒนาให้เป็นผลสำเร็จก็ตาม แต่การประสานความร่วมมือกัน ในรูปของการประชุมและหารือร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรับทราบผลการดำเนินงาน การแก้ปัญหาที่จะพึงมีร่วมกัน และการแสวงหาภาคีเพิ่มเติมก็ยังคงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้โครงการพัฒนาบรรลุความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

เชิงอรรถ

บทที่ 5

อนันต์ กาญจนพันธุ์, วิธีคิดเชิงซ้อนในการวิจัยชุมชน : ทดวัดและศักยภาพ
ของชุมชนในการพัฒนา, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2544.

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ปี พ.ศ. 2538 - 2539 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มปป.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สรุปนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2540.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ รายงานความก้าวหน้าผลการศึกษเพื่อจัดทำแผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ตำบลท่าไออัน อําเภอดานตกา จังหวัดนครศรีธรรมราช (เพิ่มเติม) 2544.
- นพรัตน์ มณีรัตน์ การสื่อสารในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศิรีวง อ.ดานตกา จ.นครศรีธรรมราช วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาโทศึกษาศตรมหาบัณจัต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2541.
- ปรีชา มุ่นชูช รายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาวิจัยแหล่งโบราณคดีในภาคใต้ กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ 2539.
- ปรีชา มุ่นชูช ประวัติพุทธศาสนาในคาบสมุทรภาคใต้ของประเทศไทย กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการวิจัยการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมของกระทรวงศึกษาธิการ 2544.
- พรพิไล เลิศวิชา ศีรีวง จากโพท์หมินายถึงนายธนาคารแห่งขุนเขา กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมู่บ้าน 2532.
- พระนิพนพานโสตร นครศรีธรรมราช : ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ 2528.
- ภูมิปัญญาศิรีวง เอกสารถอดคำบัณทีกเทปการสนทนากลุ่มผู้อาวุโสในชุมชนศิรีวง 2539.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ประเด็นร่วมในางานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย 2544.
- อนุชา เล็กสกุลคอก "แนวความคิด นโยบาย และแผนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)" เอกสารประกอบการบรรยายโครงการจัดเสวนา เรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ในจังหวัดน่าน มปป. : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย 2541.

อานันท์ กาญจนพันธุ์ วิธีคิดเชิงซ้อนในการวิจัยชุมชน : พลวัตรและศักยภาพของชุมชน
ในการพัฒนา กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย 2544.

ภาคผนวก

ผนวก ก

โครงการตามแผนงานการพัฒนา

แผนงานการพัฒนาศักยภาพของเหล่าผู้นำในชุมชนศิรีวง

หลักการและเหตุผล

กลุ่มผู้นำท้องถิ่นเป็นกลุ่มที่มีบทบาทในการพัฒนาในชุมชนศิรีวงเป็นอันมาก ดังจะเห็น ได้ตั้งแต่อดีตคราจนถึงปัจจุบันที่ชุมชนศิรีวง ได้มีผู้นำท้องถิ่นรุ่นแล้วรุ่นเล่าเข้ามาช่วยกันเป็นกำลังในการพัฒนาให้ชุมชนรู้จักหน้าไปได้ ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพของเหล่าผู้นำชุมชนจึงเป็นแผนงานหนึ่งที่สำคัญที่จะเกื้อหนุนในการพัฒนาชุมชนศิรีวงต่อไป แผนงานนี้มุ่งเน้น ในการพัฒนาประสิทธิภาพและจริยธรรมของตัวผู้นำ การเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม และการสนับสนุนให้เกิดผู้นำรุ่นใหม่ในชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานของเหล่าผู้นำท้องถิ่น
2. เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในหมู่ผู้นำท้องถิ่น
3. เพื่อเสริมสร้างการทำงานเป็นหมู่คณะ
4. เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานและทบทวนปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่

ผู้นำท้องถิ่น

5. เพื่อสร้างผู้นำชุมชนรุ่นใหม่ในชุมชน

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน

1. จัดตั้งคณะทำงานในการดำเนินแผนงาน
2. คณะทำงานจัดประชุมและประสานงานทุกฝ่ายเพื่อจัดทำรายละเอียดทุก

ประการของแผนงาน

3. จัดอบรมโดยเชิญวิทยากรที่เหมาะสมในแต่ละกิจกรรม โดยมีเนื้อหา ดังนี้
 - 1.) กระบวนการเป็นผู้นำ
 - 1.1) บทบาทหน้าที่การเป็นผู้นำที่ดี
 - 1.2) ผู้กำกับการณ์มนุษยสัมพันธ์
 - 1.3) ทบทวนตัวคนผู้นำ
 - 1.4) ผู้กำกับการณ์เรียนรู้ชุมชน

- 2.) กระบวนการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ
 - 2.1) การวางแผนงาน
 - 2.2) การปฏิบัติงาน (การจัดการ)
 - 2.3) การสื่อสาร
 - การพูด
 - การประชาสัมพันธ์ (วารสาร, วิทยุ, โทรทัศน์, คน)
- 3.) การเสริมสร้างศักยภาพผู้นำโดยกระบวนการกลุ่ม
 - 3.1) บุคลิกความเป็นผู้นำ
 - 3.2) การประสานสัมพันธ์ของผู้นำ
 - การร่วมคิด
 - การร่วมนำ
 - การร่วมแก้ปัญหา
 - 4.) จริยธรรมในการทำงาน
 - 4.1) จริยธรรมสำหรับผู้นำ
 - 4.2) การปรับใช้จริยธรรมในการทำงาน
 - 5.) การใช้กิจกรรมเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้นำ
 - 5.1) การใช้กิจกรรมเกมส์/เพลงในการเรียนรู้
 - 5.2) วิธีการสรุปเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้กิจกรรม
4. ศึกษางานตามชุมชนที่มีความเหมาะสม
5. ทดลองดำเนินกิจกรรมในชุมชน
6. ประเมินผล

ระยะเวลาดำเนินการ

ภายในระยะเวลา 3 เดือน

งบประมาณ

ค่าอาหาร ในระหว่างการอบรม	48,000 บาท
ค่าเอกสารและการติดต่อสื่อสาร	12,000 บาท
ค่าตอบแทนวิทยากร	60,000 บาท
ค่าศึกษาดูงานนอกสถานที่	80,000 บาท
รวม	200,000 บาท

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ประกอบด้วย คณะผู้วิจัย, กลุ่มบัณฑิตอาสา, โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 47, ศูนย์
ประสานงานชุมชนศิริวง, สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช, อบต.ท่าโตน, องค์การชุมชน,
กำนัน, ผู้ใหญ่บ้านและชาวศิริวง

แผนงานการจัดเกณฑ์ทำมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ของชุมชนคีรีวง

หลักการและเหตุผล

ชุมชนคีรีวง เป็นชุมชนที่มีความพร้อมและความเหมาะสมในการท่องเที่ยวทางธรรมชาติโดยเป็นจุดเริ่มต้นของการเดินทางขึ้นสู่อุทยานแห่งชาติเขานหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช อีกทั้งชาวบ้านยังมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่น อย่างไรก็ตามการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนที่ผ่านมา ประสบปัญหาและส่งผลกระทบต่อทางด้านลบพอสมควร เหตุเพราะชุมชนขาดเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนคีรีวง เพื่อให้ชุมชนได้ร่วมกันจัดตั้งเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวเหมาะสมกับตนเอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เกิดเกณฑ์มาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนคีรีวง
2. เพื่อให้เกิดความสะดวก ความปลอดภัย และการจัดการท่องเที่ยวที่มีระบบ

ในชุมชน

3. เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ และยั่งยืน

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ

1. จัดตั้งคณะทำงานในการดำเนินแผนงาน
2. อบรมคณะทำงานให้เข้าใจในแผนงาน โดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ
3. เก็บข้อมูลในชุมชน
4. ตรวจสอบข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำรายงาน
5. ประเมินผล

ระยะเวลาดำเนินการ

ภายในระยะเวลา 6 เดือน

งบประมาณ

ค่าวัสดุ	20,000 บาท
ค่าจ้างผู้เก็บข้อมูล	45,000 บาท
ค่าวิเคราะห์ข้อมูล	20,000 บาท
ค่าตอบแทนวิทยากร	10,000 บาท
ค่าจัดทำรายงาน	10,000 บาท
รวม	105,000 บาท

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ประกอบด้วย คณะผู้วิจัย, กลุ่มบัณฑิตอาสา, โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 74, สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช, ศูนย์ประสานงานชุมชนศิริวง, อบต.ท่าโตน, กลุ่มอาชีพ, กำนัน, ผู้ใหญ่บ้านและชาวศิริวง

แผนงานด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชน

หลักการและเหตุผล

ที่ผ่านมามีชุมชนที่วิวงประสบปัญหาจากผลกระทบด้านลบของการท่องเที่ยวที่หลังไหลเข้ามาสู่ชุมชน เนื่องจากชุมชนไม่มีทักษะในการจัดการท่องเที่ยวที่มีระบบและประสิทธิภาพอย่างเพียงพอ ดังนั้นหากมีการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีระบบและคุณภาพในชุมชนจะสามารถลดผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนได้ ทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง ส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ยั่งยืนต่อไปในชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดทำระบบข้อมูลทางกายภาพที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวในชุมชน
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชนเพื่อให้มีความพร้อมสำหรับการท่องเที่ยว
3. เพื่อจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและบริการสื่อเพื่อบริการนักท่องเที่ยวในชุมชนที่วิวง
4. เพื่อจัดทำ package tour ในชุมชนออกเป็นประเภทต่าง ๆ
5. เพื่อสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ระหว่างชุมชนที่วิวงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน

1. จัดตั้งคณะทำงานในการดำเนินแผนงาน
2. คณะทำงานจัดประชุมและประสานงานทุกฝ่ายเพื่อจัดทำรายละเอียดทุกประเภทของแผนงาน
3. ดำเนินกิจกรรม 8 กิจกรรม ดังนี้
 - 1) เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพืช และสัตว์บริเวณเทือกเขาหลวง
 - 2) อบรมมัคคุเทศก์แก่กลุ่มอาชีพต่าง ๆ

3) จัดทำสื่อเป็นเอกสาร แผ่นพับ และภาพถ่ายสไลด์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวธรรมชาติเทือกเขาหลวง และการศึกษาวิถีของชุมชน เพื่อเป็นคู่มือแก่นักท่องเที่ยว และสื่อการประชาสัมพันธ์

4) จัดทำ Web site ลงบนระบบ Internet เกี่ยวกับชุมชนคีรีวงเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อการประชาสัมพันธ์

5) จัดทำป้ายสื่อความหมายในชุมชน

6) จัดทำ package tour ประเภทต่าง ๆ ในชุมชน เช่น การศึกษาพืชสมุนไพร การดูนก การศึกษาสภาพวิถีชีวิตชาวบ้าน การศึกษาสวนสมรม

7) จัดทำคัมภีร์ฉบับเมนูอาหารและแผ่นพับเป็นภาษาอังกฤษให้แก่สถานบริการการท่องเที่ยวต่าง ๆ ในชุมชน

8) สร้างเครือข่าย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศระหว่างชุมชนคีรีวงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ

ระยะเวลาดำเนินการ

ภายในระยะเวลา 12 เดือน

งบประมาณ

กิจกรรมที่ 1	10,000 บาท
กิจกรรมที่ 2	24,000 บาท
กิจกรรมที่ 3	30,000 บาท
กิจกรรมที่ 4	20,000 บาท
กิจกรรมที่ 5	30,000 บาท
กิจกรรมที่ 6	20,000 บาท
กิจกรรมที่ 7	10,000 บาท
กิจกรรมที่ 8	10,000 บาท
รวม	155,000 บาท

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ประกอบด้วย คณะผู้วิจัย, กลุ่มบัณฑิตอาสา, โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 74, สถาบัน
ราชภัฏนครศรีธรรมราช, ศูนย์ประสานงานชุมชนศิริวง, อบต.กำโลน, กลุ่มอาชีพ,
กำนัน, ผู้ใหญ่บ้านและชาวศิริวง

ผนวก ข
แผนที่ประกอบ

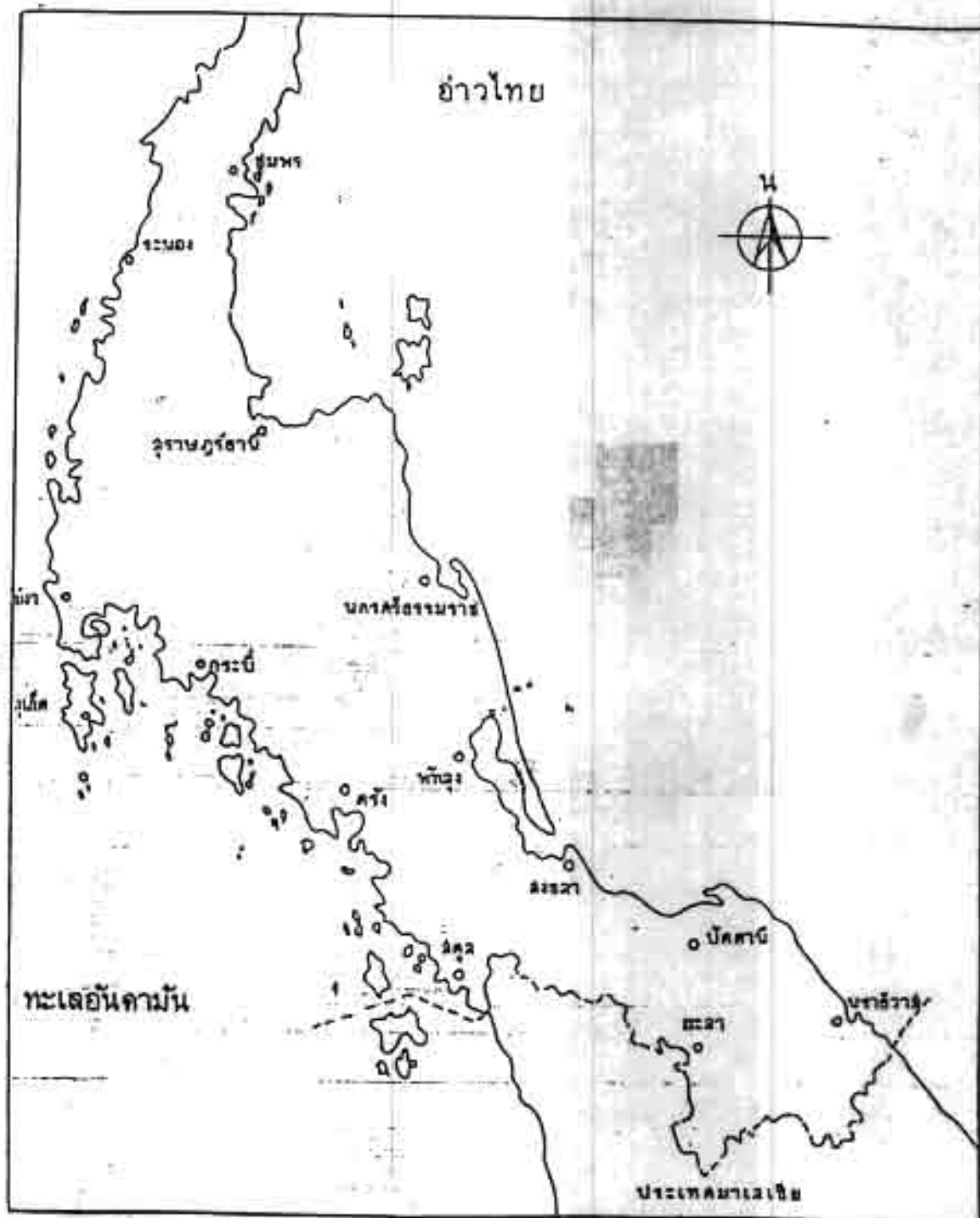
แผนที่ หมายเลข 1

ประเทศไทย

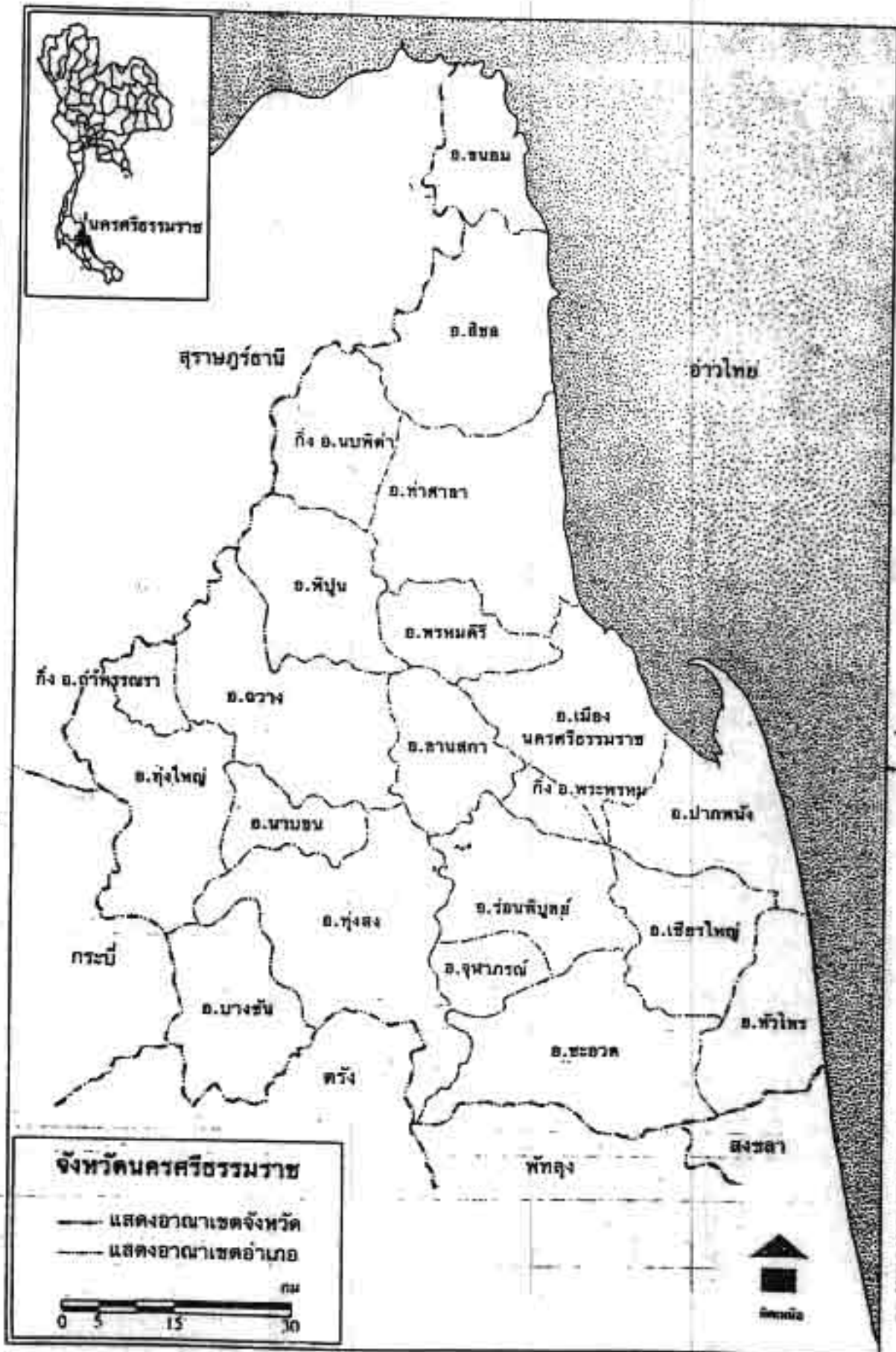
แสดงอาณาเขตของภาคและของจังหวัด

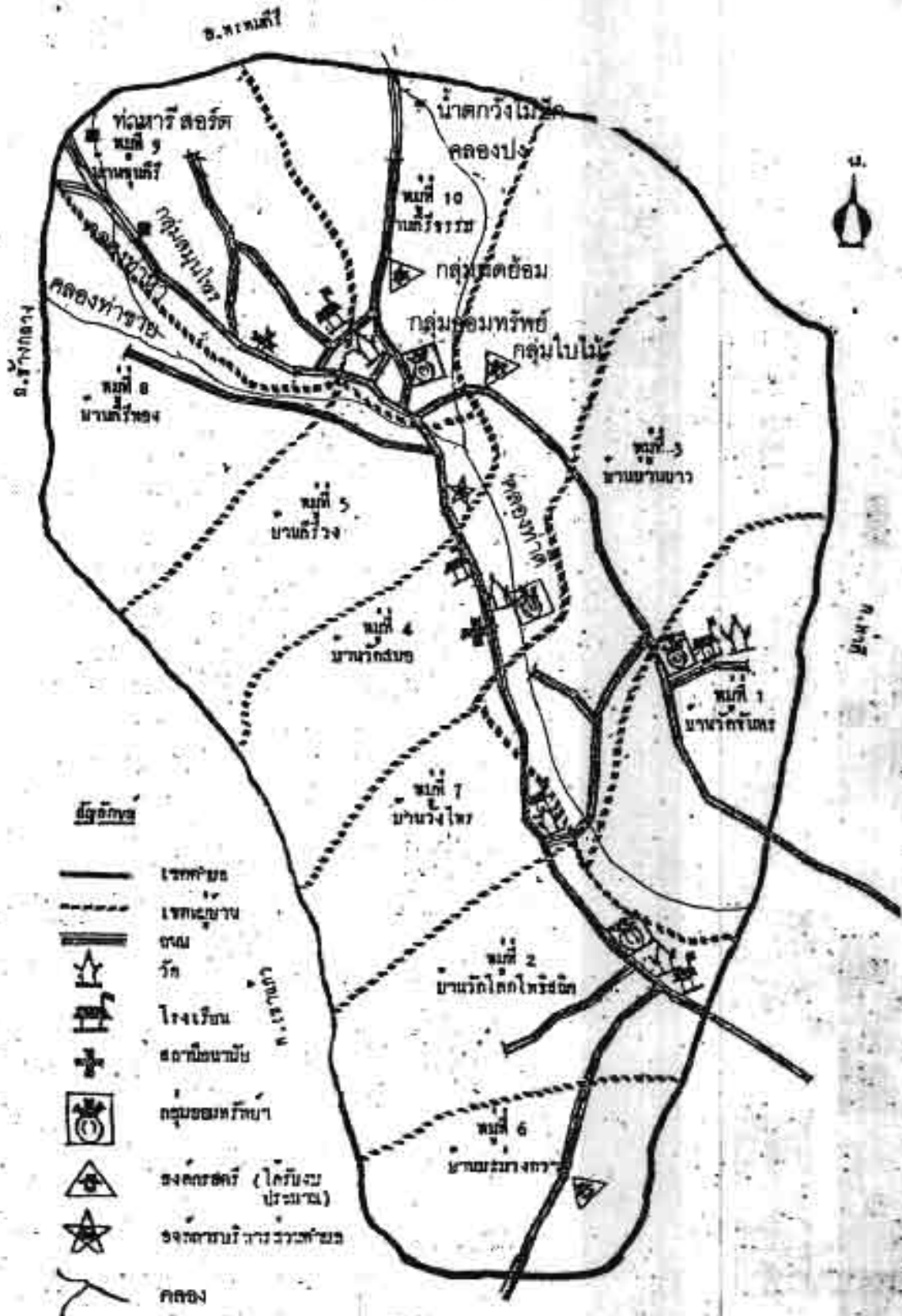

แผนที่ หมายเลข 2
แสดงจังหวัดในภาคใต้ของประเทศไทย

แสดงที่ตั้งและอาณาเขตการปกครองจังหวัดนครศรีธรรมราช

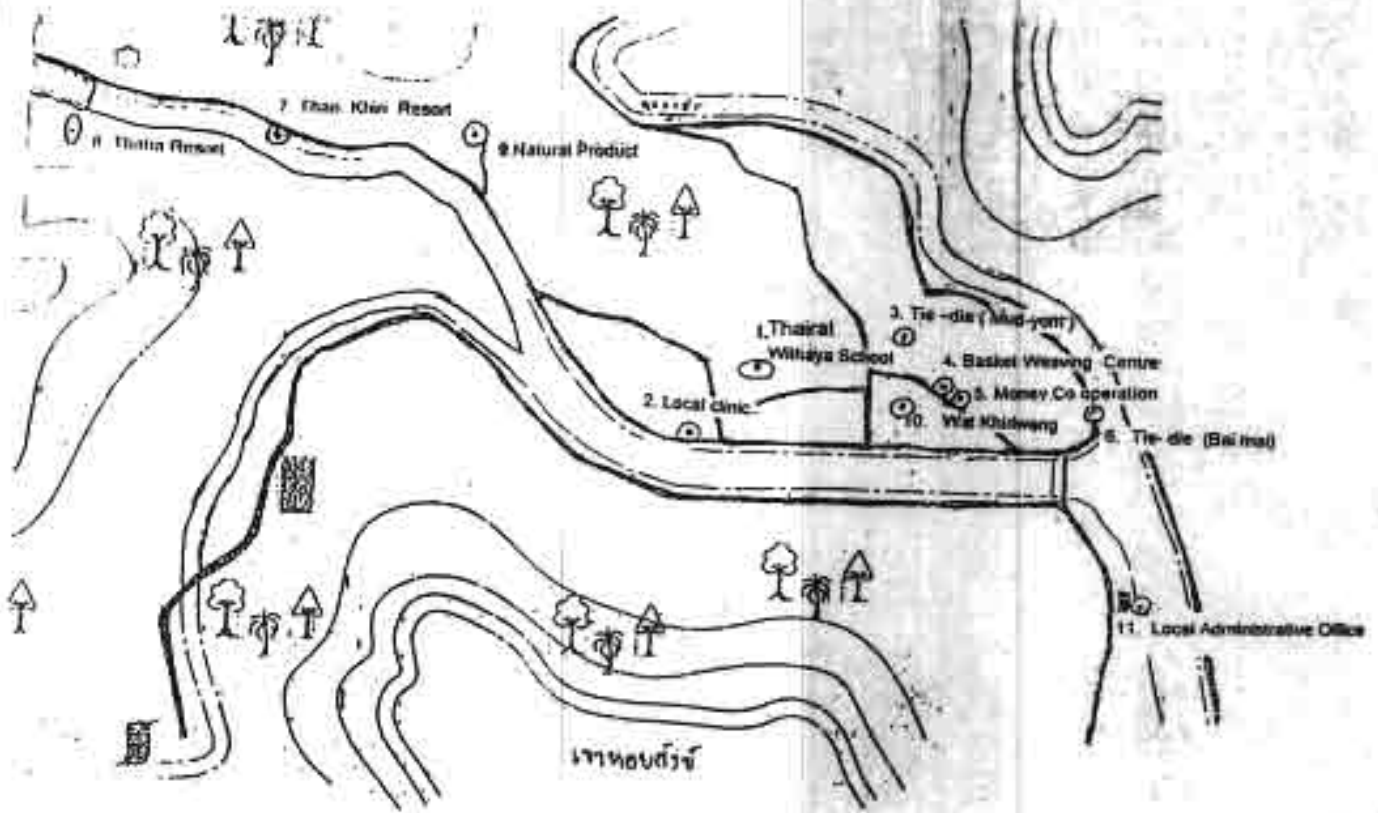

แผนที่ หมายเลข 4

แสดงขอบเขตและสถานที่ต่าง ๆ ของตำบลท่าโตน

อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์

แผนที่ หมายเลข 5
แสดงลำน้ำและสถานที่ต่าง ๆ ของชุมชนศิวิวง

หมวด ก
ภาพประกอบ

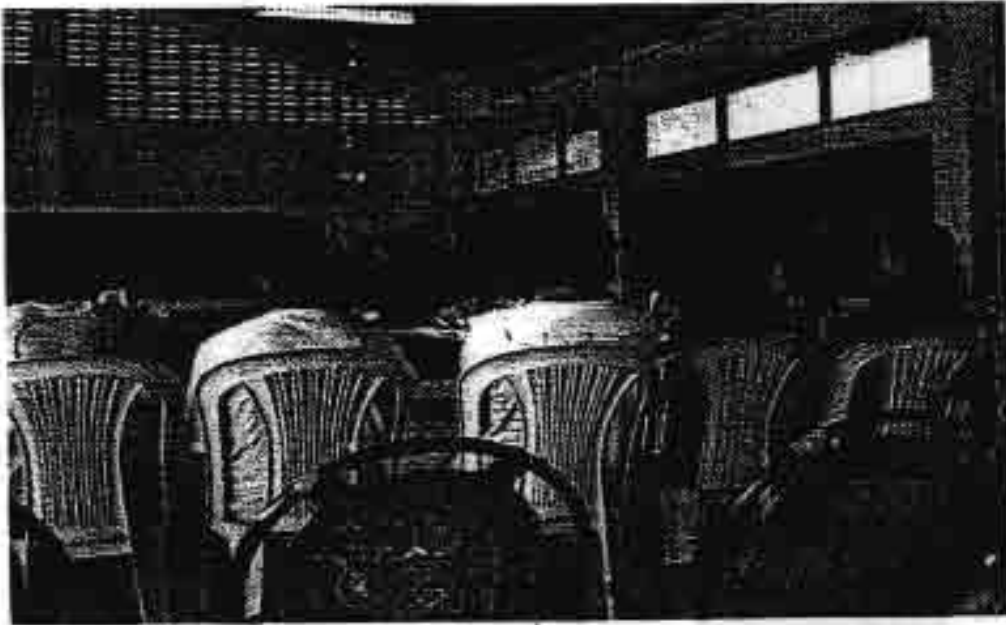
ภาพที่ 1

การประชุมร่วมกับผู้นำในชุมชน
ณ โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 74

ภาพที่ 2

การประชุมร่วมกับผู้นำในชุมชน
ณ โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 74

ภาพที่ 3
การประชุมร่วมกับผู้นำในชุมชน
ณ โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 74

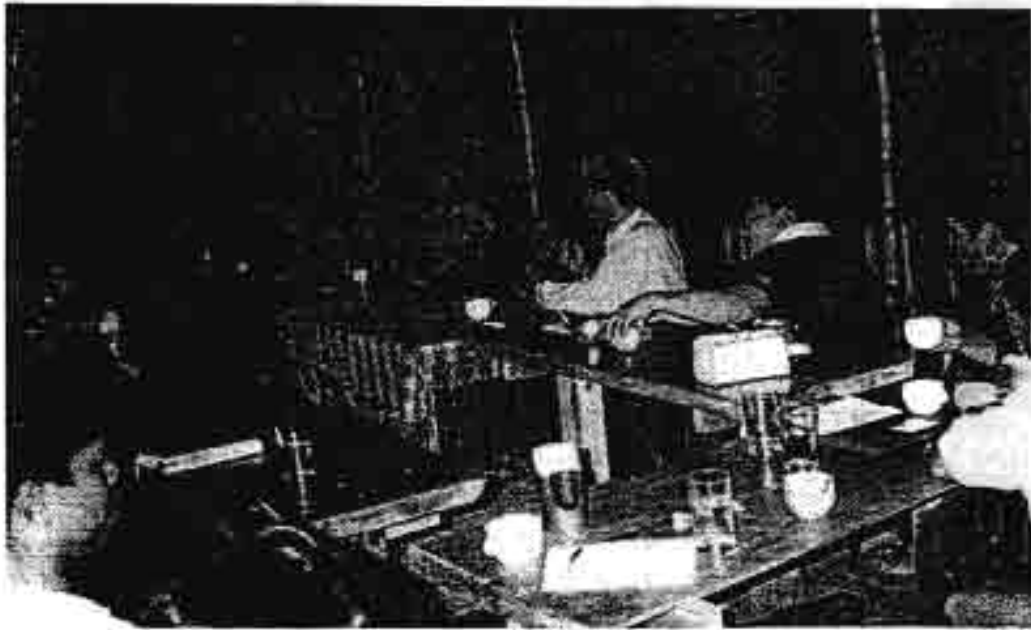

ภาพที่ 4
การเปิดเวทีทำประชาพิจารณ์เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ณ ท่าหารีสตอร์ท มีผู้เข้าร่วมประชุม 30 คน

ภาพที่ 5

การเปิดเวทีทำประชาพิจารณ์เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ณ ท่าหารีสอร์ท มีผู้เข้าร่วมประชุม 30 คน

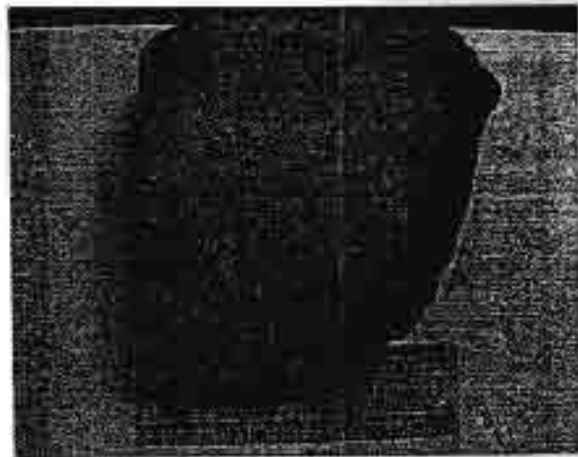
ภาพที่ 6

การเปิดเวทีทำประชาพิจารณ์เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ณ ท่าหารีสอร์ท มีผู้เข้าร่วมประชุม 30 คน

ภาพที่ 7

การเปิดเวทีทำประชาพิจารณ์เรื่องการทำเหมืองที่อ่าวเชิงนิเวศ
ณ ท่าหารีสอร์ท มีผู้เข้าร่วมประชุม 30 คน

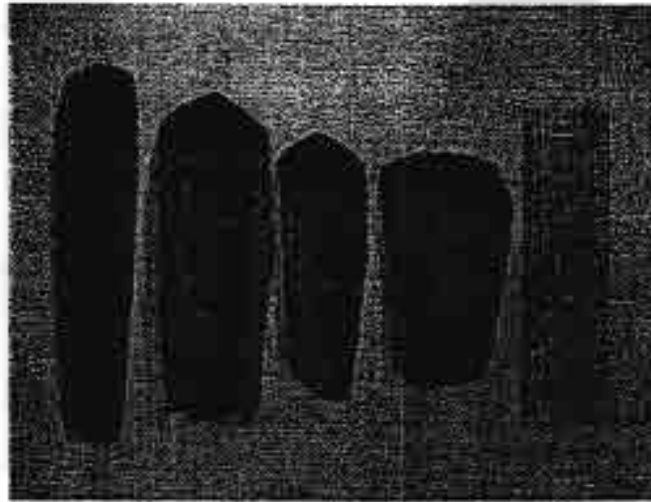

ภาพที่ 8

อิฐ โบราณ

ค้นพบ ณ วัดคีรีวง

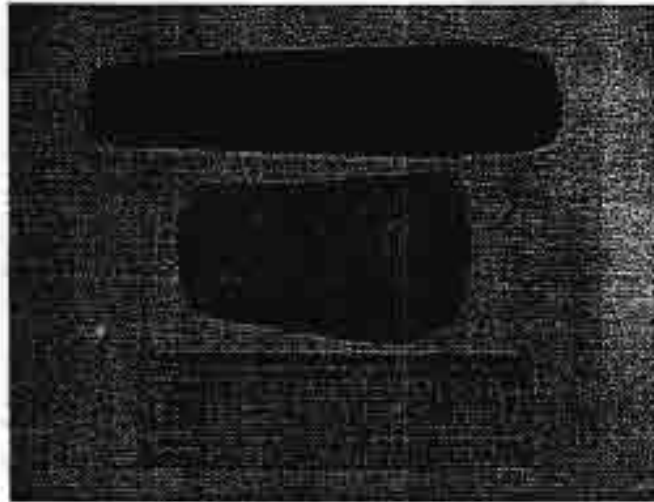
อายุราวพุทธศตวรรษที่ 20-23

ภาพที่ 9
เครื่องมือหินขัด
ค้นพบในชุมชนศิวิรง
อายุราว 5,000-4,000 ปีมาแล้ว

ภาพที่ 10
เครื่องมือหินขัด
ประเภทที่มีคมเป็นปลาแหลม
ค้นพบในชุมชนศิวิรง
อายุราว 5,000-4,000 ปีมาแล้ว

ภาพที่ 11
เครื่องมือหินขัด
ประเภทที่มีคมตัดตรงหรือโค้งเพื่องัดก้อน้อย
ค้นพบในชุมชนศิวิวง
อายุราว 5,000-4,000 ปีมาแล้ว

the 1990s, the number of people with a mental health problem has increased in the UK, and the number of people with a mental health problem who are in contact with mental health services has also increased (Mental Health Act 1983, 1990, 1994, 1997, 2003).

There is a growing awareness of the need to improve the lives of people with a mental health problem, and to reduce the stigma and discrimination that they experience. This has led to a number of initiatives, including the development of mental health services that are more user-centred and more focused on the needs of people with a mental health problem (Mental Health Act 1983, 1990, 1994, 1997, 2003).

One of the key initiatives in this area is the development of mental health services that are more user-centred and more focused on the needs of people with a mental health problem. This has led to a number of initiatives, including the development of mental health services that are more user-centred and more focused on the needs of people with a mental health problem (Mental Health Act 1983, 1990, 1994, 1997, 2003).

One of the key initiatives in this area is the development of mental health services that are more user-centred and more focused on the needs of people with a mental health problem. This has led to a number of initiatives, including the development of mental health services that are more user-centred and more focused on the needs of people with a mental health problem (Mental Health Act 1983, 1990, 1994, 1997, 2003).

One of the key initiatives in this area is the development of mental health services that are more user-centred and more focused on the needs of people with a mental health problem. This has led to a number of initiatives, including the development of mental health services that are more user-centred and more focused on the needs of people with a mental health problem (Mental Health Act 1983, 1990, 1994, 1997, 2003).

One of the key initiatives in this area is the development of mental health services that are more user-centred and more focused on the needs of people with a mental health problem. This has led to a number of initiatives, including the development of mental health services that are more user-centred and more focused on the needs of people with a mental health problem (Mental Health Act 1983, 1990, 1994, 1997, 2003).

One of the key initiatives in this area is the development of mental health services that are more user-centred and more focused on the needs of people with a mental health problem. This has led to a number of initiatives, including the development of mental health services that are more user-centred and more focused on the needs of people with a mental health problem (Mental Health Act 1983, 1990, 1994, 1997, 2003).

One of the key initiatives in this area is the development of mental health services that are more user-centred and more focused on the needs of people with a mental health problem. This has led to a number of initiatives, including the development of mental health services that are more user-centred and more focused on the needs of people with a mental health problem (Mental Health Act 1983, 1990, 1994, 1997, 2003).